

Planinski vestnik 11

glasilo Planinske zveze Slovenije november 1988

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

november 1988

11

letnik LXXXVIII izhaja od leta 1895

vsebina

Dr. Miha Potočnik	Spomin na dr. Juliusa Kugyja	465
Mitja Košir,		
Franc Vogeljik	Književnost z roba življenja	466
Marjan Raztresen	Hoja v hribe, ne na vrhove	466
Tone Frelih	Enkratna filmska dejanja	469
Tomaž Jamnik	Viharji in sneg — predverje K 2	471
Pavle Kozjek	Naši koraki so bili težki	474
Aleksander Čičerov	Mamilo je lahko — alpinizem	476
Boris Mlekuž	Varne gore	478
Andrej Kranjc	Kritično število obiskovalcev jam	479
Nuša Podobnik	Legendarni Kalifornijci	480
Gregor Klančnik	Lepša kočja sredi parka	481
	Pet objektov pri Krnskih jezerih	484
Dragica Manfređa	Društvo ne mara skupnih izletov	485
Mila Vlašič-Gvozdič	Ničesar ne morem Triglavu zatajiti	486
Barbara Lapenna-Brakus	Kraljestvo ognjene boginje	487
	Kolo, vrv, padalo — v enem zamahu	490
	Pet Dolomitov v eni sapi	491
Andrej Stritar	Nevihta na Mangartu	493
Dane Jagodic	Po prskača	497
Dušica Kunaver,		
Peter Skoberne	Poljanska baba	497
Franc Bernot	Poletno vreme na Kredarici	499
	Odmevi	500
	Iz planinske literature	501
	Društvene novice	503

Slika na naslovni strani: **Plezanje na K 2 nad ledenikom Godwin Austen**
Foto: Pavle Kozjek

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfređa, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogeljik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za drugo polletje leta 1988 je 12 000 dinarjev, za tujino znaša letna naročnina 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Tiska Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

PRISPEVEK NA OKROGLI MIZI »SKUPINE 85 TRST« OB 130-LETNICI ROJSTVA

SPOMIN NA DR. JULIUSA KUGYJA

DR. MIHA POTOČNIK

Z doktorjem Juliusom Kugyjem sem se osebno spoznal, ko je prišel v Ljubljano ob izidu slovenskega prevoda (Mira-Marko Debelakova) svoje prve knjige »Aus dem Leben eines Bergsteigers« (»Iz mojega življenja v gorah« — založba Planinska matica, 1937). Dobro je poznal moj opis prvenstvenega vzpona po »Gorenjski smeri« v Triglavski severni steni. Ta opis je v nemškem prevodu plezalca dr. Paula Kalteneggerja izšel v »Oesterreichische Alpenzeitung«.

Za dovoljenje prevoda in objave me je z dopisnico zaprosil dr. Henrik Tuma 1. 4. 1930. Dr. Tuma se je rodil istega leta 1858 kot dr. Julius Kugy. Bil je velik alpinist in raziskovalec Julijskih Alp ter planinski pisec (»Nomenklatura Julijskih Alp«). Medtem ko je bilo za dr. Kugyja prvenstveno važno estetsko »doživetje«, je dr. Tuma predvsem upošteval (športni) »čin«. Pisal pa je tudi veliko bolj racionalno (suhoparno). (Glavno delo: »Pomen in razvoj alpinizma« — založba Turistovskega kluba Skala 1930.)

Ko je pripravil svojo novo knjigo »Fünf Jahrhunderte Triglav« (založba Leykam, Graz 1938), me je prijazno prosil za dovoljenje, da Kalteneggerjev nemški prevod »Gorenjske smeri« v celoti objavi v tej reprezentativni visoki pesmi Triglavu. To sem seveda z velikim zadovoljstvom in močno počaščen sprejel, saj je bil dr. Kugy zaradi svojih pionirskih vzponov v Alpah in predvsem tudi po svoji čudoviti prvi knjigi (Aus dem Leben eines Bergsteigers) znan v vsem nemško govorečem planinskem svetu, pri nas pa smo ga Slovenci še posebej lepo sprejeli, saj je neprekosljivo in z velikim umetniškim navdihom opisal naše slovenske gore in njihove vodnike.

Najbolj mu je bil v mojem opisu všeč prizor, ko Joža Čop v najtežjem raztežaju te nove smeri, v navpični in previsni »Ladji«, zabija varovalni klin, pa mu na klin zleze dolgonogi pajek — in Joža v nadvse napeti in težavni situaciji zavriska in počaka, da se pajek skobaca s klina in gre naprej svojo pot. Kadarkoli smo se oglasili v Ovčji vasi, ni doktor z značilno gesto s prsti, ki je ponazarjala pajkovo kobacanje, nikoli pozabil reči: »Joža, pauk (= pajek)!«

Zadnja leta pred drugo svetovno vojno smo jeseniški plezalci — alpinisti veliko zahajali tudi v Zahodne Julijske Alpe plezat v skupino Višnje gore (Joz Fuart) in Poliškega Špika — Montaža (Montasio).

Alpinec iz prve svetovne vojne Julius Kugy

Vedno smo se obvezno oglašili v Ovčji vasi (Valbruna), kjer je dr. Kugy v Ojcingerjevi hiši poleti preživel svoj prosti čas in ganljivo ob sobotah »uradoval« na leseni klopi pred hišo. Vedno nas je tam pričakal, se zanimal za naše plezalske podvige, nam mnogo pripovedoval in vmes vpletal dobre nasvete iz svojih bogatih gornjskih izkušenj. Ohranjen imam še svoj plezalski notes, v katerega nam je pred obiskom »odprave alpinistov Slovenskega planinskega društva (SPD) v francoski Dauphiniji leta 1937 s svojo markantno pisavo lastnoročno vpisal in priporočil najlepše klasične vzpone na La Meije, Pelvou, Les Ecrins in Ailefroide. Vse to je naša skupina potem avgusta 1937 res obiskala in potem popisala v Planinskem vestniku.

Ko sem se 8. julija 1940 poročil v Triglavskem domu na Kredarici — prejšnji dan pa nas je 17 svatov na poroko plezalo po Slovenski smeri v Triglavski severni steni, kjer smo imeli tudi »šrango«, to je obred odkupa neveste —, je z datumom »Trst — 13. 7. 1940« prišlo iz Trsta pismo z voščilom mladoporocence. Med drugim je še posebej spodbujal nevesto Hildo: »... sedaj pa vzemite dobro, močno manilsko vrv in z njo trdno privežite ljubega dr. Miha za vse čase... Pri tej poroki bi bil tako rad zraven...« (izvirno: »Liebe Frau Hilde! Jetzt nehmen Sie ein gutes starkes Manillaseil und bin-

den Sie damit den lieben Dr. Miha für allezeit fest! Bei dieser Hochzeit würde ich so gerne dabei gewesen — immer Euer Kugy.«)

Potem je aprila 1941 tudi k nam prišla vojna in okupacija. Že maja me je Gestapo kot zavednega Slovence aretirjal in zaprl v Begunje in Šentvid, potem pa sredi junija izpustil, januarja 1942 zaradi naše vstaje na Gorenjskem (december 1941) spet zaprl v Begunje in nato v koncentracijsko taborišče v Dachau (do konca oktobra 1942). V tem času se je dr. Kugy veliko trudil in prizadeval, da me je reševal prek svojih planinskih prijateljev in znancev v Avstriji iz gestapovskih krempljev in mi je tako brez dvoma veliko pomagal, da nisem bil ustreljen kot talec. Večna mu hvala za to!

Leta 1943 in do avgusta 1944 sem bil v prisilnem policijskem eksilu v Himmelbergu na Zgoranjem Koroškem. Napisala sva si nekaj prijaznih pisem pretežno planinske in osebne vsebine (iz Trsta: »verificato per censura«). Zadnje njegovo pismo nosi datum 15. 5. 1943. V njem mi piše, da je dokončal korekture svoje nove knjige »Aus vergangen:er Zeit« — tri mesece dela, vsak dan štiri ure, 85 let star! »Nun bin ich wirklich *todmüde* und muss und soll... rasten und rasten! (Sedaj sem na smrt utrujen in moram in hočem počivati, počivati.) Pogosto in zelo rad mislim na vas, mojega ljubelega sodelavca pri Pet stoletjih Triglava. Kdaj se bomo spet videli — naj bi bilo veselo in srečno. Ne zamerite, da je pismo kratko, res sem zelo utrujen.«

Bil sem zelo žalosten in zapuščen, ko mi je Josipina Malalan, njegova gospodinja, sporočila iz Trsta, da »dobrega doktorja ni več«.

Bil pa sem nadvse počaščen in vesel, da sem 2. avgusta 1953 med deževno nevihto odkril dr. Kugyjeve spomenik v Trenti in imel spominski govor. Bilo je ganljivo in simbolično, ko so bili med številnimi slovenskimi častilci tega velikega moža, planinca — umetnika in kozmopolita tudi planinci iz Italije in Avstrije — ki smo si še pred 10 in 8 leti brez naše krivde med vojno stali nasproti kot sovražniki! Da bi nam prijazna usoda dala še veliko Kugyjeve in ljudi, ki nas povezujejo in so visoko nad vsemi strastmi, človeškimi slabostmi in napakami in predvsem nad vsakim brezumnim nacionalizmom in sovraštvom! Zdaj sem tudi sam že nekoliko utrujen, saj sem bil na okrogli mizi v dvorani Baroncini v Trstu 3. junija 1988 edini še živeči udeleženeec, ki je osebno poznal dr. Kugyja in bil z njim veliko let prijateljsko povezan prek doživljanja in čaščenja gorskega sveta, predvsem pa Julijskih Alp in Triglava.

KNJIŽEVNOST Z ROBA ŽIVLJENJA

V okviru letošnjega, 12. mednarodnega festivala športnih in turističnih filmov in video programov od 26. do 30. septembra, ki ga je organiziral Interfilm iz Kranja, so drugič v zgodovini teh festivalov podelili nagrado za gorniško literaturo, ki se od letos imenuje po prvem dobitniku, pokojnem alpinistu Nejcu Zaplotniku. V konkurenci za festivalsko nagrado je bila celotna slovenska gorniška knjižna literatura, ki je izšla od zadnjega festivala pred dvema letoma, in vsi članki s planinsko vsebino, izšli v slovenski periodiki v istem obdobju. Žirija, v kateri so bili Zoran Jerin, Stanko Klinar in Mitja Košir, je denarno nagrado in diplomu za planinsko književno delo v knjižni obliki prisodila Tonetu Škarji za knjigo »Jalung Kang«, ki je izšla v ljubljanski založbi Borec, žirija, ki so jo sestavljali Marjan Raztresen, Franci Savenc in Franc Vogelcnik, pa je denarno nagrado in diplomu za krajše planinsko besedilo prisodila Matevžu Lenarčiču za prispevek »V sencu neba«, objavljen v Planinskem vestniku. Oba na-

namesto komentarja

HOJA V HRIBE, NE NA VRHOVE

Ta mesec, ko so že zaprte planinske kočve v našem visokogorju, lahko začnemo preiščevati o tem, kakšne planinske kočve sploh imamo v Sloveniji in ali jih potrebujemo prav toliko, kolikor jih imamo. O tem lahko preiščujemo do prihodnje pomladi, ko naj bi se odločili, ali naj planinska organizacija in njena društva še vzdržujejo vse te postojanke in ali naj nekaterim od njih posvetijo še večjo pozornost, kot so jo doslej.

Dobro vemo, kakšne planinske kočve imamo: tiste v visokogorju, ki nudijo zavetje »visokogorskim« planincem, tiste v sredogorju, ki so karseda primerne postojanke na družinskih izletih (ki jih seveda ne gre podcenjevati in bi jih bilo treba negovati še bolj kot doslej), in tiste, ki so v nižinah in ki

grajenca sta v hotelu Kokra na Brdu pri Kranju 27. septembra nagradi sama prevzela. Ob tej priložnosti sta člana obeh žirij obrazložila, zakaj sta se žiriji odločili nagraditi z nagrado Nejca Zaplotnika prav ti dve besedili. Objavljamo obrazložitvi Mitje Koširja in Franca Vogelnika — seveda skupaj s čestitkami obema nagrajencema. (Op. ur.)

VEDNO LE NAPREJ

Treba je naprej — vedno, tudi takrat, ko je vsaj za hip vse končano, ko svojo mogočno, diabolično simfonijo zaigra smrt. Treba je naprej — kljub hipnemu umrtvičenju, ko zastaneta dih in srce tistih, ki ostajajo tostran meje med končnim (življenjem) in neskončnostjo (smrt). Vendar šok mine — treba je naprej.

To je bistveno sporočilo knjige Toneta Škarje Jalung Kang, v kateri avtor, vodja slovenske alpinistične odprave v severno steno enega od najvišjih velikanov, pripoveduje zgodbo o velikem uspehu iz leta 1985 in o tragediji, ko je spričo smrti enega od obeh zmagovalcev Jalung Kanga, Boruta Berganta, uspeh postal namesto evforičnega slavlja zgolj statistično dejstvo, izguba prijatelja pa bistven podarek celotnemu dogodku. Kajti je že tako, da je morebitni neuspeh na gori mogoče popraviti, vrnitve z onstran pa ni

— a prav zaradi tega spoznanja je še toliko pomembnejše, kar nam sporoča Škarja — treba je naprej. Prav zaradi dejstva, da od tam, kamor je omahnil Borut, ni vrnitve, pa so zato vsi drugi ostali na poti, ki hoji po njej ritem odmerja življenja.

Škarjeva knjiga je splet dnevnikega in spominskega pisanja, avtorjeve himalajske retrospektive in natančnega povzemanja dejstev, ki so se zgodila v dneh od 26. februarja do 27. maja leta 1985. Trije meseci in izkušensko bogastvo, ki mu v drugačnih razmerah komajda zadostuje celo življenje. V to bogato faktografijo avtor z velikim pisateljskim posluhom (in tudi izkušnjami) vpleta vse svoje dvajsetletno in pogosto obnavljano znanstvo s Himalajo, predvsem s pogorjem Kangčendzenge, Petih zakladnic velikega snega, kjer se je s Himalajo spogledal prvič in kjer zdaj, pisoc o Jalung Kangu, polaga dvajsetletni obračun. Vmes pa je bilo veliko drugih, nič manj pomembnih srečanj, in eden od vrhuncev prav gotovo zmagoviti jugoslovanski Mt. Everest, kamor je leta 1979 vodil našo odpravo.

Tisto pa, kar je, zrto skozi eno od mogočih optik, v tej knjigi najpomembnejše, je Škarjevo vztrajanje pri literarizaciji, pri poglobljanju zapisovanega, pri zavestnem iskanju najtežje pisateljske poti, torej pri iskanju bistvenih odgovorov na še tako (navidezno) vsakdanje vprašanje, ki kaj

so bile včasih daleč od komunikacij, zdaj pa so dosegljive z avti in so zato velik del postale dobro obiskovane odročne gostilne nekoliko drugačnega tipa.

Planinci, kakršnih je pri nas največ, ne bi zaprli prav nobene od planinskih koč, ampak bi pomagali še kakšno sezidati. Alpinisti starega kova se občasno ustavljajo v kakšni od visokogorskih postojank, vendar najpogosteje v njej ne prenočijo. Alpinisti in gorniki mlajših letnikov pa trdijo, da je v naših gorah bistveno preveč koč, markacij in zavarovanih poti, kar kviri estetski videz hribovitega sveta, poleg tega pa posebno največje planinske kočice onesnažujejo okolje in še predvsem gorske vode, ki pridejo že onesnažene v doline, kjer jih pogosto uporabljajo za pitje. Ta najmlajša samostojna generacija planincev bi hodila po brezpotjih in prenočevala v spalnih vrečah pod spodmoli ter živela od tistega, kar nese s seboj v nahrbtniku, v katerem bi prinesla nazaj v doline tudi (skoraj) vse odpadke.

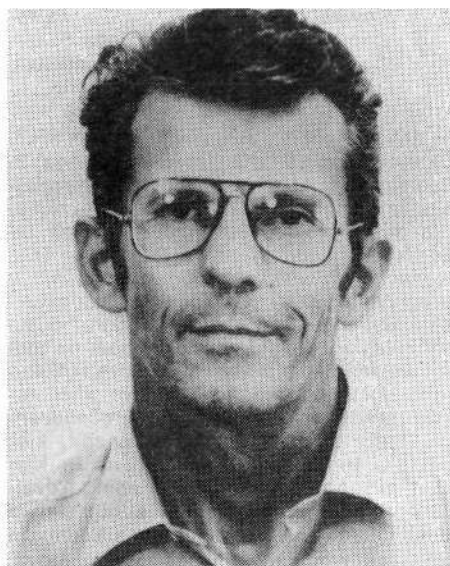
Kaže, da pri nas novih planinskih koč nekaj časa v glavnem ne bomo zidali,

nekatero (posebno nižje v dolinah) pa bo treba zapreti. Sicer bo število postojank pri nas v glavnem ostalo enako, kot je vsa zadnja leta, le da bodo nekatere od njih prenovili, posodobili in morda nekoliko razširili.

Ko bodo čez zimo številne naše planinske kočice zaklenjene, bi nemara veljalo razmisliti o močnejši propagandi planinskih društev za njihove kočice. Nekaterim PD je že uspelo opozoriti delovne organizacije, športna društva in šole, da bi lahko k njim sindikati organizirali svoje izlete in krajše dopuste, če je kočica na primernem kraju, športna društva različna tekmovanja, šole pa športne dneve in šole v naravi. Tako bi planinske kočice postale rentabilnejše, planinska društva širše bolj znana po svoji dejavnosti, neplaninci, ki bi prišli tja, pa bogatejši za marsikatero doživetje dotlej njim neznanega gorskega sveta.

Če bo tako, bodo obiskovane tudi zdaj odročne in »nezanimive« gorske poti: ne bo pomembno iti na Triglav, ampak v hribe, kot je včasih že bilo.

Marjan Rztresen

Tone Škarja

hitro zapeljejo marsikateriga pisca tovrstne literature v poenostavljanje. Tudi zaradi tega Toneta Škarjo uvrščam med tiste naše sodobne alpinistične pisatelje, kamor prav gotovo sodijo Ante Mahkota, Nejc Zaplotnik, Danilo Cedilnik, Viki Grošelj in še kdo od pisočih, ki tudi skozi zapisovano besedo iščejo odgovorov na temeljno vprašanje o bistvu lastnega početja. Da, prav za to gre: skušati najti odgovor na enega od najbolj bivanjsko usodnih vprašanj — zakaj živim prav na ta način, po tem principu; zakaj iščem najdaljšo, najtežavnejšo, nabolj nevarno pot k lastnemu udejanjenju?

Tone Škarja s svojim pisanjem ne ponuja dokončnih odgovorov na vsa ta vprašanja, ki jih ne vsiljuje, zato pa jih pogloblja tam, kjer mu to narekuje njegov lasten premislek, jih relativizira tam, kjer so po njegovem komaj omembe vredni. Zato je ilustrativno najbolj primerno citirati avtorjevo posvetilo h knjigi Jalung Kang: »Knjigo posvečam njim, ki brez krivde trpijo. Ne alpinistom — ti vedo za ceno, ki jo bo morda treba plačati. Posvečam jo njim, ki jih puščamo v negotovosti in morajo kazati pogumen obraz, ko jih razžira stiska. Njim, ki morajo včasih plačati najvišjo ceno, pa si težko odgovorijo, za kaj. Njim torej, ki jih 'bojevniki za neke svetle cilje' puščajo zlomljene, ranjene in trpeče ob robu svoje poti.« Bolj slikovitih besed o Škarjevem etičnem habitusu skorajda ni mogoče najti v vsem njegovem opusu, ker prav v tem posvetilu piše o tistih, ki morajo ostati, za katere vsaj v tem kontekstu ne velja tisti — treba je naprej. Vendar se k njim, ki ostajajo, vedno vračamo.

Razen, če vmes ne poseže usoda, kot pri Borutu Bergantu.

In krog se sklene. Na sleherni poti sleherni popotnik, večno vračajoči se (seveda ne v nietzschejevskem smislu večnega vračanja istega) nekaj izgubi. Tokrat eden od njih življenje, ostali prijatelja... Kot bi Škarja hkrati, ko piše o večnem vračanju, pripovedoval tudi o večnem minevanju, ko je življenje reka, tekoča v ocean večnosti. Pa vendar: prav zaradi te in takšne izkušnje ima življenje svoj čar, svojo slast. To Škarja podčrtava s citatom, v katerem Pavle Zidar pravi: »Gora je ciganska prevara, lepa, ker te prisili, da se boriš za svoje življenje. Vsi obupanci bi morali navkreber, da bi lizali iz nevidne dlani slast bivanja.«

Mitja Košir

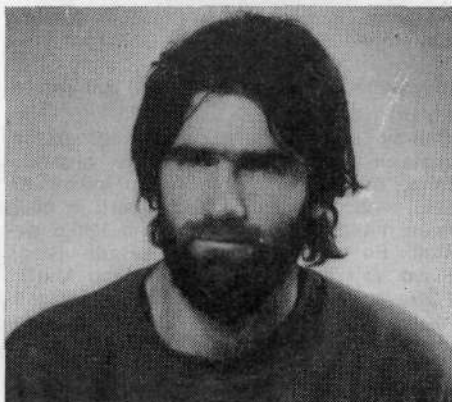
TENKOČUTNA GORNIKOVA IZPOVED

V kratkem dveletnem obdobju, odkar smo se zadnjič srečali na tem kraju, je Matevž Lenarčič napisal in priobčil nekaj člankov.

Jeseni 1986. leta beremo v našem planinskem glasilu pod naslovom *Smer Borisa Simončiča v Fitz Royu* jednat povzetek slovenske odprave v Patagonijo na prelomu leta 1985/86. V decembrski številki je pod naslovom *Za nas je to najlepša gora na svetu* izšel njegov zapis o vzponu na Cerro Torre; na ta vitki granitni špič so stopili člani odprave nekaj dni pozneje. — Dva meseca pozneje, v letu 1987, je bilo pod naslovom *V sencih neba* objavljeno poglavje naše doslej najuspešnejše alpinistične odprave v najvišje gorovje sveta: v rekordnem času se je moštvo povzpelo na dva osemtisočaka; naš avtor na Broad Peak.

Po svoji izobrazbi je Lenarčič biolog, poklicno pa se ukvarja z varstvom narave, s škodljivimi posledicami človekovega poseganja v njeno snovanje. Dobro se potemtakem zaveda obojega: njene mogočne ustvarjalnosti in človekovega nenasitnega kopičenja dobrin, ki se ponujajo na njenem površju ali pa so skrite v njenih nedrjih. Zraven tega se je Lenarčič zgodaj zapisal enemu izmed velikih prostranstev: goram. Kot alpinist se odpravlja v ta odmaknjeni svet, tja, kjer so stene najmanj prehodne, vrhovi najtežje dostopni.

V zadnjih letih opozarja nase s svojo pisano besedo, bodisi da obravnava ekološko problematiko ali pa izpoveduje tisto, kar doživlja med svojimi plezalnimi vzponi, na odpravah, kjer se srečuje z mogočnimi naravnimi silami, ki se mu postavljajo v bran. Svojo kronistično dolžnost bi Lenarčič korektno opravil, če bi zgolj povzel svoje dolge gorske poti in zmage. Vendar zahteva od sebe mnogo več kot samo to. Izogiba se lagodnosti,

Matevž Lenarčič

išče skrajno težavnost, napetost vseh telesnih in duševnih sil. Samo v ekstremnih okoliščinah more občutiti in izmeriti razpon svojega bitja. Povrhu se ne boji prevzeti nase odgovornosti pobudnika in vodje, kadar ubere korake k visoko zastavljenemu cilju. Pri vsem tem pa ostane vse-skozi prosojen in umljiv; čutimo, kako krhko bitje je človek, da ga naravne sile, kadar se zdramijo, mimogrede zdrobe, lahko se poigravajo z njegovimi hotenji in nameni in skrajnimi naporji, ga pahnejo v dramatičen položaj, v tragično brezizhodnost.

In vendar človek ne odneha. Po vseh zagatah in porazih se, kakor hitro se pokaže prvi sončni žarek, postavi spet korajžno na noge, zazre proti vrhu in spet krene od vznožja proti cilju.

V Lenarčičevem pisanju odkrivamo tenkočutno izpoved gornikovih velikih trenutkov in obdobj trdih preizkušenj, ko se je treba o pravem času odločiti za umik. Vselej pa ume z izbrušeno besedo upodabljati naravo, širino, odprto pokrajino okrog sebe, bodisi da je tihotna ali pa besneča, odeta v nepredirni beli plašč ali pa se koplje v sončni luči.

Zato menimo, da je Matevž Lenarčič kot gornik zvest izročilu Nejca Zaplotnika in mu pripada priznanje, ki nosi njegovo ime.

Franc Vogelnik

Plezalne tekme na Japonskem

Od leta 1977 do 1982 so se začela na Japonskem uradna tekmovanja v skalnem plezanju z varovanjem od zgoraj. Po petletnem premoru so v skalovitem svetu Ogavajame ponovno priredili tekmovanje v plezanju, vendar to pot »na pogled«. V zaključnem delu tekmovanja je po izločilnih tekmah ostalo v konkurenci še 19 plezalcev, med katerimi jih je pet preplezalo zadnjo smer. V tekmovanju so sodelovali tudi trije plezalci iz Južne Koreje.

NA ROB LETOŠNJEGA FESTIVALA ŠPORTNIH FILMOV V KRANJU

ENKRATNA FILMSKA DEJANJA

TONE FRELIH

V sklopu dokumentarnega filma kot posebne vsebinske in izrazne opredelitve obstaja več podžanrov, ki se med seboj kar po vrsti dopolnjujejo. Ta podobnost izhaja iz osnovne zahteve, ki stoji pred vsakim dokumentaristom, orisati socialno-miljejsko sceno nekega dogajanja — torej tudi športa, ali še konkretnje alpinizma.

O verističnosti dokumentarnega žanra je bilo napisanih že veliko študij, razloženih veliko nasprotujočih si pogledov, zato o tem ne gre več izgubljati velikih besed. Na eni strani so resnično vsaka filmska slika, kader, sekvenca, dokument »par excellence«, na drugi strani pa slika, kader ali sekvenca ne morejo skriti avtorske interpretacije »čiste resnice«, torej dokumenta.

Zatorej ob ogledu kakršnegakoli dokumentarnega filma moramo pristati na dejstvo, da gledamo »interpretacijo« nekega resničnega dogodka. Z interpretacijo se sicer lahko strinjamo ali pa tudi ne, kar je predvsem odvisno od naše/gledalčeve zmožnosti sprejeti in razumeti ali pa doživetvi interpretacijo.

Teh nekaj načelnih misli naj služi kot uvod v bolj prozaično razmišljanje o posebni zvrsti športnega filma — o alpinističnem filmu v svetu in pri nas. O alpinističnem filmu tega trenutka.

Alpinistična zvrst v filmu ima dolgoletno tradicijo. Pri nas, na Slovenskem, celo prva nema celovečerca (Triglavske strmine in V kraljestvu Zlatoroga) sodita v to zvrst.

Posebno veljavo alpinistični zvrsti so prinesli filmi, ki so jih avtorji-alpinisti snemali na velikih ekspedicijah v Himalajo in druga visoka gorstva. Ti, imenujmo jih »ekspedicijski« filmi so v alpinistični zvrsti utrdili precej stereotipno formulo, tako dramaturško kot režijsko. Filmska podoba je bila izrazito dnevniška, zapisovalska, s svojim obveznim začetkom v »dolini«, s sprotnim ogledom vaških zaselkov, svetišča, srečanja z budističnim menihom, anekdotami v baznem taboru, tej dolgi eksploziji pa je sledil osrednji filmski del, osvajanje vrha. In to kronološko natančno, vse do uspeha ali nesreče in sestopa. V tako zastavljenem filmskem dnevniku skorajda ni bilo pomembno ime osvajačca vrha, saj je v filmskem zapisu šlo predvsem za podvig in rezultat.

Pri teh filmih velja opozoriti na dodatno dejstvo — avtorji ekspedicijskih filmov so bili kar po pravilu »sami alpinisti«, zelo redko »pravi cineasti«.

Zato tudi ne čudi dejstvo, da se je izvedbena formula obdržala tako dolgo, pravzaprav vse dokler so ekspedicijski filmi sploh nastajali.

V zadnjih letih pravih ekspedicijskih filmov skorajda ni več, kajti tudi velikih francoskih, italijanskih, nemških ekspedicijskega filma vztrajali Poljaki in Sovjeti. Andrzej Zajackowski je leta 1984 v Trentu pokazal Spomin na K2, Španec Jordi Pons leto dni prej Everest '82 — in tu sta še dva Francoza: Pierre Royer z Lotsejem in Jean Afanassieff s Himalajo 8000 in filmom Everest — Tretji tečaj.

Povsem ločeno od ekspedicijskih filmov pa predvsem v Evropi nastajajo filmi, ki jih avtorji posvečajo posameznim plezalcem ali pa posameznim vzponom. Tu gre že za prave cineaste, ki poleg dokumentarne vrednosti poskušajo v filme vnesti dodatne vsebinske elemente, zgodovino vzponov, življenjepise plezalcev in podobno. Zato ne gre več za kronologijo vzpona ampak za dramaturško razvejano pripoved. Med zelo znane sodobne ustvarjalce alpinističnega filma sodijo Nemeč Gerhard Baur, Francozi Nicolas Philibert, Remy Tezier, Denis Ducroz, Pierre-Antoine Hiroz, Laurent Chevallier, Avstrijec Lothar Brandler, Anglež Leo Dickinson in Italijan Francesco Santon. To so hkrati tudi imena, ki zagotavljajo kvaliteto.

Med plezalci so na filmskem platnu zavlada prave »zvezde«. Precej te medijske popularnosti je prineslo atraktivno prosto plezanje. Omenimo samo Christoph Profita, ki je doživel že dva filmska portreta (avtor obeh je Nicolas Philibert).

Značilno za vse te filmske produkte je to, da so narejeni v etablirani produkcijski družbi, ki se zaveda izraznih vrednosti alpinističnega filma. Da bi avtorji lahko dosegli vse vizualne in izpovedne namene, jim njihovi producenti resnično omogočajo vso zahtevno snemalno, plezalno in letalsko tehniko.

Brez te komplicirane tehnike tudi mnogih teh filmov ne bi bilo ali pa bi bili poenostavljeni in v marsičem neatraktivni.

Če bi že lahko ugovarjali nekaterim vsebinskim elementom v teh filmskih izdelkih, priznati jim moramo njihovo filmičnost, ki je ves čas v neposredni »službi« alpinističnega poskusa in dosežka. Kolikor koli filmi že vztrajajo na »izjemnosti zvezde«, ta poudarek ni v vsebinskem nasprotju s plezanjem.

In v tem se mi zdi izjemna vrednost teh in takih filmov. Portret, da, toda tudi portret vzpona in samega plezanja. Reklamna cena in poteza, bo kdo ugovarjal. Mogoče tudi, vsaj do neke mere, toda v

reklamne namene služi plezalec (recimo Christophe Profit v filmih Christophe ali Trilogija osamljenega moža), s tem pa promovira (ne več reklamira) alpinizem. Pa pri nas?

Čprav smo slovensko kinematografijo zastavili z gornjskimi filmi, je organizirano, programsko preiščeno nikoli nismo znali nadaljevati. Med avtorji je malo imen, na prste ene roke bi jih lahko našli. Po spominu, recimo: Rado Riedl, Slavo Vajt in v najnovejšem času Matjaž Fistravec. Kljub nekaterim uspehom (zadnji je bil Fistravec s Cerro torre v Trentu) so vsi filmi nastajali naključno, zaradi vztrajanja samega avtorja in ne zaradi programskega interesa nacionalne kinematografije ali slovenske televizije. Slovenski alpinistični filmi še vedno samo odlikavajo dogajanje v steni ali gori, malo ali skorajda nič ne vsebujejo dodatnih vsebinskih elementov, ki bi se vključevali v filmsko celoto.

Toda naši alpinistični filmi imajo drugo, zanimivo hibo. Ker nastajajo tako naključno in neprogramirano, avtorji ne morejo graditi na kakršnihkoli trajnih izkušnjah. Vsak film je tako enkratno dejanje, zato v njem poskuša avtor izpovedati vse svoje vedenje in razumevanje alpinizma. Naši alpinistični filmi so marsikdaj besedno pleonastični, alpinizem zadobiva metafizične razsežnosti, ki naj bi jih bili sposobni doumeti samo alpinisti.

Kadarkoli se srečam z novim slovenskim alpinističnim filmom in potem razmišljam o njem, se spomnim filma Lea Dickinsona Unmasked Everest izpred desetih let.

Kako primeren naslov bi bil to tudi za alpinizem v slovenskem alpinističnem filmu!

Mednarodni »top ten«

V ameriški reviji »Backpaper« je bil objavljen seznam desetih največjih alpinistov vseh časov na svetu. »Na tem seznamu niso upoštevani predvsem ali samo alpinisti sedanjega časa, ki so sedaj na vrhuncu svojih sposobnosti in uspehov.« Je napisano v komentarju k temu seznamu, »ampak vsi, ki so največ prispevali s svojimi plezalskimi in alpinističnimi uspehi k napredku alpinizma na svetu.« Na tem seznamu so naslednja imena: Albert Mummery, Willo Welzenbach, Riccardo Casin, Eric Shipton, Hermann Buhl, Gaston Rebuffat, Walter Bonatti, Christian Bonington, Renato Casarotto in Reinhold Messner. Na naslednjih mestih tega seznama (ki bi seveda bil lahko neskončno dolg) so naslednja imena: Jerzy Kukuczka, Wojciech Kurtyka, Jeff Lowe, John Roskelly, Doug Scott, Jean Marc Boivin, Christophe Profit, Erhard Loretan, Jean Troillet in Greg Child. Na seznamu dvajseterice so torej predstavniki osmih narodov: štiri Italijani, štiri Angleži, trije Francozi, dva Američana, dva Švicarja in dva Poljaka ter po en Avstrijec, Avstralec in Nemeč. Ni pa na tem seznamu niti Japoncev niti Jugoslovanov — in niti ene ženske.

SLOVENCİ NA DRUGI NAJVIŠJI GORI SVETA

VIHARJI IN SNEG – PREDDVERJE K 2

TOMAŽ JAMNIK

Letošnje zadnje dopustniške dni, v četrtek, 25. avgusta popoldne, se je iz Pakistana vrnila jugoslovanska (slovenska) alpinistična odprava, ki je bila namenjena na vrh 8611 metrov visoke druge najvišje gore na svetu, na K2. V prostorih Planinske zveze Slovenije, v vili Zlatorog v Ljubljani, jo je sicer pričakala družčina alpinističnih kolegov, prijateljev in novinarjev, ki pa so bili maloštevilnejši kot običajno; takšna je pač usoda odprav, ki jim cilj ni uspel. Zda, skoraj dva meseca pozneje, ko je na poti že naslednja slovenska odprava na osemtisočmetrsko goro, na Čo Oju, je poročilo o odpravi na K2 napisano, podpisal pa ga je vodja odprave Tomaž Jamnik. (Op. ur.)

MOČNA ODPRAVA V NAJTEŽJO SMER

Komisija za odprave v tuja gorstva pri Planinski zvezi Slovenije je odpravo na K2 uvrstila v sedanji srednjeročni načrt svojega dela in že leta 1986, ko je odšla

Takole je napredovala slovenska odprava na K2 iz baznega tabora: D — vmesno skladišče, T1, T2, T3 — višinski tabori, T — najvišja dosežena točka (8100 metrov); do vrha je našo odpravo ločilo še dobrega pol kilometra višine

na pot naša odprava v Karakorum, poslala na ogled dvočlansko izvidnico, v kateri sva bila s Tomom Česnom. Ko sva si goro kolikor je bilo mogoče natančno ogledala, Tomo pa je med tem še splezal novo smer na ramo K2 in se ustavil v višini 8000 metrov, smo oktobra istega leta 1986 pri pakistanskem ministrstvu za kulturo in turizem vložili prošnjo za dovoljenje za vzpon in plačali takso za vrh. Skoraj leto dni pozneje, konec lanskega septembra, je pakistansko ministrstvo odobrilo vzpon na K2, 8611 metrov visoko goro, in sicer prek jugozahodnega stebra, kot je bilo zaprošeno v naši vlogi. To smer so prvič naskakovali leta 1978 Francozi, osem let pozneje, šele predlanskim, pa so jo kot prvi preplezali Poljaki. Velja za eno od najtežavnejših, če že ne kar najtežjo na K2.

Lanskega julija je bilo na podlagi razpisa izbrano moštvo, ki pa je do lanskega oktobra, ko je bilo treba v Pakistan sporočiti sestavo ekipe, doživelo nekaj sprememb zaradi službenih dolžnosti, poškodb in drugačnih vzrokov. Takrat so se tudi začele intenzivne priprave z zbiranjem opreme, hrane in denarja.

Že prav na začetku smo se odločili, da bomo zaradi dragega letalskega prevoza vzeli s seboj čimlažjo opremo in vozili s

seboj iz Jugoslavije samo najnujnejšo kakovostno hrano, pretežni del hrane, predvsem moko, sladkor, riž, testenine in podobno, ter gorivo (razen plina, ki smo ga potrebovali na gori) pa smo se odločili nabaviti v Pakistanu. Predvideni stroški odprave so znašali po ocenah iz novembra 1987 in glede na tedanji uradni tečaj ameriškega dolarja 96,6 milijona dinarjev (novih, seveda).

Moštvo je bilo sestavljeno iz alpinistov, od katerih skoraj vsak živi in dela v drugem slovenskem kraju. Poleg mene, ki sem doma iz Kranja, so moštvo na K2 sestavljali še alpinisti Stane Belak, 47, iz Ljubljane, Filip Bence, 38, iz Tržiča, Rado Fabjan, 30, iz Pivke, Pavle Kozjek, 29, iz Polhovega Gradca, Damijan Meško, 50, iz Ljubljane (ki je bil zdravnik odprave), Milan Romih, 28, iz Slovenske Bistrice, Slavko Svetičič, 30, iz Cerknega, Andrej Štremfelj, 31, iz Kranja, in Danilo Tič, 27, iz Slovenske Bistrice. Odpravo sta spremljala radijski poročevalec Janez Majdič, 40, iz Ljubljane, in filmski snemalec Matjaž Fistravec, 30, iz Kamnice pri Mariboru.

Zvezni oficir odprave, ki ga mora imeti s seboj vsaka tuja ekspedicija, je bil častnik pakistanske vojske Abdul Basit. Naša odprava ni potrebovala višinskih nosačev. Za prehrano moštva in zveznega oficirja sta skrbeli dva kuharja, eden za moštvo in drugi za oficirja.

Iz Jugoslavije smo z letalom pripeljali 1415 kilogramov opreme in hrane, v Pakistanu pa smo dokupili še ostalo. Za prenos vseh 3250 kilogramov opreme in hrane do baznega tabora smo najeli 175 nosačev, od katerih jih je 45 nosilo hrano za nosače.

POLDRUGI MESEC NA GORI

Iz Jugoslavije smo odpotovali 28. maja letos, dva dni prej pa smo z letalom poslali na pot skoraj poldrugo tono opreme. Že tretji dan po odhodu od doma smo v Islamabadu začeli urejati formalnosti in dokupovati hrano, kar je trajalo malone teden dni.

Tako smo 6. junija deloma z avtobusom in deloma s kamionom odpotovali iz Islamabada, prispeli dan pozneje v Skardu, porabili tam dva dni za urejanje zadnjih potrebnih formalnosti in se 9. junija odpravili iz tega kraja. Kljub nosaškemu štrajku na ledeniku Baltoro smo 20. junija, po več kot desetih dneh pešačenja, prišli na ledenik Godwin Austen pod K2, kjer smo v višini 5200 metrov še isti dan postavili bazni tabor.

Že dva dni pozneje, 22. junija, smo uredili pomožno bazo na višini 5370 metrov na robu ledenika, ki se steka s sedla Negrotto, in pričeli prek snežnih vesin pod tem sedlom napenjati fiksne vrvi. Dan

pozneje so bile do sedla vrvi napete, na sedlu pa smo postavili v višini 6337 metrov prvi šotor bodočega prvega višinskega tabora; odločili smo se, da bomo tam postavili večje šotore tipa »daulagiri«. Še dan pozneje smo na sedlu postavili še en tak šotor in ta tabor opremili. Tako nam je bil omogočen vstop v jugozahodni steber, ki se začenja na sedlu.

Naslednje tri dni smo z vrvmi opremili steber do višine 6800 metrov in 28. junija postavili drugi višinski tabor — pravzaprav en sam šotor tipa »anapurna«, ker za več tam ni bilo prostora.

Skoraj štirinajst naslednjih dni smo zatem opremili steber do »Gobe«, ki je v višini 7400 metrov, in 11. julija tam postavili po en šotor daulagiri in anapurna. To je bil naš tretji višinski tabor, ki je stal na iz doline dobro vidnem ledeniku v obliki gobe.

Do 13. julija so bile napete stalne vrvi do višine 7950 metrov — ali po francoskih virih do višine 8100 metrov, kamor sta prispela dva naša plezalca 13. julija. To je bila hkrati najvišja na tej odpravi dosežena točka na gori. Vedno daljša obdobja slabega vremena so namreč preprečila vse naslednje poskuse, da bi prišli višje. Doseženo mesto je bilo le kakšnih sto višinskih metrov pod točko, kjer naj bi stal zadnji, četrti višinski tabor. Zaradi močnega poslabšanja vremena 14. julija smo se morali namreč umakniti z gore.

ZADNJI OBUPNI POSKUS

To je bilo prvo večje razočaranje pri delu na gori, saj bi bilo sicer ob enakem napredovanju mogoče doseči vrh že 15. ali 16. julija.

Dne 19. julija je bilo vreme spet takšno, da smo lahko odšli na goro. Skupina, ki naj bi postavila četrti višinski tabor, se je 21. julija povzpela do višine 7700 metrov, ker pa se je vreme nenadoma poslabšalo, je tam pustila vso opremo ter se od tod vrnila najprej do tretjega višinskega tabora in nato v bazo. Naslednja skupina je nato v najbolj nemogočih razmerah, ko je divjal vihar z močnim sneženjem, poskušala ohraniti tretji višinski tabor. V njem je vztrajala do 25. julija, nato pa je obupala in se vrnila v bazo.

Dne 26. julija se je vreme sicer za en dan izboljšalo, toda že naslednji dan sta dež in sneg pregnala vsako upanje na skorajšnji odhod na goro.

Potem je prišel in minil tisti 3. avgust, zadnji dan, ko bi še lahko poskusili priti na vrh, vendar ob zagotovitvi, da se bo vzpon končal do 9. avgusta, ko smo bili dogovorjeni z nosači in ko naj bi zapustili bazni tabor. Ta dan smo se odločili, da izpraznimo prvi višinski tabor, naslednji dan pa smo to tudi opravili. Ob tem smo ugotovili, da so plazovi v snežnih vesinah

Prek ledenika pod sedlom Negrotto (6337 m): že ledenik je tak, da se mu mora človek odkriti.

Foto: Tomaž Jamnik

pod prvim višinskim taborom potrgali približno 150 metrov vrvi.

Dne 5. avgusta je vreme spet kazalo na izboljšanje, zato smo se odločili za zadnji obupni poskus: sklenili smo poskusiti priti na vrh gore po grebenu Abruzzi, kjer so takrat plezali Američani, Novozelandčani in Katalonci, ki so goro opremili do višine 7900 metrov. V dogovoru z njimi smo 6. avgusta znosili najpotrebnejšo opremo do njihovega drugega višinskega tabora na višini 6800 metrov, dan pozneje pa se je skupina, v kateri so bili Stane Belak, Filip Benca, Pavle Kozjek, Slavko Svetičič in Andrej Štremfelj, skupaj z enim od Američanov začela vzpenjati proti tretjemu višinskemu taboru, od koder bi naslednji dan poskusila priti na vrh. Kakšnih 50 metrov pod tretjim taborom jih je ustavil visok sneg, ki je grozil, da bo celotno pobočje spremenil v ogromen snežni plaz. Več kot eno uro smo razpravljali in tehtali vse argumente, ali naj pot nadaljujejo ali naj odnehajo, nato pa smo se skupaj odločili, naj odnehajo in se vrnejo v bazni tabor. S tem je bilo delo naše odprave na gori končano.

ZAKAJ NISMO PRIŠLI NA VRH?

Zaradi izčrpanih zalog hrane in načrtovanega odhoda iz baznega tabora in 24. avgusta iz Pakistana smo 7. avgusta dokončno nehali delati na gori. Vsaj pet dni lepega vremena bi potrebovali, da bi delo uspešno opravili. Dne 9. avgusta smo s 34 nosači zapustili bazo, delno potolaženi, ker je spet deževalo in snežilo in se torej nismo napačno odločili. Dne 19. avgusta smo bili vsi skupaj v Islama-

badu, 25. avgusta pa smo se vrnili v Ljubljano.

Ko smo že v baznem taboru in tudi še pozneje razčlenjevali svoje delo na pobočjih K2, smo bili soglasni, da je smer prek jugozahodnega stebra prav gotovo najtežja že preplezana smer na K2. Do sedla Negrotto pelje prek razgibanega in zahrbtnega ledenika ter snežne vesine, kjer smo napeli več kot kilometer stalnih vrvi. Snežne vesine so bile vseskozi izpostavljene padajočemu kamenju, njihov naklon pa je 50 do 55°. Neopremljena smer do »Gobe« je ocenjena s težavnostno stopnjo IV/V in ponekod VI, vendar je skala dobra; težave povzročata le led po kamnih. Nad gobo se smer izogiba težavam v stebri po prehodih desno od stebra in je lažja, če ne upoštevamo višine. Zadnjih 600 metrov je, žal, uganka, ki je niti prvopristopniki niso znali dobro opisati. Zaradi dvomljivih možnosti vračanja, za kar bi potrebovali lepo vreme, so optimalne razmere na gori v tej smeri res redke.

Od prihoda v bazni tabor pa do 13. julija, ko sta Filip Benca in Andrej Štremfelj dosegla najvišjo točko, 8100 metrov, je bilo od 23 dni kar 18 lepih, od 13. julija do 5. avgusta, ko se je začel zadnji poskus vzpona na vrh, pa je bilo od 23 dni lepih le šest, vendar v teh dneh nobeni od navez ni uspelo doseči višine 8100 metrov. Zadnje poslabšanje je trajalo kar deset dni.

OPREMA, HRANA IN VSE DRUGO

Pretežni del opreme, ki smo jo potrebovali na gori, je bil uvožen. Za člane odprave so bili novost višinski komplet AESSE, ki ga je dal na voljo Papi Sport iz Trsta, in vetrni kompleti, izdelani v Iki iz Ajdovščine iz domačega materiala »poroteks« (Oprema, Kočevje). Obe zaščitni obleki sta se odlično obnesli.

Tradicionalno dobri so bili domači šotori, izdelani v Induplatiju, ter uvožena Stubaijeva, Koflachova in Tufelbergerjeva oprema. Na gori smo napeli več kot štiri kilometre stalnih vrvi, od tega tri kilometre domačih (Vrvplet, Domžale), ki se uspešno kosajo z najboljšimi uvoženimi.

Hrana je bila delno jugoslovanskega porekla (čokolada, govedina, ribe, paštete, začimbe, juhe, napitki, polenta, mesni preliv, müsli itd.), delno pa kupljena v Pakistanu (riž, moka, olje, testenine, sladkor, sir, ribe, suho sadje, začimbe, kava, mleko, kakav, oreški itd.). Samo višinsko hrano smo kupili v Zahodni Nemčiji.

Ekspedicijski zdravnik je iz Jugoslavije pripeljal s seboj poln sod zdravil, vendar

jih je največji del porabil za domačine. Zdravstveno stanje članov odprave je bilo namreč ves čas odprave prav zavidljivo dobro.

Ob koncu moram opozoriti na to, da je treba pri načrtovanju sredstev za odprave v Pakistan nujno predvideti zadostno rezervno. Odprave v Karakorum postajajo namreč iz dneva v dan vse dražje, in sicer posebno zaradi dragega transporta. Več kot 60 odstotkov vseh stroškov v Pakistanu so namreč stroški nosačev, ki jih ni mogoče nikakor natančno predvideti. Cene za nošnje sicer določa pakistanska vlada, vendar se nosači ravna po zakonih ponudbe in povpraševanja, tako da se njihove cene lahko povečajo celo za 60 odstotkov.

KAKO JE BILO POKOPANO ZADNJE UPANJE

NAŠI KORAKI SO BILI TEŽKI

PAVLE KOZJEK

Hladen in oblačen dan se je že krepko nagnil v drugo polovico, ko sva s Šraufom končno dosegla previsni zid, s katerega je visel šop starih, oguljenih vrvi. Bila sva kakšnih 7000 metrov visoko. Ves dopoldan se mi je zdelo, da napredujemo počasi in navpični odstavki v dobri granitni skali so bili prijetnejši kot manj strme, s črnim steklenim ledom pokrite vesine, kjer so celo na novo nabrušene dereze spodletavale. Vseeno pa sta bila nahrbtnika že precej lažja: tisto metrov sva že napela in čas bi bil, da se malo podpreva, saj naju v naslednjih raztežajih čaka še težje delo.

Zjutraj, ko sem gledal od daleč, sem skušal sam sebe prepričati, da smer teče neke okoli po lažjem svetu — kljub staram vrvm, ki jih je bilo v previsu moč opaziti že od daleč. Toda bile so iluzije: kar naravnost navzgor bo treba in od blizu zadeva ni bila videti prav nič lažja. To je tisti znani detajl s slike v neki alpinistični reviji, ki bolj spominja na El Capitan kot pa na drugo najvišjo goro sveta.

ZAČETNO NAVDUŠENJE

Od treh starih vrvi izberem najmanj izdelano in vpnem vanjo žimar. Nahrbtnik ostane spodaj, le novo vrv vlečem za sabo. Prvi metri so obupni, težnost me vleče stran od stene, svoje pa doda še strah, da morda visim le na dveh pramenih vrvi, ki so jo že kdo ve koliko let obdelovali kamni in viharji. Po petnajstih metrih vrv izgine v kamin, kjer

naletim na še kar udobno stojišče, potegnem gor nahrbtnik in počasi rinem naprej v upanju, da bo zgoraj lažje.

Kamin pa je še vedno previsen in neke na sredi se mi zagodzi nahrbtnik, tako da moram počakati Šraufa. Medtem je pričelo narahlo snežiti, kar pa naju ne moti preveč, saj sva do konca zatopljena v svoje delo.

Kmalu je tudi zadnje previsno mesto v kaminu za nama; na stojišču nad njim visi staro kladivo in nekaj klinov, zgoraj pa se že da slutiti konec največjih težav.

Res naju tam čaka široka polica, s katere vodi lahko prehodna rampa v prostrana snežišča. Juhu! Do Gobe, kjer bo naša trojka, ni več videti resnejših težav in to pomeni, da je za nami tehnično najtežji del južnega stebra.

Dovolj bo za danes, treba se bo vrniti nazaj do tabora ena, saj sta na dvojki Andrej in Filip že pripravljena za jutrišnje nadaljevanje. Zdi se, da je vrh blizu. Da bi le vreme zdržalo... Toda skrb ni prehuda: še skoraj pet tednov časa imamo in počutimo se odlično.

SANJE SO SE SESULE

Šestega avgusta, mesec dni pozneje. Po treh tednih obupnega vremena spet dan, ki daje upanje, čeprav majhno. Južni stebel je že odpisan; ni več časa zanj in plaz je potrgal pritrjene vrvi pod taborem 1. Že od trinajstega julija, ko sta Andrej in Filip dosegla višino neke okrog 8000 metrov, smo samo nemočni opazovalci monsuna, ki steguje svoje lovke daleč v notranjost celine, prav do najvišjih *Korakunskih* — Karakorumskih gora. Greben Abruzzi, klasična smer na K 2, je

naša zadnja priložnost in peterica nas bo poskusila v alpskem slogu priti do vrha. Okrog dveh ponoči, kot ponavadi, se odpravimo iz baze. Z nami sta še Angleža, brata Burgess, in Američan Andy. Odlične razmere v spodnjem delu grebena nas kar malo presenetijo in popoldne se že stiskamo v starih poljskih šotorih v taboru dve. Bila je nepopisna gneča, bi rekel nogometni komentator, vendar ob misli na vrh se da prenesti še vse kaj hujšega.

Naslednje jutro nas je pričakalo z vetrom, ki pa se je kmalu pomiril in okrog osmih smo že na poti. Greben, ki je dosti lažji od našega stebra, nam ne dela večjih preglavic. Zdi se, da nas ne more nič ustaviti. Razmere so še vedno idealne — in že je tukaj serak, vrh katerega stoji šotor ameriškega tabora 3. Splezamo nekaj strmih metrov v trdem ledu, ki jim sledi spet položnejše pobočje. Tam ujame Andreja in Filipa, ki vlečeta fiksirano vrv izpod snega; vse kaže, da ga je tukaj zapadlo precej več. Zamenjam ju — in kmalu postane delo brezupno, saj je vrv že meter pod novo zapadlim snegom. Priključi se nam še Andy in se ponudi, da bo zgalil zadnje metre do šotora na trojki. Nič nimamo proti in odpravi se naprej.

Dvajset, trideset metrov potem nekaj koplje in si ogleduje ...

Zdajci celotno pobočje zamolklo zastoka; zdi se, kot da se je nekoliko sesedlo skupaj in Andy bled v obraz priteče nazaj do nas. Nič ni treba razlagati, ker vsi prekleto dobro vemo, zakaj ...

Na grebenu Abruzzi, spodaj ledenik Godwin Austen

Foto: Tomaž Jamnik

Druge poti pa ni. Le nekaj minut je bilo treba in sanje o vrhu so se sesule v besed. Na tistem pobočju ni bilo kaj dosti besed. Vsak je zase podoživljal tedne garanja na gori, ki je zdaj dokončno rekla ne. Še zadnjič smo odhajali navzdol in naši koraki so bili težki.

Jugoslovani na Daulagiriju

Revija »Der Tourist«, ki jo kot svoje glasilo — mesečnik izdaja Nemška zveza za popotništvo, gornišтво in orientacijski tek Nemške demokratične republike, je v svoji letošnji avgustovski številki pod naslovom »Jugoslovani na Daulagiriju« natisnila naslednjo novico:

»Po treh neuspešnih odpravah na Daulagiri je bila četrta okronana z uspehom. V začetku decembra 1987 je pri minus 45 stopinjah Celzija in pri orkanskem viharju, ki je divjal z 200 kilometri na uro, zavzela vrh. Brez višinskih nosačev, brez dodatnega kisika iz jeklenk! Zadnji naskok na vrh iz zadnjega višinskega tabora v višini 6600 metrov je trajal 16 ur.

Članice UIAA

V septembrski številki četrletnika UIAA, Mednarodnega združenja alpinističnih (planinskih) zvez, je objavljen seznam članic te svetovne organizacije. Po tem seznamu so članice Andora, Argentina, Avstrija, Belgija, Bolgarija, Kanada, Čile, Kitajska, Južna Koreja, Češkoslovaška, Danska, Finska, Francija, Zvezna republika Nemčija, Velika Britanija, Grčija, Nizozemska, Madžarska, Indija, Iranska islamska republika, Irska, Izrael, Italija, Japonska, Liechtenstein, Luksemburg, Malezija, Maroko, Mehika, Nepal, Norveška, Nova Zelandija, Pakistan, Peru, Poljska, Portugalska, Sovjetska zveza, Španija, Švedska, Švica, Turčija, Združene države Amerike in Jugoslavija.

MAMILO JE LAHKO – ALPINIZEM

ALEKSANDER ČIČEROV

Popoldansko sonce in s snegom nežno poprhan Špik sta pozdravila številne udeležence, ki so se letos zbrali na 24. srečanju treh dežel 8. in 9. oktobra v hotelu Špik v Gozd Martuljku.

Vsako od teh srečanj ima svojo glavno temo, letošnja pa je bila »Vzgojna prizadevanja z mladimi planinci«, ki jo je pripravila MK PZS, v kratkem uvodu in z video filmom pa jo je predstavil T. Vrhovc. Glavno temo sta spremljala še dva koreferata, in sicer »Mladina v Planinski zvezi na Koroškem« in »Delo z mladino med privlačnostjo in mislijo na varnost«.

V razpravi, ki je sledila, so si bili razpravljajci enotni, da je delo z mladino pomembno in mora upoštevati potrebe mladih. Zato je prav, da ne prezremo t. i. modnih novosti v izrabi prostega časa, kot na primer gorsko kolesarjenje, tekmovalno plezanje, skoke in jadrnanje s padalom, polete z zmajem in še kaj. Pri tem mora veljati načelo, da je mladim potrebno posredovati te modne novosti, hkrati pa jih opozarjati na nevarnosti in na vsebine teh novosti. Če bi se planinske zveze tem pojavom izogibale in se trdno oklepale samo vrednot preteklosti, bi po mnenju iz koreferata postale nezanimive za mladi rod, ki živi danes svojemu času primerno in hitro. Tudi njihova opozorila bi postala nepripriljiva, ker bi se mladini zdela zastarela.

Kdor dela z mladimi, je nagrajen, če je samo enega od njih odvrnil od jemanja mamil, je bilo slišati med udeleženci srečanja. Mamilu pa je lahko tudi alpinizem, ki so ga mladi vzeli za svojega, čeprav so mu starejši in odrasli lepili vse mogoče oznake, med katerimi »samomorilstvo« še ni bila najhujša. In tako je tudi danes. Mladino je treba usmerjati, pri tem pa vsako novost oceniti, ali sodi v planinsko organizacijo; ne smemo imeti občutka, da nas vsaka zvrst veže tako nepreklicno, da se ji kot planinska organizacija ne moremo odpovedati.

Tej osrednji točki je sledilo poročilo o obisku na Poti prijateljstva. Ugotovljeno je bilo, da se obisk nekoliko manjša; vzrok so stroški, ki so povezani z obiskom kontrolnih točk. Izginjajo tudi žige vrhov. Dan je bil predlog, naj bi rezervne žige hranili v najbližjih kočah. Ugotovljeno je bilo, da je knjižica o turnih smukih treh dežel dobro sprejeta, delno pa tudi trojezični slovarček.

Bralci PV se bodo nemara spomnili, da smo v poročilu o 23. srečanju (PV, št. 12)

napisali, da je prof. G. Simonetti predlagal, naj bi planinska društva kupila določeno gorsko območje in ga tako zavarovali pred človekom za človeka. Na letošnjem srečanju so predstavniki Planinske zveze Avstrije sporočili, da so kupili vrhni del gore Hochalmspitze in ga zavarovali. Italijanska delegacija je sporočila, da je leto 1989 razglasila za leto planinske vzgoje mladih, častni predsednik PZS dr. Miha Potočnik pa je prisotne opozoril na nekaj častitljivih obletnic, ki smo jih praznovali v letošnjem letu. Omenil je, da bi bil že čas, da tudi H. Tumo, ki je poleg dr. J. Kugyja opisoval Julijske Alpe, prevedemo v nemščino in italijanščino, medtem ko je Kugy že dolgo preveden v slovenščino in italijanščino. Dr. Miha Potočnik je spomnil tudi na 210. obletnico vzpona na Triglav. Ta vzpon je bil opravljen mnogo prej, kot so bili vzponi na Mont Blanc ali Grossglockner. Avstrijska delegacija je izročila seznam predpisov, ki se nanašajo na varstvo narave (to je bila ena od dogovorjenih nalog lanskoletnega srečanja v Tolmeču). Dogovorjeno je bilo, da bo jubilejno, 25. srečanje pripadlo Planinski zvezi Avstrije. Srečanje bo v Beljaku od 30. 9. do 1. 10. 1989. Glavna tema srečanja bo »Varstvo narave s posebnim poudarkom na planinskih kočah in poteh«.

V večernem delu srečanja so si udeleženci ogledali še film o TNP in vzponu slovenskih alpinistov na Cerro Torre v Patagoniji, zadnji dan srečanja pa so izkoristili za ture v okolico Gozd Martuljka.

S srečanja smo odhajali z mislijo, ki je bila povedana samo enkrat, pa zato nič manj prepričljivo: »Ideja o srečanju predstavnikov treh dežel, ki se je rodila leta 1965 v Beljaku, se je potrjevala tudi tedaj, ko splošne razmere zanjo niso bile najugodnejše.«

* * *

Gore in varnost

»Nobenega dela, verjetno pa tudi nobene športne zvrsti nasploh ni možno gojiti brez nevarnosti. Tako veliko zanimanje za planinstvo, ki vse bolj postaja že pravo ljudsko gibanje, terja ozaveščenje in strokovno vodenje. Gorski reševalci poznamo in zelo pozorno sledimo nesrečam v našem gorskem svetu. Na podlagi skrbne analize nesreč smo prišli do spoznanja, da bi lahko marsikatero nezgodo z zavestnim varstvom in samozaščito, s pripravo in znanjem tudi preprečili ali vsaj omilili njene posledice. To je že lep čas vodilna

misel oziroma pobuda za izvedbo posvetov Gore in varnost.«

Tako uvaja knjigo »Gore in varnost«, ki je zbornik referatov z zborovanj »Gore in varnost« iz let 1985 in 1986 v Poljčah na Gorenjskem, načelnik Gorske reševalne službe pri Planinski zvezi Slovenije Danilo Škerbinek. To več kot 120 strani debelo knjigo žepnega formata je pred dnevi izdala Komisija za GRS pri PZS, v njej pa je vrsta napotkov znanih slovenskih gorskih reševalcev in zdravnikov, kako naj bi se izognili nesrečam v gorah ali vsaj omilili posledice, če je do nesreče že prišlo.

»Z željo doseči še večjo varnost v naših gorah smo povabili k sodelovanju na posvetih Gore in varnost ljudi, ki se lotevajo te problematike z različnih zornih kotov. Gre za ljudi, za katere vemo, da jim je do varnosti obiskovalcev gorá, da razmišljajo in da znajo to razmišljanje lepo posredovati javnosti,« piše D. Škerbinek. Prispevke bi vsebinsko lahko razvrstili v več zaključenih tem.

»Prva vključuje sestavke,« nadaljuje Danilo Škerbinek v svojem uvodu v to knjigo. »ki opozarjajo na tveganje v planinskem športu in na potrebo po kvalitetnem strokovnem delu s planinsko mladino. To je več kot utemeljeno, če pomislimo, da je v vrstah članov PZS več kot polovica mladih.«

Zdravnik France Malešič svetuje v svojem prispevku, kakšni naj bodo izleti z otroki v gorah, psiholog Peter Markič piše o otrocih v gorah, Franjo Krpač svetuje, kako naj bi planinska vzgoja mladih pripeljala do večje varnosti v gorah, isti avtor pripoveduje, kako naj razvijamo gibalne sposobnosti otrok, Martin Rozman z Zavoda SRS za šolstvo pa piše o sodelovanju tega zavoda in PZS.

Drugi sklop predavanj je posvečen splošnim temam. Sestavek Bineta Vengusta je posvečen tveganju in varnosti obiskovalcev gorá, Danilo Škerbinek pravi, naj bi prišli do večje varnosti v gorah s strokovnimi kadri PZS in pri tem posveti ustrezno pozornost vlogi vodnika pri organizaciji izleta v gore, Janko Koren analizira reševanje iz snežnega plazua na Presedlaju pri Jaznah, Jelka Flajs analizira nesrečo v Lepem špičju, Alojz Žist je pripravil študijo o organiziranju iskalnih akcij v gorah, Jelka Šolinc in Miha Potočnik pa obravnavata gorske nesreče s pravnega vidika.

Naslednji velik sklop predavanj so pripravili zdravniki. France Srakar pripoveduje o hoji v gore z vidika ortopeda, o vplivu mraza na srce in krvni obtok piše Matija Horvat, o podhladitvah Janko Kokalj, o prvi pomoči pri vgrizninah Bogomir Humar, o prvi pomoči v plazovih, podhladitvah in v višinah Jože Četina, o vplivih alkohola na organizem v gorah Herbert

Zaveršnik, o kačjem piku A. J. Dernikovič, o preživetju človeka v nekaterih izrednih razmerah Marjan Kordaš, o izčrpanosti Andrej Robič, poškodbah glave Jože Četina, poškodbah zaradi strele pa Andrej Robič.

V zadnjem sklopu so nanizana predavanja z različnih področij, poleg tega pa je vključenih tudi nekaj prispevkov iz tuje literature. Pavle Šegula piše o najrazličnejših metodah preprečevanja nesreč v gorah ter o zaščiti pred strelo, Baldomir Bizjak in Franc Mulej o pomenu planinskih potov pri varnosti v gorskem svetu, skupina zdravnikov o osnovah varovanja na zavarovanih plezalnih poteh (ta prispevek je bil objavljen tudi že v Planinskem vestniku), Ljubo Hansel in Samo Lubej pa o preventivi na smučiščih. Med prevedenimi prispevki je vsekakor vreden največje pozornosti tisti, ki pripoveduje o »modni smrti« v gorah, ki je posledica brezbržnosti in lahkomišelnosti.

Pridružujemo se mnenju Danila Škerbineka iz uvoda v knjigo, da je ta publikacija v celoti in po delih »koristno in priporočljivo branje tako organizatorjev hoje v gore kot slehernega obiskovalca gorá«.

Ob tej knjigi je treba posebej poudariti pripis na koncu, da so vse prispevke, referate, uredniško, lektorsko in organizacijsko delo v zvezi s tem zbornikom sodelujoči pripravili in opravili prostovoljno in brezplačno. Gradivo za knjigo je zbral, uredil in opremil Pavle Šegula.

M. R.

Mongolski Altaj

V mongolskem Altaju so organizirali mongolsko-vzhodnonemško-češkoslovaško-poljski tabor. Cilj udeležencev tega srečanja je bila najvišja gora dežele Munkh Khairkhan Ula (4374 m), ki jo imenujejo tudi Nairamdala (Vrh prijateljstva). Po aklimatizacijskih vzponih na prikupne vrhove v okolici so se lotili vzpona na glavni štiritisočak, kar naj bi bil vrhunec tega mednarodnega srečanja. Dne 29. julija letos se je 20 Mongolov, 5 Poljakov in 5 Vzhodnih Nemcev, ki so vsi po vrsti odlični alpinisti, povzpelo na vrh gore Munkh Khairkhan Ula, ki leži na tromeji, kjer se stikajo Mongolija, Kitajska in Sovjetska zveza.

In

Srečanje na vrhu s papežem

Dva prijatelja gorskega sveta iz zahodnonemškega Wildeshausna, župan in župnik tega kraja, sta se v svoje velikansko presenečenje srečala na vrhu Col Quaterna v Dolomitih z Janezom Pavlom II., ki je, kot je znano, v svoji mladosti pogosto plezal v Visokih Tatrah na Poljskem. Še mnogo bolj presenečeni pa so bili varnostniki visokega cerkvenega dostojanstvenika, ki so na malo obiskovani gorski poti preprosto pozabili ustaviti oba planinca iz Spodnje Saške. Po prvem obojestranskem presenečenju so se nato vsi skupaj zapletli v prijateljski klepet o delu in razvedrilu v božanskem gorskem svetu.

(Der Tourist, NDR)

V PINZOLU O GRS TOKRAT DRUGAČE

VARNE GORE

BORIS MLEKUŽ

Pinzolo, prijeten turistični kraj v dolini Rendena med tipično dolomitsko oblikovanimi vrhovi skupine Brenta in ledeniško Adamello na drugi strani, je bil od 1. do 4. septembra letos prizorišče mednarodnega srečanja predstavnikov gorskih reševalnih služb pod imenom »Varnost v gorah — Evropa se sooča«. Ni naključje, da so gostitelji — Italijani za srečanje izbrali Pinzolo, saj je prav v tem mestecu leta 1952 začela delovati prva prostovoljna reševalna skupina na območju Italije. Srečanje, ki je sodilo v okvir cele vrste letošnjih prireditvev ob 200-letnici turističnega odkrivanja in poimenovanja Dolomitov, so organizirali domače turistično združenje, gorska reševalna služba CAI — SAT Tridentina ter gorski reševalci in gorski vodniki iz Pinzola in bližnje Madonne di Campiglio.

ODGOVORNOSTI IN SODELOVANJA

Pravni, ekonomski in zavarovalni vidiki, problemi varnosti in reševanja v gorah so bile tri osnovne teme srečanja. Predstavniki gorskih reševalnih služb iz Španije, Francije, Avstrije, Jugoslavije ter seveda domačinov iz Italije so tokrat izjemoma pustili ob strani tehnične vidike reševanja ter se soočili z nekaterimi aktualnimi temami civilne in kazenske odgovornosti, z vprašanji stroškov posredovanj reševalcev ter vprašanji zavarovanja v gorništvu in na reševalnih akcijah. Vsekakor so bile to zelo zanimive teme ne le zaradi vse množičnejšega obiska gorskega sveta in njegovega turističnega razvoja ter zaradi tega tudi številnejših nesreč, temveč predvsem z vidika močno različnih zakonskih in organizacijskih ureditev znotraj posameznih dežel — udeleženk srečanja.

Drug pomemben sklop medsebojno povezanih vprašanj je mednarodna ureditev ali medsebojno urejanje področja reševanja in varnosti v gorah med državami — udeleženkami srečanja. Tu naletimo na zgledno urejene sporazume med Španijo in Francijo za področje Pirenejev ter med Italijo in Francijo še zlasti za območje Mt. Blanca, pa tudi na težave, ki so pogosto povsem birokratske, na primer med Italijo in Francijo na eni ter Švico na drugi strani. Tudi plačila stroškov za reševanje znotraj držav in še zlasti med državami udeleženkami so zelo različna. Pri nas v Sloveniji (Jugoslaviji) smo, de-

nimo, dosegli, da so naši gorniki deležni brezplačne pomoči ob nesreči v Avstriji in sosednji italijanski deželi — Furlaniji-Juljski krajini, globlje v Italiji pa ne. Enako velja za avstrijske gornike in planince iz Furlanije-Juljske krajine pri nas. Za naša gorniška popotovanja v ostale dežele se je še vedno potrebno zavarovati, sicer so stroški ob nezgodi navadno izredno visoki.

Srečanje v Pinzolu je vsaj opozorilo na različnosti (kar je tudi že nekaj) in deloma osvetlilo kopico problemov z namenom, da bi se premostile sedanje težave, še zlasti, da bi se mednarodna organizacija za reševanje v gorah IKAR pogumneje lotila tudi teh področij, kar je na srečanju poudaril predsedujoči v IKAR Martin Shori iz Švice. — In ko smo že pri IKAR: Italijani predlagajo večjo odprtost in elastičnost te nekoliko okostenele organizacije.

SODELOVANJE Z JAMARJI

Čeprav je bila na tokratnem srečanju reševalna tehnika bolj v ozadju, je vendarle bilo možno na priložnostni razstavi reševalne opreme in tehnike, video posnetkih ter demonstracijski vaji reševalcev iz Pinzola in Madonne di Campiglio zadnjega dne srečanja v bližnjih stenah videti nekaj novosti, ki so vsekakor vredne pozornosti. Kot kaže, so »dolomitski reševalci« ob uporabi statičnih vrvi (dolžina tudi do 200 m v enem kosu na Al kolotu z oprtom), uporabi sodobnih prižem vseh oblik, zavornih sistemov, osmic, rogatk ter ostalega varno in koristno uporabnega, kar daje na trg »alpinistična industrija«, povsem prešli na »vrvno tehniko« reševanja v gorah. Pri tem jim ne gre odrekati inovativnosti; videli smo najrazličnejše kombinacije uporabe standardne opreme do razvijanja in lastne izdelave novih delov opreme. Tako so prikazali dva tipa vitla za dviganje z nosilno statično vrvojo, preprosto Al-ploščo, ki ob hkratnem delu na treh sidriščih omogoča prečni pomik reševalca z reševalnimi nosili v steni, ter dvojje gorskih nosil, od katerih so nosila »KONG« izključno za stenska reševanja, nosila »UNI 84« pa so uporabna tako v steni kot pri transportu, vendar za razliko od marinerjevega kolesa uporabljajo »drsnе vzmeti«. Zanimivo je, da marinerja ni bilo opaziti, jeklenice in vitel pa so bili razstavljeni med »zgodovinskimi deli opreme«.

Menim, da naša »stara« standardna oprema seveda še ni za staro šaro, saj se pri nas naravne gorniške razmere le razlikujejo od dolomitskih. Nekaj omenjene opreme tam že proizvajajo standardno (nosila), drugi deli (vitli, Al-plošča) pa so zaenkrat še plod »domače hiše« gorskih reševalcev. Nekaj drobnih novosti (a ne nepo-

membnih) je bilo opaziti pri pripomočkih za prvo pomoč, sredstvih za zvezo ter zlasti pri svetlobnih telesih (nočna reševanja). Na razstavi je bilo posebej prikazano jamsko reševanje (jamarji — reševalci so organizirani v okviru CNSA — Corpo nazionale soccorso alpino — nacionalno združenje GRS Italije — po podobnem teritorialnem načelu kot CNSA). Prav pri jamarjih so si gorski reševalci v Italiji marsikaj »izposodili« — in seveda jamarji pri reševalcih (statične vrvi, žičnice z dvojno nosilno vrvo).

CNSA tesno sodeluje z »jamskim tehničnim centrom« v Perugi, kjer so vsi novi materiali deležni ustreznih preizkusov. Ita-

lijani predlagajo IKAR-ju, naj tudi znotraj te mednarodne reševalne organizacije »jamske materiale« preizkusijo, saj imajo sami z njimi, kot sem že omenil, dobre izkušnje.

Šele čas, praktični preizkusi, atestiranje in delo v pravih reševalnih razmerah bodo pokazali, kaj bo od novosti ostalo in kaj se bo morda tudi standardiziralo. Tudi to mednarodno srečanje gorskih reševalcev pa je vendarle pokazalo, da naša GRS predvsem tehnično zaostaja za sodobnimi rešitvami pri opremi in tehniki za drugimi, posebej alpskimi deželami — tako pač, kot na ostalih področjih naše družbene skupnosti.

SIMPOZIJ O EKOLOGIJ IN ZAŠČITI ALPSKEGA KRASA

KRITIČNO ŠTEVILO OBISKOVALCEV JAM

ANDREJ KRANJC

Prireditelj je bil avstrijski Nacionalni komite organizacije CIPRA (Mednarodna komisija za zaščito Alp) v sodelovanju s Krasoslovno-jamoslovnim oddelkom dunajskega Naravoslovnega muzeja, Avstrijsko jamoslovno zvezo in Jamoslovnim društvom Gornje Štajerske.

Kot mesto sestanka je bil izbran Bad Mitterndorf, manjši, a turistično razvit kraj v štajerskem Salzkammergut, ker leži med gorovji Dachstein, Tenen in Totes, samimi najbolj znanimi kraškimi predeli avstrijskih Alp z zelo obiskanimi turističnimi jamami.

Na srečanju se je od 15. do 17. septembra letos zbralo 45 avstrijskih strokovnjakov, od krasoslovcev, speleologov in naravovarstvenikov do pravnikov. Od gostov sta bila le predstavnika Italijanske speleološke zveze iz Gorice in Inštituta za raziskovanje krasa ZRC SAZU iz Postojne.

OBČUTLJIV VISOKOGORSKI KRAS

V prvem, teoretičnem delu simpozija se je zvrstilo 12 predavanj: predstavitev avstrijskega alpskega kraškega površja in podzemlja, kartiranje in dokumentacija kraških pojavov kot osnova za zaščito (speleološka karta 1 : 5000), problematika kraške vode v Alpah, alpski kras z vidika hidrogeologije, hidrogeologija nekega kontaminiranega izvira, razvoj krasoslovja in jamoslovja z vidika naravovarstva, karta ogroženosti krasa kot prispevek speleologije k njegovemu varstvu, možnosti zaščite krasa in uspešnost zaščitnih ukrepov v Avstriji, alpski kras v Sloveniji — onesnaženost in zaščita, zaščita krasa v Italiji ter pregled zaščite krasa v ostalih alpskih deželah.

Čeprav tematika ni nova, je simpozij vse-

eno prinesel precej novega k poznavanju tega vprašanja, saj je zbral vidike različnih strok na razmeroma ozko omejeno snov. Da je bilo bistvo simpozija posvečeno predvsem poglubenemu poznavanju problematike, se vidi tudi po tem, da je imel vsak predavatelj na voljo dovolj časa za razpravo in ni bilo dekoncentrirajoče tekme z minutami. Poleg običajno odmerjenega časa za diskusijo po vsakem predavanju je bilo za razpravo predvidena tudi dovolj časa ob zaključku posamezne tematike in skoraj ves popoldan drugega dne srečanja. Taka razporeditev je bila posrečeno izbrana, saj se je pokazalo, da je bila marsikdaj poglodbena razprava tehtnejša in koristnejša od predavanja.

Naj navedem le nekatere izmed zaključkov, ki prihajajo v poštev tudi za nas.

Alpski kras, predvsem njegov visokogorski del, tisti nad zgornjo gozdno mejo, je še posebno občutljiv za človekove posege. Tudi »nedolžne« oblike turizma, vključno z običajnim planinstvom, brez velikih gradenj in koncentracij ljudi (kot so smučarski velecetri), so lahko, če nismo pozorni na specifične oblike varstva, za kras usodne. Alpski kraški izviri, po naravi čistejši od ostalih, so tudi za onesnaževanje bolj občutljivi. Speleologi, ki so sicer nepogrešljivi pri varovanju kraškega podzemlja, lahko postanejo huda obremenitev zanj, če niso pravilno vzgojeni. Pri nas postaja (tudi z ekonomskega vidika) vedno zanimivejši »jamski trekning«. Na podlagi izkušenj (Avstrija in Švica imata že kar dolgoletne) so udeleženci simpozija soglasno ugotovili, da je ta oblika jamskega turizma najhujša nevarnost za kraške jame. »Zavednejši« avstrijski jamski klubi v zadnjih letih namesto trekningov raje organizirajo akcije »očistimo naše jame«.

KRAŠKA UČNA POT

Tudi v evropsko jamarstvo počasi prodira misel: najboljši jamar je tisti, ki ne hodi v jame!

Zanimiva je ideja o »kritičnem številu obiskovalcev«: vsaki pomembnejši jami ali določenemu tipu jam bi na podlagi izkušenj in študij določili maksimalno letno število obiskovalcev, ki ga jama še prenese brez hujših posledic. Te številke bi morali upoštevati in po potrebi obisk omejiti.

Razprava je pokazala, da bi tudi za alpski kras (za dinarski kras to že dolgo načrtujemo) potrebovali posebne »poligone«, kjer bi poglobljeno preučevali del krasa v celoti kot ekološko enoto; na podlagi preučevanj bi se lažje odločali o zavarnostnih ukrepih.

Delo na terenu je obsegalo obisk alpskega krasa v okolici Mitterndorfa, predvsem v pogorju Dachstein, kjer so najbolj znane avstrijske jame, med njimi cela vrsta ledenih, in kjer so prav pred kratkim odprli »kraško učno pot«, seveda po alpskem krasu. Zaradi dežja in novega snega si ni bilo mogoče ogledati vsega predvidenega, predvsem pa je sneg pokril marsikatero rano, ki jo je človek že prizadejal temu visokogorskemu krasu.

Razmeroma veliko udeležencev in strokovna poglobljenost dokazujeta, da se v Avstriji dobro zavedajo težav v zvezi z onesnaženjem in varstvom alpske kraške pokrajine. Če bo organizatorjem z gradivom in zaključki simpozija uspelo seznaniti tako javnost kot tudi strokovne službe in odgovorne osebe, bo njihov trud vsekako poplačan.

GOSTJE LETOŠNJEGA FESTIVALA V TRENTU

LEGENDARNI KALIFORNIJCI

NUŠA PODOBNIK

Letošnji, 36. mednarodni festival alpinističnega filma v Trentu je med drugim gostil tudi tri legendarne Kalifornijce, ki tvorijo del slavne zgodovine narodnega parka Yosemite. Predstavili so se Allen Steck, ki kljub dopolnjenim 62 letom še vedno pleza do VI+ in obenem trdi, da celo laže kot na začetku svoje plezalne poti, pred 40 leti, ker zdaj bolje obvlada tehniko; Royal Robbins, 53-letni protagonist velikih vzponov v šestdesetih letih; in Jim Bridwell, eden od pobudnikov ekstremnega plezanja ter eden od najboljših poznavalcev Patagonije.

Do začetka sedemdesetih let nismo o Kalifornijcih vedeli skorajda ničesar. Šele ko so se prvi alpinisti — bili so Italijani — vrnili iz Yosemitev in so s seboj prinesli diapozitive z nenavadnimi posnetki previsnih, gladkih in visokih sten, obenem pa pripovedovali o novem načinu plezanja, je glas o njih prodrlo tudi v Evropo. Kalifornijci so se prvič pojavili v Alpah pred približno petnajstimi leti. Prav Royal Robbins je v navezi z Garyjem Hemmingom in Johnom Harlinom v zahodni steni Malega Druja preplezal Ameriško smer, nato pa sta v isti steni s Harlinom začrtala še Direktno.

Vendar so se Evropejci spomnili nanje šele deset let pozneje, ko so se odpravili v Kalifornijo, v steno El Capitana, po vrniti pa predstavili tehniko in plezalne pripomočke, ki jih v teh stenah uporabljajo ameriški alpinisti. V tistih letih so iz Amerike poleg rocka prodrle tudi želje mladih po svobodi in novostih, prav ta zvrst alpi-

nizma pa je prinesla nov veter v preozke tradicionalne zakone.

Kalifornijski alpinist, v kateremu je tedanja plezalska generacija videla svojega vzornika, je Jim Bridwell. V tistih letih je plezal smeri A4 in A5, kot so stena Pacific Ocean in Sea of Dream v El Capitanu ali pa Zenith in Half Domu. Bridwell je tudi znanec mnogih svetovnih gorstev. Zelo pomembna je njegova prva ponovitev Maestrijeve smeri Compressor v Cerro Torreju. Minulo zimo je odprl še dve smeri v Patagoniji, tako tudi v steburu Desmucha-da, ki je bil dotlej še deviški.

Alpinizem se je v Yosemiteh praktično začel okrog leta 1940, predvsem po zaslugi nenavadne in genialne osebnosti — Johna Salathéja. Ta mož, po poklicu kovač in po narodnosti Švicar, je živel v dolini Yosemitev in ko se je začel približevati štiridesetim letom, je pričel plezati. Njemu se moramo zahvaliti za posebne jeklene klinke, s pomočjo katerih so plezalci v visokih stenah uveljavili popolnoma drugačno tehniko; navadni železni klini so se namreč ob zabijanju v tanke razpoke v granitnih stenah Yosemitev preveč zvijali. Prve jeklene klinke je John izdelal iz vzmeti starega forda, z njimi pa se je lahko povzpел na Lost Arrow (Izgubljena puščica). Pred njim so vrh »zavzeli«, ne da bi ga bili preplezali, saj so se prvi plezalci nanj povzpeli po zračnem prehodu, s pomočjo vrvi, ki so jo vrgli z nasprotnega vrha in pritrdili na konico granitnega stolpa. Enake klinke je uporabljal tudi pri vzponu čez prvo »veliko steno« Yosemitev, to je severno steno Sentinel Rocka. Takrat se je pisalo leto 1950 in ta vzpon je najavil novo dobo v kalifornijskem plezanju. Sa-

lathéjev (enakovredni) soplezalec je bil tedaj 24-letni Allen Steck.

Pred prvim vzponom v steni El Capitana, na tako imenovani Nos (štrleča skala sredi stene, imenovane Obraz, je zelo podobna nosu), je Warren Harding steno oblegal kar nekaj mesecev, da jo je lahko čimbolje opremil. S svojimi tovariši se je vzpenjal in spuščal po fiksnih vrveh. Drugo smer v steni je preplezal Royal Robbins skupaj s tovarišema Galwasom in Sherrickom z enkratno rešitvijo. Vsi skupaj so bili otovorjeni s težko opremo, ki je bila potrebna za več kot 1000 metrov vzpona. Smer so posvetili Johnu Salatheju.

Robbins je v steni Nose opravil tudi prvo solo ponovitev, poleg tega pa splezal številne nove smeri. Med najlepšimi in najzanimivejšimi sta prav gotovo North America Wall v El Capitanu — preplezal jo je skupaj z Yvonom Chouinardom, Chuckom Prattom in Tomom Frostom — in Ti-sa-ack v severovzhodni steni Half Doma, ki je nasploh prva smer v tej gladki in previsni steni.

SLAVJE V DOLINI SEDMIH JEZER

LEPŠA KOČA SREDI PARKA

GREGOR KLANČNIK

Poletna planinska sezona 1988 je bila v Triglavskem pogorju posebno uspešna od sredine julija do sredine septembra. Veselje je bilo v Mojstrani, osrednjem izhodišču Julijskih Alp, gledati planinsko oblečene in dobro opremljene obiskovalce gora, med katerimi so bili predvsem mladi fantje in dekleta, ki so vsak dan hodili skozi vas proti Triglavu in njegovim sosedom. Planinstvo ni le potreba in navada, temveč na Slovenskem tudi kultura!

Živahnost v gorah, ki je dosegla svoj vrh ob koncu tedna 10. in 11. septembra, ko so bile vse triglavske postojanke natrpane, je bila že naslednji teden zaradi sprememb vremena prekinjena. Dež in v visokogorju sneg sta ustavila tok planincev in postojanke so osamele. V petek, 16. septembra, je bilo na Kredarici blizu meter snega, osebje in meteorologi so bili zaprti v domu, obisk iz doline pa najpogosteje ni bil uresničljiv.

DELO DO ZADNJEGA TRENUTKA

Nekateri so bili prepričani, da je letošnje obiskovanje gora zaključeno, sam pa se nisem zbal termina, določenega v koledarju Planinske zveze Slovenije za sve-

čano odpiranje posodobljene Koče pri Triglavskih jezerih, 25. septembra. Kljub višini Doline Triglavskih jezer, 1700 metrov, in pol metra zapadlega snega sem vedel, da pri nas tudi v visokogorju septembrski sneg ne more kljubovati še razmeroma toplemu soncu in da bodo tudi letošnje rekordne količine snega že skopnele. Poleg izkušenj me je — drugačni vremenski napovedi navkljub — spodbujalo še polnjenje lune. Prepričan sem bil, da smo spomladi dobro načrtovali termin priveditve in da tudi pravočasno poslana vabila ne bodo padla v prazno. Živčen sem bil le zaradi časovne stiske pri sklepanju zadnjih priprav za svečano odpiranje postojanke.

Koča je v zadovoljstvo obiskovalcev že vse poletje obratovala z novo, povečano zmogljivostjo in prenovljeno gostinsko ponudbo, do zadnje ure pa smo z opazem zapirali dostopni hodnik v zimske prostore, da bi ga zavarovali pred snegom. Zadrega je bila še večja zaradi zaved, ozko vezanih na svečano odpiranje postojanke. Spominska plošča, znak hvaležnosti pokroviteljem, je bila v petek, 23. septembra, še pri kamnoseku Borisu Udovču v Naklem, posvetilno brošuro »Koča pri Triglavskih jezerih« so še tiskali pri Gorenjskem tisku v Kranju. Elastičnosti Letalske enote milice se moramo zahvaliti, da smo dan pred svečanostjo že vse imeli v postojanki in smo zadnjo noč lahko mirno spali.

Vreme v Dolini Triglavskih jezer je bilo lepo, snega ni bilo nikjer, ostal je le še vrhovom v okras. Dostopni hodnik je bil zaprt, spominska plošča, slavnostne razglednice in zahvalne brošure so bile v postojanki, zastave, planinska, slovenska in državna, so vihrale na drogovih pred domom, informativni prispevki so bili objavljeni, le strah pred velikim obiskom noč pred priveditvijo je bil prevelik. Sneg, vremenska napoved in zamegleno ozračje v dolini so vplivali na odločitve za odhod. Povabljeni gostje so se preresno oprijeli priporočila, naj se na proslavo napotijo v nedeljo, 25. septembra zjutraj.

SKORAJ 400 GOSTOV NA SLAVJU

Obisk na dan svečanega odpiranja Koče pri Triglavskih jezerih je bil presenetljiv. Vedeti je treba, da dostopi od Savice, Planine Blato, Doliča in Komne zahtevajo tri in več ur hoda in da se je večina pred tem vsaj uro vozila z avtom. Dobro, da se je zadnjo noč spremenil čas in se za uro pomaknil, kar je pomenilo lažje vstajanje. Do začetka svečanosti se je okrog koč zbralo blizu 400 planincev, med njimi delegacija Planinske zveze Hrvaške, veliko število povabljenih gostov in med njimi tudi častni predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik.

Prenovljena koča pri Triglavskih jezerih

Foto: Joco Znidaršič

Prireditev pred Kočo pri Triglavskih jezerih je točno ob določenem času, ob 11. uri, pričel Žirovniški oktet pod vodstvom pevovodje Marjana Jemca s pesmijo »Po jezeru bliz' Triglava.« Zatem je sledil moj pozdravni govor:

»Drage planinke in planinci!

Dovolite, da vas tukaj, ob bregu Dvojnega jezera v osrčju Triglavskega narodnega parka, v najlepšem predelu znamenite Doline Triglavskih jezer, iskreno pozdravim. Na današnjem planinskem zborovanju, v tem čudovitem gorskem svetu in ob krasnem vremenu svečano odpiramo povečano, prerojeno in praznično preoblečeno Kočo pri Triglavskih jezerih, postojanko, ki že 108 let daje zavetje obiskovalcem te visokogorske jezerske doline in okoliških vrhov, pohodnikom na vrh Triglava in povratnikom s tega našega najvišjega vršaca. Na svoji bogati življenjski poti, na kateri je gostila znamenite ljudi, znanstvenike, književnike, alpiniste, plezalce in vsakršne gornike, je bila večkrat prenovljena in leta 1955 povečana na zmogljivost 98 ležišč.

Ohrabreni po uspešni posodobitvi Triglavskega doma smo se v Planinskem društvu Ljubljana-Matica pred vstopom v sedanje petletno obdobje 1986—1990 odločili za povečanje in prenovo tudi te postojanke na stičišču pomembnih visokogorskih poti. Zasnovo smo uresničili v letnih sezonah

1986—88. Koča pri Triglavskih jezerih ima sedaj zmogljivost 175 ležišč, na voljo pa je tudi prenovljena pomožna koča z zmogljivostjo 16 ležišč. Poleg tega ima posodobljeno kuhinjo, prenovljene gostinske prostore, spalnice in sanitarije, nova okna, pokrita je z valovito plastificirano aluminijevo pločevino in opažena z macesnovimi škodlami. Grajena je tako, da je v glavni sezoni celota, nov del pa je izven letne sezone zimski del postojanke s posebnim vhodom in odklenjenimi vrati ter ima zmogljivost od 30 do 50 ležišč. Bivalni prostor z učinkovito železno pečjo je s prenočišči velika spodbuda za razvoj turnega značaja, za kar je Dolina Triglavskih jezer raj. Preprosto povedano: Koča pri Triglavskih jezerih je zdaj po svoji notranji funkcionalnosti, zunanjem videzu in prilagojenosti lepoti svoje okolice vredna prelomnice tisočletja.

S PRIDOM VLOŽEN DENAR

Za to veliko planinsko pridobitev se moramo zahvaliti pobudnikom, oblikovalcem, graditeljem in predvsem slovenskim stricem, ki so s svojimi deleži omogočili ta investicijski podvig. Gradbenih stroškov, preračunano na današnje cene, je bilo za preko 820 milijonov dinarjev, darovalcev je več kot 250, od tega 40 takih pokroviteljev, katerih imena bodo trajno, z zlatimi črkami vklesana na marmornati spominski plošči, in 25 takih, katerih imena bodo nosile spalnice postojanke.

Viri financiranja so bili naslednji: pokrovitelji in darovalci 57 %, lastna udeležba

18,2%, PZS 7,6% in posojila 17,2%. Za odpravo dolgá bo akcijo zbiranja sredstev potrebno še nadaljevati.

Nikomur naj ne bo žal za sredstva, ki so vložena v to in tudi mnoge druge planinske postojanke! Ponosni smo, da noben podarjen dinar ni bil napačno zapravljen. Kar je slovenskega ustvarjalnega dela, s pridom vložena v slovenske gore, ni šlo v razne Fenije, drage kongrese, delegatski in diplomatski turizem, niti za financiranje strahu pred zunanjim sovražnikom našega samoupravnega socializma. Po njem ni veliko povpraševanja, zato ni nevarnosti, da bi nam ga kdo oropal ali mogoče celo odkupil.

Pred drugo svetovno vojno smo na Triglavu, na Prehodavcih in Bogatinskem sedlu gledali italijanske vojake in si mislili: »Še tekli boste z naše slovenske zemlje!« Zdaj jih že 45 let ni več tu, mi pa smo zaradi socialističnih spodsrljave še Trentarje pregnali iz svoje doline. Bojmo se zato lastnih napak, samoupravnih patentov in nesposobnih politikov, ki so nas pripeljali na rob gospodarskega prepada.

PRESEKATI VIR SREDSTEV!

Učinkovito delo in varčevanje sta pogoj za reševanje našega nezavidljivega položaja. Moti se, kdor misli, da bomo reformo uresničili le z zniževanjem delavskih plač. Varčevati je potrebno začeti predvsem od zgoraj. Od leta 1980, ko so naši modri jani spoznali, da je država prezadolžena, se naši zunanji dolgovi niso znižali, letni republiški in zlasti zvezni proračuni pa so v porastu. To velja tudi za lokalno oblast. Dokler bomo odobrvali vse zvezne predložene proračune, se vojaški rok ne bo skrajšal, prirejali bodo drage mednarodne konference in igrali se bodo z nadzvočnimi letali. Rešitev bo, ko bo presek vir sredstev. Zvezni proračun je potrebno obtesati! Smo za jugoslovansko solidarnost, nismo pa za zapravljanje.

V gorah se je že v davni krepila slovenska zavest in se bo tudi v prihodnje. Ponosni in hvaležni smo na našo vzajemnost in razumevanje, ki sta nam dala nov planinski napredek. Z zadovoljstvom zato odkrivam spominsko ploščo z naslednjim besedilom:

„V PD Ljubljana-Matica smo se odločili to postojanko posodobiti. Zamisel je bila uresničena v letih 1986—88. Izvajalec je bil gradbinec. Dela je vodil Vinko Lužovec. Sredstva so darovali predvsem naslednji ljubitelji slovenskih gora:

Slovenske železarne, Adria Airways, Belinka, Donit, Emona, Gorenje, Gradis, Gorenjska predilnica, Gorenjski tisk, EM Hidromontaža, Gradbinec, Hermes, IMP, IMV, Intertrade, Iskra delta, Jata, Kemija,

Kolinska, Konus, Krka, Lek, Litostroj, Lip Bled, LB, Medex, Mercator, Metalka, Petrol, PZS, Pivovarna Union, Riko, SCT, Salus, Slovenijales trgovina, Slovin, Tekstil, Unior, ZS Triglav, Železarna Ravne. September 1988.

Hvala tem in vsem drugim darovalcem. Koči pri Triglavskih jezerih pa želim, da bi v prihodnosti še plodneje delovala.« (Svoja nagovora pred postojanko in pri odkrivanju spominske plošče sem tukaj združil.)

Potem ko je Žirovniški oktet zapel planinsko »Oj, Triglav, moj dom«, je spregovoril Marjan Oblak, predsednik Planinske zveze Slovenije. Trak, slovensko trobojnico na glavnih vratih, je v imenu generalnega pokrovitelja, Slovenskih železarn, prerezal mag. Jože Zunec, predsednik PO Železarne Ravne, in postojanko predal v varstvo gospodarju Martinu Cvetku iz Bohinja. Po odkritju spominske plošče je Žirovniški oktet z Zdravico sklenil prijetno svečanost v Dolini Triglavskih jezer.

Načelo o varčnosti in strogi namembnosti zbranih sredstev je tudi ob prijetnem popoldanskem razpoloženju ostalo neokrnjeno. Vsi udeleženci slavja so bili enako — nepogoščeni.

Gore Rodne grude

V Rodni grudi, reviji za Slovence po svetu, ki jo kot mesečnik izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani, je malone v vsaki številki posvečenega nekaj prostora slovenskemu gorskemu svetu. Glede tega je bogata tudi deseta, oktobrska številka, v kateri sta dva večja prispevka s takšnimi temami. Peter Skoberne predstavlja v rubriki »Naravni zakladi Slovenije« tako v besedi kot v lepi barvni sliki alpinum Juliana v Trenti. Mila Tuček iz ČSSR (!) ima objavljenih na dveh revijalnih straneh pet barvnih fotografij, ki jim je dala skupni naslov »S poti po slovenski planinski transverzali«; prikazane so Trenta, vrh Stola, Sv. Uršula na Pohorju, Prisojnik z Razorja in Matavun. Poleg tega je v rubriki »Po Sloveniji« natisnjena novica, da je planinsko društvo Kranjska gora sredi avgusta odprlo prenovljeno planinsko kočjo na Gozdu ter da med drugim vzdržuje zavarovano pot čez Kriško steno in Hanzovo pot na Prisojnik.

Kukuczka na znamki

Letošnjega februarja so Jerzyja Kukuczko, drugega zmagovalca vseh osemtisočakov, odlikovali s srebrno medaljo olimpijskega reda. V počastitev tega priznanja je poljska pošta 17. avgusta letos izdala poštni blok, na katerem je predstavljen Kukuczka s himalajskimi vrhovi v ozadju. 83 × 66 milimetrov velik blok (znamka je velika 40 × 30 mm) so natisnili v 1,4 milijona izvodih z nominalno vrednostjo 70 + 10 zlotov za poljski olimpijski komite. Izdali so tudi ovojnico prvega dne in seveda priložnostni žig prvega dne. Znamko in ovojnico je oblikoval Jacek Konarzewski. Za filateliste, ki so specializirani za gorske motive, je to vsekakor zanimiv komad.

Jn

GRADBENI ODBOR JE OPRAVIL SVOJA DELA

PET OBJEKTOV PRI KRNSKIH JEZERIH

Oblaki, težki oblaki pritiskajo v podkrnske pastirske planine.

Trenutek je neprijeten za vse, ki smo se namenili navzgor v osvežujoče zračne gmote.

Oči preiskujejo oblačnost v upanju, da se bo odprlo svetlo sinje okno, skozi kate-rega bodo zazrle vrh Krna. No, če tega ni sedaj, pa se nam bo mogoče uresničilo med potjo! Tako si pravimo.

In tako tudi je.

Optimizem nas preveva tudi v črnih trenutkih, ko so cene vse višje, denarja pa je vedno manj. Nič ne de! Pa bomo hodili v hribe bolj naloženi s hrano in pijačo! Kdo ve, morda! Sicer pa so cene v postojankah novogoriškega planinskega društva enake ali celo nižje kot v gostinskih lokalih srednjega razreda v dolini.

Na vrhu utrujenost blagodejno deluje. Napor je poplačan z razgledom po širni domovini in celo prek mejá. Občutek ljubezni, poistenja z naravo, z ljudmi vsega sveta, s tistimi, ki so z delom prispevali, da smo 3. julija 1988 slavno odprli nov prenočitveni objekt pri Krnskih jezerih,

nas navdaja z novo močjo in upanjem, da bomo v dolini bolj človeški in bolj ustvarjalni.

Po dveh letih prizadevnega dela novogoriških planincev, predvsem gradbenega odbora, so se 3. julija letos odprla še vrata petega, spalnega objekta planinskega doma pri Krnskih jezerih. Slovesnosti se je udeležilo veliko planincev iz vse Slovenije in zamejstva, ki so z zadovoljstvom ugotavljali, da bo dom zares služil svojemu namenu.

S tem zadnjim objektom je dom pridobil še 32 posameznih ležišč, 40 ležišč v skupnem prostoru in 40 sedežev v jedilnici. S temi dodatnimi zmogljivostmi bo dom pokrival potrebe planincev, ki vedno bolj množično obiskujejo ta prelepi del Julijskih Alp.

Vsa dela je vodil in usklajeval gradbeni odbor PD Nova Gorica, izvajali pa so jih obrtnika Ivan Mavrič in Ivan Paljk ter nekateri prizadevni člani PD Nova Gorica. Posebej je treba poudariti delo skupine upokojenecv pod vodstvom Antona Srebrniča, ki je opravila vsa mizarska dela in s tem privarčevala velika finančna sredstva. Tudi delovne organizacije Iskra iz Šempetra, SGP Gorica, Goriške opekarne, Salonit, Meblo Italiana in druge so veliko prispevale z materialom ali kako drugače.

Tako se zdaj gradbena dejavnost PD Nova Gorica končuje. Z letošnjo sezono je gradbeni odbor končal gradbena dela, ki jih izvaja že skoraj deset let. Dom pri Krnskih jezerih je od začetka julija povsem nared, ko lahko pod streho sprejme planince tudi v petem objektu. Zato je dal gradbeni odbor letos največji poudarek obnovi sanitarij na Krnu. Pogodbena skupina SGP Gorica je tam dogradila sanitarije do četrte gradbene faze, druga dela pa bodo dokončali planinci s prostovoljnimi delom. Tako bo tudi ta postojanka na vrhu Krna nudila planincem in oskrbovalnemu osebju nekoliko več udobja.

Glavno skrb je povzročal prevoz gradbenega materiala iz Drežnice. Na srečo so bile vremenske razmere ugodne in je helikopter RSNZ lahko »dvignil« več kot 20 ton različnega gradbenega materiala ter ga prepeljal na delovišče.

Tako je gradbeni odbor PD Nova Gorica končal dela na svojih planinskih postojankah in opravil naloge, zaradi katerih je bil ustanovljen. Veliki gradbeni odbor bodo razpustili, ostal bo le še manjši del odbora, ki bo skrbel za stalno in kakovostno vzdrževanje vseh postojank, ki jih oskrbuje PD Nova Gorica.

Sovjetski alpinistični tabori

Komite za šport Sovjetske zveze in sovjetska alpinistična organizacija bosta tudi leta 1989 (kot sta doslej že velikokrat z velikim uspehom) organizirala več mednarodnih alpinističnih taborov na različnih urejenih tabornih prostorih pod gorami v državi. Kot ponavadi bo več taborov v Pamirju in Altaju med poletjem (julija in avgusta), tudi v drugih letnih časih pa bodo tabori na Kavkazu. Udeleženci bodo imeli lepo priložnost, da razširijo svoje znanje o življenju sovjetskih ljudi, da srečajo alpiniste različnih narodnosti, da plezajo na prelepe vrhove in vidijo izredno zanimive predele okrog najbolj obiskanih gorskih alpinističnih taborov v SZ.

Rezervacije in informacije dajejo do 31. decembra 1988 na naslovu: The Directorate of the International Mountaineering Camps, Luhnetskaja Quay 8, SU-Moscow 119 270 (USSR), telefon 290 37 64.

(UIAA)

Z 72 leti na Elbrusu

V počastitev 70-letnice ustanovitve Komsomola je sovjetska alpinistična organizacija organizirala »alpinado« na najvišjem vrhu Kavkaza, na Elbrusu (5642, 5621 m). Kar 700 mladih plezalcev iz vseh predelov Sovjetske zveze, med njimi pa tudi delegaciji iz Poljske in Zahodne Nemčije, je prišlo na visoki vrh. Vodja tega srečanja je bil 72 let stari Husein Zalikanov iz Načička, ki je priplezal na Elbrus skupaj z drugimi udeleženci srečanja. To je bil njegov 188. vzpon na ta vrh v njegovem dolgem alpinističnem in planinskem življenju.

J. N.

40 LET PD BLED

DRUŠTVO NE MARA SKUPNIH IZLETOV

DRAGICA MANFREDA

V Planinskem društvu Bled so letos zakrožili kar dva datuma: 40-letnico samostojnosti blejskih planincev in 10-letnico delovanja Blejske kočje v Lipanci. Lipanca je bila namreč kot oltar lepote poključkega pogorja vseskozi zbirališče blejskih planincev. Nič čudnega torej, da je blejska postojanka zrasla prav na grajskem planinskem pašniku.

Blejski planinci so svoji obletnici 4. septembra okronali s proslavo pri Blejski koči, gorski čar pa je tedaj dopolnil s svojim ubranim petjem še oktet LIP z Bleda. Slavnostni trenutek je predsednik društva Janez Petkoš obarval z besedami: »Videl sem daljno deželo Norveško, kjer se dan ne vda noči, videl, kako se sonce koketno ogleduje v Egejskem morju, kako zatone v logu Mure, kako se skriva v Dolenjskem griču... Vendar bi rad povedal, da nikjer na svetu sonce ne zaide tako veličastno kot v triglavskem pogorju.«

VSAK OSMI JE PLANINEC

Janez Petkoš, sicer diplomirani inženir gozdarstva, je predsednik blejskih planincev 10 let, pred tem pa je bil vrsto let

S slavja pred Blejsko kočjo v Lipanci, ki se ga je udeležilo kakšnih 300 planincev

Foto: Igor Smolej

gospodar in tajnik, vendar tudi predsednik gradbenega odbora — in kar 153-krat se je moral podati na Lipansko planino, preden je dobila Blejska kočja današnjo podobo. Denar, material in delo je prispeval tako rekoč vsak član, blejski obrtniki pa so s svojimi prispevki pogosto prijetno presenetili. Brez stebrov društva pa vse skupaj ne bi mnogo pomagalo. Alojz Kovačič, Janez Svetina, Karlo Fon, Silvo Jurman, Mišo Serajnik so vsa leta tista imena v društvu, ki so zapisana v vsaki njihovi akciji. Posebnost tega 750-članskega društva pa je tudi 28 zdomskih članov, ki žive v Berlinu.

Navzven društvo ne sodi med aktivnejše, vsaj kar se organiziranja izletov tiče, vendar pa vlada v njihovem siceršnjem delu red. Skrbno vzdržujejo 106 kilometrov planinskih poti, lani so prevzeli od PD Javornik-Koroška Bela še stezo, ki pelje iz Lipniških vrat v Krmo in jo po 20 letih temeljito obnovili. Pri tem so jim bili v pomoč številni gorenjski markacisti, pri sidranju jeklenih vrvi na planinski poti Mrežce—Lipanski vrh pa so sodelovali radovljiški markacisti, ki jih je vodil Tone Tomše. Tako se danes planincem ni treba vračati z Debele peči po isti poti, temveč lahko svoj pohod zakrožijo.

Sicer pa: ko govorimo o blejskih planincih, ne moremo mimo podatka, da je vsak osmi krajan Bleda član Planinskega

društva Bled in da vidi to društvo svoje glavno poslanstvo v vzgoji mladih. Že 15 let ima blejska šola planinski odsek, ki ga zadnje desetletje vodi prof. Mišo Se-rajnik. V njihovi organizaciji steče vsakoletna šola v zimskih razmerah, športni dnevi pa so vse pogostejše v znamenju pohodov na Lipanco, Klek, Debelo peč, Viševnik ali Stol.

Neprimerno težje pa je pridobiti člane blejskega planinskega društva za skupne izlete. »Vrsta prizadevanj, da bi med planinci na Bledu navezali redne stike, je padla v vodo,« razočarano ugotavlja predsednik Janez Petkoš. Ljudje se sicer odzovejo enkratnim akcijam, niso se pa, recimo, pripravljani vezati in stopiti v upravni odbor. Zato občasno zaidejo v njihove vrste tudi takšni, ki iščejo koristi zase: »Toda ko spoznajo, kaj pomeni ljubiteljska naravnost našega dela, se kmalu umaknejo. Amaterstva pa žal ne razumejo niti uradne institucije, ki očitno živijo od podatkov,« pravi Petkoš, »saj nenehno terjajo od nas nekakšna poročila za SDK in statistiko. Res ne manjka dosti, pa bi potrebovali plačane uradnike tudi v našem društvu...«

ZAKAJ NE S TNP SKUPAJ?

Z vso pozornostjo se društvo na Bledu posveča čuvanju svojih gora. V njihove poti ali v Blejsko kočjo je sleherni član društva vgradil svoj kamenček. Zato je bil praznik tega društva tudi praznik vseh ljubiteljev gora.

Ali res?

»Toliko bolj smo bili ob praznovanju 40-letnice društva razočarani, ker se našemu veselju ni pridružilo vodstvo Triglavskega narodnega parka, čeprav naj bi imelo isto poslanstvo kot mi — skrbeti za naravo in življenje v tem parku. Planinci nadelujejo in urejajo pota, čuvajo cvetje, skrbijo za divjad, vzgajajo mlade v ljubezni do narave. In TNP? Kot državna institucija se je odmaknil življenju v svojem okolju, problemov se loteva sam zase in po birokratskih poteh, postal je spolitiziran predstavnik te naravne lepote. Niti kadrovska zasedba TNP ne zagotavlja potrebne biološke in ekološke strokovnosti, ki je osnova za resno delo take institucije. Pač pa medtem v osrednji coni Triglavskega parka nemoteno rastejo vikendi — upam si trditi, da z njihovo vednostjo...«

Čeprav so kot organizatorji izletov neuspešni, pa imajo kaj pokazati kot posredovalci tako imenovanega planinskega slikarstva. Že sedmo leto so ob pomoči Planinskega društva Dovje—Mojstrana pripravili v Festivalni dvorani na Bledu razstavo na temo planinstva, v Blejski koči pa se je doslej zvrstilo tudi sedem razstav slikarja Rudolfa Arha s planinskimi motivi.

Ničesar ne morem Triglavu zatajiti

MILA VLAŠIČ-GVOZDIČ

*Slovenske gore
Moja domačija*

*Slovenske gore
Moje zatočišče*

*Triglav
Gleda
Z zmagovitim
Pogledom
Name
Svojo
Zaupnico*

*Ni mi dal
Nobenhin
Pravil
Za življenje*

*Sama sem
Rodila
Otroke
v njegovi
Dolini*

*Sama
Sem mu dala
Zaobljubo
Da jo raznaša
V času*

*Da v svoji skali
Shrani
Moje sporočilo*

*Oprostite mi
Rodne Gore
Ker sem
Odšla od vas*

*Z močjo
Svojega bitja
Sem zaživela
pod Triglavom*

*Nadaljujem
Poslanstvo
Materinstva
Pod ostro
Skalo*

*Pesmi rojevam
Z žarnimi
Barvami sonca*

*Iz sedmerih jezer
S sedem sto sedemdeset
Sedmimi odsevi
Mavričnih dobrih
Lepot*

KRALJESTVO OGNJENE BOGINJE

BARBARA LAPENNA-BRAKUS

Mrači se pred bivakom Red Hill Cabin v višini 3000 metrov v podnožju Mauna Loe, enega od najvišjih in najaktivnejših vulkanov na svetu. Obrisi črne, sive in rdeče lave ognjevito izstopajo ob slovesu dneva. Molče in s spoštljivim strahom opazujemo igro narave, ki skoraj do potankosti pričara pekel pravega izbruha. Kaj bo, če se boginja Pele nekoliko poigra in nam z eno od svojih muhavosti pokaže, da mi ljudje nismo vsemogočni pri obvladovanju narave? Spodaj v upravi Vulkanskega središča so nam odobrili vzpon na vrh, ker je vulkan menda v fazi mirovanja. Toda ali je to zanesljivo? Že med vzponom do bivaka je bilo jasno, da boginja ognja ne spi. Lanskoletni izbruh je večidel prekril staro stezo, zato je bil vzpon težaven in deloma celo nevaren.

V Du Montovem vodniku piše o Havajskih otokih: »Ko je leta 1975 po 25-letnem mirovanju (najdlje do zdaj) prišlo do ponovnega izbruha Mauna Loe, je bilo samo 20 minut časa za opozorilo in za umik. Vendar ni bilo človeških žrtev, pač glede na to, da so na tem štiritisočaku planinci zelo redki gostje.«

To je bila kar dobra spodbuda za poskus vzpona na vrh kraterja Mauna Loe!

LEGENDA O BOGINJI PELE

Kakšna je že legenda o boginji Pele? Mlad ranger, čuvaj narodnega parka, ki smo ga srečali v bivaku, je zamišljeno gledal navzgor proti kraterju, kjer so se počasi pogašali zadnji »ognji«:

— Da, boginja Pele v resnici obstaja, večkrat sem jo videl iz te hišice. Pojdite ven sredi noči pa boste morebiti tudi vi videli zgoraj nad kraterjem ognjene zavese, kako lebdi in plešejo nad njim. To sem videl in doživel nekajkrat, čeprav so spodaj v seizmološkem zavodu trdili, da tisto noč ni bilo nobenega izbruha.

Medtem ko mrak počasi požira zadnje neživljenjske obrise, sedimo okrog tega na videz tako treznega mladega Američana in poslušamo eno od neštevilnih fantastičnih zgodbic — zadnjo dediščino že skoraj izumrlih prvotnih prebivalcev v najmlajši ameriški državi:

— Razen z jahanjem na valovih so se Havajci v davnih časih ukvarjali še z enim za tiste čase in razmere nenavadnim športom, s sankanjem. Ker pa so prav majhne količine snega na visokih obronkih Mauna Loe in Mauna Kee težko dostopne, so iz-

umili posebne sanke, s katerimi so drveli navzdol po travnatih strminah. Mladi poglavar Kaha-wali je bil še posebno zaljubljen v ta šport. Nekega dne, ko je veselo dirkal nizdol po travnati livadi, je stopila k njemu grda grbasta starka in ga prosila, naj jo vzame s seboj. Poglavar se ji je le glasno zasmel in odklonil njeno prošnjo. Isti trenutek so zažarele starkine oči in lasje so se ji spremenili v ognjene zublje. Divje je udarila z nogo ob tla in na tem mestu se je pri priči odprla razpoka, iz katere je bruhnila razžarjena lava. Kaha-wali se je v obupnem strahu pognal na sani in zdirjal navzdol proti morju, za njim pa je drla reka lave, na kateri je jahala besna Pele. Zadnji trenutek je poglavarju uspelo skočiti v čoln in odveslati na odprto morje, medtem ko je Pele za njim metala kepe razžarjene lave.

Muhasta Pele se včasih kaže tudi v drugačni podobi, ki je moškemu spolu mnogo prijetnejša, v podobi mlade zapeljivke. V obeh primerih ima odklonitev njene prošnje za naključnega mimoidočega katastrofalne posledice: isti trenutek se pod njenimi nogami odpre zemlja in pride do strahotnega izbruha. Če bi se Pele mlademu poglavarju Kaha-wali prikazala v tej drugi podobi, bi se njegova pustolovščina prav gotovo končala manj dramatično.

Ognjena boginja živi v razžarjenih šupljinah globoko pod zemljo. Na otok Hahaji, najjužnejši in najmlajši v otočju, se je priselila s severnih otokov, kjer ji je zaradi postopnega hlajenja vulkanov postalo prehladno. Zdaj je njen glavni stan v središču satelitskega kraterja Kilauea na južnih obronkih Mauna Loe, vendar se, kot je resno dejal naš ranger, občasno še vedno pojavlja tudi zgoraj, nad glavnim kraterjem Muna Loe.

12 UR ZA USPEH

Preživeli smo nemirno kratko noč v bivaku v višini 3000 metrov. Deloma zaradi neprijetne višinske aklimatizacije (še predvčerajšnjim smo plavali na valovih Pacifika) in deloma morebiti zaradi podzavestnega spoštovanja ognjene boginje smo v glavnem slabo spali. Ponoči sem nekajkrat skozi okno pogledala proti kraterju. Na črnem nebu so se bleščeče zvezde, nikjer ni bilo niti sledu o »svetlečih se zavesah«. Ob štirih zjutraj mi je brezsrčno brnenje budilke prekinilo nemirni spanec. Pred nami je bila izredno naporna tura. Od tod do kraterja in naprej po njegovem robu je do najvišje točke (4169 metrov) približno 1200 metrov višinske razlike,

Avtorica besedila na vrhu Mauna Loe

hkrati pa tudi 22,5 kilometra razdalje. Za 45 kilometrov pešačenja po brezpotjih skrepenele lave imamo na voljo 12 ur dnevne svetlobe. Nočni sestop po nepreglednem in v glavnem neprehodnem kaosu bi lahko imel katastrofalne posledice.

Ob petih smo odšli na pot. Gosta mokra megla je skrila zvezdno nebo. Snop svetlobe s čelne svetilke se je s težavo prebijal skozi belo meglo, zato je bila za vodenje skupine potrebna kar največja koncentracija. Napredovali smo počasi in v koloni. Pri vsakem na novo odkritem »ahuju«, možicu, sestavljenem iz kep lave, smo z olajšanjem vzdihnili: to je bil znak, da smo še na pravi poti. Na srečo je steza v spodnjem delu nekoliko izrazitejša, možici ahu pa so razmeroma pogosti.

Ob svitu smo prišli iz megle. Na vzhodu se je nad morjem oblakov razširila rožnata pahljača in kmalu se je v njeni sredini naslikala razžarjena krogla.

Na severu se je iz megle začela dvigati obla kupola ugaslega vulkana Mauna Kea, deloma pokrita s snegom. Mauna Kea je nekoliko višji (4205 metrov), vendar za planince ni zanimiv, saj do observatorija na robu kraterja pelje avtomobilska cesta.

Šele zdaj smo se zavedli pustinje, zmede, strah zbujujoče prairizvirne divjine. Skrepeneli valovi se kot kakšno okamenelo morje, črni in temni, silovito stekajo v globino. Stezica, ki jo je komajda mogoče slutiti, se s težavo prebija med njimi, zdaj pa jo že zelo poredko spremljajo možici ahu, kar je dokaz, da so postopoma odnehavali celo tisti najvztrajnejši, da bi zavzeli domovanje boginje Pele. Nikjer ni niti sledu rastlinstva, niti lišajev ni in niti praproti ne uspevajo v tej vsesplošni pustinji.

POT NAD LAVINSKIMI CEVMI

Na pol poti do kraterja gremo mimo »steaming cone«. Iz razpoke se vijejo rumene pare. Zrak je vroč, oster vonj po žveplu pa duši in sili h kašlju. Na misel mi pride Dantejev »Pekel«: to je že čisto podobno njegovemu preddverju.

— Če bi bivakirali tukaj zgoraj, bi si lahko prihranili nošenje kuhalnikov in plinskih bombic, — se je poskušil pošaliti Klaus.

— Poglej, nad to razpoko bi se večerja veliko hitreje skuhala!

— Le pazi, da se ti ne spremeniš v zajtrk gospe Pele! — se je smejal Peter.

— Samo hitro od tod! — sem priganjala.

Nad »steaming cono« je steza popolnoma izginila; redko postavljeni možici ahu so še edine orientacijske točke med vzponom proti robu kraterja.

Na obronkih Mauna Loe je nekaj vrst lave, odvisno pač od temperature magme oziroma od hitrosti krepnenja. Tukaj v zgornjem delu prevladuje tako imenovana lava pahoehoe, ki je za pešce najneprijetnejša in najnevarnejša. Ker ima med izbruhom zelo visoko temperaturo, od 900 do 1100 stopinj, je v bolj tekočem stanju od drugih oblik in zato razmeroma hitro teče. Pri tem se oblikujejo cevi, ki se na površini hladijo in krepnijo, medtem ko po sredini še naprej teče razžarjena masa. Ko vsa lava steče iz sredine, ostanejo cevi votle. Te tako imenovane »lava tubes«, lavinske cevi, imajo različen premer in so različno debele. Največje imajo premer celo po nekaj metrov in temu ustrezno debelo »ovojnico«. Za pešce so veliko nevarnejše manjše, kajti pod nogami pogosto pokajo, kar ima lahko za posledico poškodbe.

Vzpon se je vlekel v nedogled. Strmina je bila vse manjša in včasih sem imela občutek, da se vlečemo po neskončni, po-

polnoma ravni pustinji. Ves svet je bil omejen na dva elementa, na nebo in lavo, lava pa je segala v neskončnost. Do koder je okrog in okrog segel pogled, je bila samo zmeda razmetanih cevi, velikih grud, najbolj fantastičnih skulptur velike sive, svetlikajoče se, neživljenjske lave pahoe-hoe. V tilnik je neusmiljeno žgalo tropsko sonce, njegova svetloba se je odbijala in lomila v neštevilnih kotih od bleščeče se površine. Bilo mi je jasno, zakaj so planinci tako redki na Mauna Loi. Toda četudi je ta predel navidez še tako pust in dolgočasen, je v njem nekaj strašnega, prazračetnega: takšna je bila zemlja v prvem stadiju svojega nastanka.

KOVINSKI DROG NA VRHU

Ob enajstih smo prišli na severni rob kraterja. Na tem mestu razmeroma strmo pada kakšnih petdeset metrov do ravnega dna, pokritega s črno maso brez vsakega življenja. Samo ponekod se iz sten zunanjih oken vijejo vroče pare. Te kaldere, zunanja okna, so ovalne oblike s premerom približno 4,5 krat 2 kilometra. Prav do vrha je še dvesto metrov višinske razlike in štiri kilometre napornega pešačenja po severnem robu kaldere. Kdo bo šel z menoj gor? Klaus se je že odločil in odšel, Peter premissluje, drugi so apatično posedli po ostrem črnem kamenju.

— Kajne, rob kraterja pravzaprav že pomeni toliko kot osvojen vrh? — sprašuje Dieter.

— Seveda! — mu pritrjujem, toda vendarle me vleče tja gor.

Tako jaz in Peter začenjava dirko s časom. Štiri kilometre na uro po brezpotju lave pahoe-hoe v višini več kot 4000 metrov ni šala, toda najpozneje do dvanajstih morava biti zgoraj, sicer nimava nobene možnosti, da bi prišla pred mrakom nazaj do bivaka.

Poldne je. Med stokanjem in preklinjanjem premagujeva zadnje metre po labirintu med razmetanimi velikimi kosi lave. Še nekaj korakov — in sva ob kovinskem drogu, na vrhu Mauna Loe, 4169 metrov visoko. Klaus je že zgoraj; skoraj brez volje sedi s hrbtom naslonjen na palico. Pa nama je vendarle uspelo osvojiti najvišje posestvo boginje Pele! Ponosna sva na ta uspeh. Ne glede na to, da na vzponu ni nobenih tehničnih težav in da je višina razmeroma majhna, je bil to zame eden on najtežavnejših vzponov.

Kaldere se tukaj skoraj navpično spušča kakšnih dvesto metrov. Spodaj se iz jezera skrepenele lave dviga otok manjšega vulkana, ki je nastal ob izbruhu leta 1940. Še vedno se iz njega vijejo pare. Neskončno daleč, skoraj nedosegljivo, vidimo na severni strani kaldere na obzorju majhno sedelce, kraj, kjer smo ob enajstih prišli na rob.

DARILO ZA BOGINJO

V nižjih predelih otokov Havaji, v okolici vulkana Kilauea, uspevajo izredno okusne jagode »ohelo«, podobne in sorodne našim borovnicam. Prvotni prebivalci so jih zelo radi jedli, kar je bilo nujno povezano s posebnim ritualom: najprej so vrgli nekaj jagod v krater, da bi tako spravili v dobro voljo kruto Pele.

Ravno sem hotela nesti v usta košček dehidriranega stisnjenega sadja, ko sem se naenkrat spomnila na ta običaj. Suho sadje sicer nima kdo ve kakšne zveze z jagodami ohelo, toda človek nikoli ne ve... Nikakor pa ne more škodovati! Napol naskrivaj sem odlomila košček tega suhega sadja in ga vrgla pred noge. Odkotalil se je nekaj metrov, nato se je odbil od zaobljenega kamna in v loku odletel dvesto metrov v globino.

Z olajšanjem sem pojedla ostanek. Še nekaj požirkov dragocene tekočine, potem pa sva morala misliti na vrnitev. Upam, da bo moja skromna daritev dovolj, da bo potolažila Pele. Neverjetno, kako postane človek vraževeren, ko mu dobesedno gori pod nogami!

Ob petih popoldne sva prepotena, presušena in presrečna prišla v bivak Red Hill Cabin. Drugi so bili že tam spodaj. Pri-povedujejo, kako je Paula naenkrat do bokov izginila v eni od lavinskih cevi, toda razen malo strahu in rahlih opraskanin ni bilo hujših posledic. Pele je bila to pot milostna in nam je dovolila, da smo nekaznovani nekoliko pokukali v njeno kraljestvo.

* * *

Dva dni pozneje smo bili v hotelu Volcano House nad kraterjem Kilauea v višini 1250 metrov. Iz varne razdalje smo opazovali ognjeni spektakel in reko razžarjene lave, kako je počasi tekla proti morju. Nocoj je nenadoma prišlo do ponovnega izbruha. Sinoči se je Klaus kar nekako dolgo sam sprehajal ob kraterju Kilauea.

— Gotovo je bila Pele tokrat posebno stara in grda! — sem se smejala...

(Naše planine)

Bolgarska Sedmera jezera

Tudi Bolgari imajo svoja Sedmera jezera, in sicer v pogorju Rila. Mimo njih pešje zglodno markirana pot do planinske kočice na višini 2196 metrov. Ob vsakem od teh »Sedemte ezera«, kot jih imenujejo, je tabla, na kateri je v več jezikih napisano ime jezera in podatki o velikosti — ter opozorilo, da je tod zavarovano območje, kjer taborjenje ni dovoljeno. Dolina, v katero so drugo nad drugo terasasto položena jezera, po pravi velja za biser pogorja Rila.

KOLO, VRV, PADALO – V ENEM ZAMAHU

V planinskih krogih je dandanes veliko besed o alpinizmu in himalajizmu. Za širši svet sta to kar precej neopredeljena pojma. Tako k alpinizmu nedvomno lahko štejemo hitre vzpone samohodcev, vzpone na visoke zasnežene vrhove in težke plezalne podvige. Podobno s pojmom himalajizma zajemamo vrsto dejavnosti — od nekoliko zahtevnejšega trekinga z vzponom na kak šesttisočak, ki ga opravimo po najlažji smeri v enem ali dveh dnevih, pa do najzahtevnejših podvigov. To so lahko, med drugim, hitri vzponi na osemtisočake po normalnem pristopu, do prvenstvenih vzponov v gigantskih stenah in prostranstvih, ki zahtevajo popolno navezanost na lastne sile in brezpogojno zavzemanje za dosegajo cilja.

Tak cilj je južna stena Lotseja, ki se pne 3500 metrov nad svoje vznožje. Oblegovalce zavrača 2200 metrov pokončnega ledu in 1300 metrov težavne skale. S splezalcem sva se ji morala odreči v višini 7200 metrov.*

S KOLESI DO BAZNEGA TABORA

Potem sodijo v to vrst silne, tehnično zahtevne smeri, kot je veliki steber v Trangu** v Karakorumu. Stephane Schafter, švicarski plezalec iz Ženeve, ki je opravil že z nekaj osemtisočaki in se na enega povzpел celo s turnimi smučmi, se je odločil, da se loti stebra v okviru lahke odprave, ki naj bi veljala okrog 150 000 do 200 000 FFR. Za nameček naj bi posneli film in si tako izboljšali življenjsko raven, da bi si zraven vsakdanjega riža lahko privoščili še kaj drugega.

Med člane odprave sodimo še P. Delal, kuhar, specialist za težavne stene, pa M. Piola, plezalec, ki je v Alpah splezal prenekatero prvenstveno smer, in jaz, M. Fauquet, ki med drugim letim s padalom. Zastavili smo si kar zahtevno nalogo: do vznožja stebra priti s kolesi, preplezati steber in z vrha poleteti s padalom. Gre predvsem za skalno plezanje, ki je zaradi silno strme stene zelo težavno.

Upali smo, da bomo zmogli vse tri ovire. Kolesarjenje od vasi do vasi v gorskem svetu ni preprosto. Poti so ozke, zdaj vodijo navzgor, da bi se spet spustile navzdol, pogosto so zelo strme, vlečejo se nad prepadi, kamor bi ne bilo dobro pasti. Morali smo prečiti ledenike in se prek plitvin prebijati čez divje vodotoke.

* Ta stena je pravzaprav jugoslovanska, četudi brez vzpona na vrh.

** V tem stolpu vodi tudi naša, slovenska prvenstvena smer.

Tam se nismo mogli voziti. Ovire smo premagovali s kolesi na ramenih.

Prebivalci tistih dolin kolesa povečini niso še nikoli videli; posebej mladi svet je bil osupel, ko so nas videli čepeti na teh smešnih prikaznih. Nekje si je vaški učitelj, ki se je umetnosti vožnje s kolesom naučil med šolanjem v Ravalpindiju, prislužil občudovanje svojih učencev, ko mu je uspelo, da je trikrat prekobilil vaški trg.

In potem smo nekega dne, 4100 metrov nad morjem, v baznem taboru raztovorili ves svoj pratež. Trideseterica nosačev, ki nas je pospremila vse do tod, se je nemudoma poslovila v upanju, da spet dobe delo v kakšni drugi odpravi.

Mi pa se lotimo dela.

PLEZANJE NA ŠESTTISOČAKA

Prvi teden porabimo za aklimatizacijo; v ta namen nosimo opremo pod vznožje stene. Vsakokrat se dvignemo za 900 metrov, pristop pa vodi skozi zasnežen ozebnik. Prave, skalne plezarije v našem stolpu se lotimo v višini 5000 metrov. Stena je izjemno strma; kaže, da je deloma celo previsna. To nam kasneje potrdijo dogodki.

Predstavo pričneta Patrick in Michel, ki potegneta prvi, kar zahteven raztežaj. Naslednjega dne sva na vrsti midva s Stephanom. Pred nama sta dva raztežaja zelo zahtevnega prostega plezanja. Da bi mu bil lahko kos, sem se iz toplih zimskih čevljev moral preobuti v lahke plezalnike, kakršni so primerni za plezanje v vrtcih.

Ko sine nov dan, ponovno vodita Patrick in Michel. Stena je tako strma, da pogosto ne moreta plezati prosto. Za nekaj metrov vzpona se je treba zateči k vsakovrstnim klinom, zagozdam in zatičem.

Pogosto plezamo po osem ali deset ur na dan, da bi se prebili za raztežaj, dva višje. V steni ni niti najozžje poličke, prav nič pa nas ne mika, da bi spali obešeni v mrežah. Zato namestimo stalne vrvi in se po njih vsak večer spustimo v tabor ob vznožju.

Plezamo po dva in dva; medtem ko ena dvojica pleza in napreduje, druga dva nabirata moči za naslednji dan.

Tako gre petnajst dni, dokler v sredini stene ne dosežemo majhne, zasnežene police, na kateri nam uspe postaviti šotorček.

Sledijo štirje dnevi počitka v baznem taboru. Ko se čas izteče, menimo, da bomo vrh dosegli v šestih dnevih. Toda to nam

preprečijo težave: stena je tako zahtevna, da napredujemo počasneje, kot smo si bili prvotno zamislili. Prične nam primanjkovati hrane, za nameček je vreme, povejmo po pravici, v glavnem slabo. Odločimo se za sestop do baznega tabora, kjer naj bi počakali na izboljšanje.

Po treh dnevih sledi nov poskus. Spet se dvignemo skozi ozebnik do tabora in preplezamo vseh šeststo metrov stalnih vrvi do snežne police. Do vršnega snega nas loči samo še nekaj raztežajev...

Opravimo se rano, vendar se nam zadnji metri tako upirajo, da si zaslužimo vrh šele po najzahtevnejšem tehničnem plezanju; ko se popoldan že bliža svojemu zaključku, smo na vrhu. Fotografiramo, nato se spustimo na zahodno ramo, odkoder naj bi jaz poletel s padalom.

DVA KILOMETRA VIŠINE V 10 MINUTAH

Vetra je komaj, komaj za vzorec, spust s padalom bo kočljiv. Za zalet imam na voljo komaj kakih deset metrov. Če naj se uspešno poženem v globino, si tu ne

smem dovoliti niti najmanjše napake. Michel in Petrick držita padalo, Stephane snema. Potrpežljivo čakam, da dobim veter v čelo. S strahom opazujem, kako sonce tone za gorami. To ne bo ostalo brez posledic na zračne tokove! Kaže, da se nocoj ne bom mogel spustiti v dolino. Moral bom bivakirati 6200 metrov visoko in brez opreme čakati na nov dan ali pa se odpovedati načrtom...

Misli se pode po možganih, ko se tisto malo tkanine, ki jo držim v rokah, napne in pomakne v ozadje. Znak, da pihlja rahel veter v obraz! Naglo se odločim in se zapodim navzdol. Deset korakov — pa sem v zraku. Letim!... Čudovito je!

V trenutku preletim stolp, nato se oddaljim in si ogledam še druge stene. Ko se spustim dva tisoč metrov, mine deset minut in pristanem v baznem taboru, kjer me pričakata zvezni oficir in njegov kuhar. Doživeli smo fantastično pustolovščino: čaka nas samo še povratek v Evropo. Glava je polna spominov. Hvaležni smo vsem, ki so nam pomagali!

(La Montagne)

MARATON ZA DENAR IN SLAVO

PET DOLOMITOV V ENI SAPI

V Monte Carlu, kjer sicer živi, ne igra na ruleto, ker noče izzivati usode. Ljubi pa preračunano tveganje. Zato je 26-letni avstrijski alpinist Thomas Bubendorfer vstal ob petih jutraj, da bi v lepem nedeljskem jutru premagal tri kilometre skalovja v Dolomitih. Sam in opremljen le z vrečko magnezije, da bi mu pila pot z dlani, in s parom zelo tesnih gumijastih plezalnikov je z dvema mišičastima rokama splezal na tri vrhove: Lavareda, Marmolade in Sassa Pordoi-Selle. Potem ko je pojedel malo bio kruha s sirom in popil tri skodelice skopo sladkanega čaja, se je svetlolasi Avstrijec napotil proti zahodnemu vrhu Lavareda. Prvi cilj: smer Cassin s prehodi spodnje osme stopnje. Ob 8.15 je bil že na vrhu, od koder ga je helikopter Elialpija iz Aoste prenesel na začetek druge poti. Ta ga je vodila po Comicijevi smeri na Veliko Cimo.

»Tu sem moral prehiteti 14 ljudi, od katerih je bilo kakih šest privezanih; bili so tako prijazni, da so me spustili mimo.«

Temperatura je bila pet stopinj nad ničlo. Severno steno Cime piccole so njegove močne roke premagale v 45 minutah.

Pa spet s helikopterjem do kočice Auronzo, kjer si je Thomas privoščil malo počitka in nekaj grizljajev. Zdaj je bila pred njim Marmolada. »Najhitrejši plezalec brez vrvi na svetu«, kot ga je nekdo imenoval, se je

s polurno zamudo odpravil po avstrijski smeri, potem ko je pojedel malo medu in rebro čokolade. Sivo goro so objemali oblaki. Thomas se je ustavil po 30 minutah tik pod oblaki. Tam sta ga posneli dve skupini filmarjev. Potem je potonil v meglo.

»Tudi poklicni planinec se mora znati predrediti zahtevam množičnih občil,« je dejal pozneje.

Takoj je bila deležna kritike pomoč helikopterja, ki ga je Thomasu Bubendorferju plačal sponzor, češ, »alpinist bi moral biti nosilec novega povratka k naravi, helikopter pa je v gorah popoln tujek«. Nihče pa s to kritiko ni želel zmanjšati Thomasovega poguma.

Tudi Eric, avstrijski alpinist in snemalec, ki je ves dan sledil Thomasovemu podvigu, je izrazil dvom. »Sodobni alpinisti se z goro spoprimejo zaradi izziva medijev, ne zaradi izziva v njih samih.« Thomas pa se brani: »Danes živimo. Je helikopter? Ga pač uporabimo. Smo gladiatorji leta 2000 in borimo se z vsemi sredstvi.«

Helikopter pa zaradi skalovja in megle Bubendorferju ni mogel pomagati z vrha Marmolade, kamor je salzburški alpinist priplezal v treh urah, čeprav vodniki, ki uporabljajo vrvi, potrebujejo za ta vzpon sedem ur. Zato se je ob 16.20 mirno spustil v dolino z žičnico, obdan z bučnimi

smučarji. Nekaj avtogramov, spodbudnih nasmehov: »Bravo, gledali smo tvoj vzpon z daljnogledom!«

In že je Thomas na poti k skupini Sella, kjer se loti smeri Niagara: 800 metrov navpičnice. Vzpenjati se začne ob 18.15, potem ko je pojedel žemljo s slanino. »Nor je,« komentirajo gledalci pred kočjo. Thomas pa s svojim počasnim, dobro nadzorovanim ritmom rabi dve uri in pol za 550 metrov. Mrak je takšen, da ne more več naprej. Ostane 250 metrov.

»Preveč alpinista sem, da ne bi čutil nezadovoljstva, ker nisem prišel do vrha,« je priznal pozneje. »Na pet vrhov sem splezal, da bi počastil dvestoletnico znanstvenega odkritja Dolomitov in da bi hkrati tudi sam postal bolj zrel.«

Najlepši trenutek? »Ko sem prišel na cilj. Kričal sem od veselja. Bilo je, kot da bi vse tri kilometre sten, s katerimi sem opravil tisti dan, pleprezal v enem samem kosu. Štirinajst ur, z edinim odmorom, ko me je peljal helikopter.«

Pr eden se je predal ugodju prhe v koči, je še dodal: »Zdaj bom svojega angela varha za nekaj časa pustil počivati. Grem na Tirolsko, k otroku, nočem, da 19-mesečni Laurens vidi samo obraz varuške, ko se zbudi.« S Tirolskega pa nazaj v Monte Carlo, kjer piše knjige, da se preživlja. Tri so mu že izdali. Nekaj denarja navržejo tudi predavanje o vzponih in o motivih, ki ga ženejo, da v gorah tvega življenje. Čeprav ga je Messner označil kot »blagajniškega plezalca«, češ da pleza le zato, da si napolni denarnico, Bubendorferja ne mučijo manjvrednostni občutki. »Ljudi zanima spektakel, ki ga uprizori samotni plezalec. Jaz jim nudim doživetje, oni meni posej.« Zato bi ga kdo lahko imel za yuppieja gora; čeprav je težko verjeti, da bi se kdo zgolj zaradi denarja z golimi rokami spopadel s smrtonosnimi globinami.

Navsezadnje se da zaslužiti tudi na manj nevarne načine.

(La Repubblica)

Dvojni uspeh v Tibetu

Prvič je v Tibetu neka odprava splezala na dva osemtisočaka zapored. V okviru letošnje odprave v Tibet, ki jo je organiziral Summit Club Nemške planinske zveze in ki jo je vodil znani gorski in smučarski vodnik Günther Härter, je priplezalo 15 izmed 27 udeležencev odprave na šišo Pangmo (8013 m) in šest na Čo Oju (8201 m). Šest članov odprave je v 20 dneh stalo na dveh osemtisočakah. Med tistimi, ki so splezali na šišo Pangmo, je bila tudi ženska, Herga Og iz Allgaua, ki je tudi na Čo Oju priplezala do višine 7600 metrov.

Na oba gorska velikana so se Nemci povzpeli po smereh prvopristopnikov, ki so razmeroma varne pred objektivnimi nevarnostmi. 64-dnevna odprava se je končala brez nesreč in nihče ni niti malo pomrznil. Odmeven uspeh te komercialne odprave je treba vsekakor pripisati odlični organizaciji in taktiki izkušenega vodje odprave. Na oba osemtisočaka so alpinisti prišli brez kisikovih mask, na Čo Oju pa celo v čistem alpskem slogu. To pomeni, da udeleženci niso poprej postavili verige višinskih taborov, ampak so napredovali v trojnih navezah in z več majhnimi šotori proti vrhu. Na Čo Oju so zaradi tega prišli v komaj šestih dneh.

Bubendorferjev maraton

Avstrijski plezalec Thomas Bubendorfer, 26, iz Salzburga, je letošnje poletje opravil v Dolomitih spektakularno plezanje. Dne 7. avgusta je v komaj 15 urah preplezal pet zelo znanih sten, plezal pa je solo prosto. Startal je ob 6.30. »Cassin« v severni steni Cime Ovset (VI, en raztežaj VIII) mu je vzel komaj dve uri časa. Poklical je helikopter, ki ga je odnesel do vnožja severne stene Velike Cime. »Cimici« je bil opravljen prav tako v dveh urah (VII). Cima Piccola je bil v bistvu prav prijeten sprehod, ki je trajal komaj 45 minut. Tam je spet poklical helikopter, ki ga je popeljal v vnožje Marmoladine južne stene. Smer »Lastovičji rep« mu je vzela tri ure. Nesporazum s pilotom je prisilil Thomasa, da je peš sestopil k vnožju, vendar ga je v dolini spet pobral heli-

kopter in ga odpeljal na Passo Pordoi. »Via Niagara« na Sass Pordoi je bila precej težavnejša in je zahtevala »polno koncentracijo«. Ob mraku je Thomas dosegel skalne police pod vrhom.

Celoten podvig je posnet na magnetofonski trak, posnel pa so ga tudi na video. To je bil mogočen fizični in psihični nastop, ki seveda ni minil brez publicitete.

Reportaža o tem, ki je bila objavljena 9. avgusta v časniku Salzburger Nachrichten, je zbudila precej polemik. Nekateri bralci so spomnili Thomasa, da ni bil prvi, ki je solo prosto splezal po južni steni na Marmolado, saj je tam potegnjenih že nekaj smeri, ki so jih splezali solo prosto, na enak način pa so splezali tudi Lastovičji rep že leta 1981. Prav tako so ga spomnili, da je pet smeri po severni steni v Tre Cime di Lavaredo solo splezal v komaj 15 urah že leta 1961 famozni Belgijec Claude Barbier, in sicer brez pomoči helikopterja.

Eden od bralcev je zapisal: »Če so gospodu Bubendorferju vsa ta alpinistično zgodovinska dejstva zares neznana, mu moram pač dokumentirati ta zanj nič kaj prijetna alpinistična strokovna dognanja. Če pa gre za nasprotno, smatram skoraj za nepopisno predrznost, da je tako nalagal široko javnost, ki o tem nič ne ve, da bi si pridobil slavo in priznanje. Če bi bil v resnici eden od zares velikih, mu take metode prav gotovo ne bi bile potrebne.«

Józef Nyka

75 let prvega vzpona na Olimp

Dne 8. in 9. julija letos je mednarodna gorniška delegacija, v kateri so bili predstavniki ČSSR, Francije, Madžarske, Pakistana, Španije, Švice in komiteja UIAA, na povabilo predstavnikov Grške planinske zveze EOOS na čelu s predsednikom Diomidisom Chatzidisom obiskala Grčijo, kjer so se gostitelj in gostje povzpeli na goro Olimp, »goro bogov«. To so storili v počastitev 75-letnice prvega pristopa na najvišjo goro Grčije (2918 m), kar se je zgodilo julija 1913. Prvim je to uspelo grškemu vodniku Christosu Kakalosu, ki je zdaj pokopan nedaleč od kočje A ob poti na vrh, in švicarskima gornikoma Boissonnasu in Baud-Bovyju.

NEVIHTA NA MANGARTU

ANDREJ STRITAR

V deveti številki Planinskega vestnika 1988 je Boris Mlekuž v članku »Soča, prihajam...« lepo opisal reševanje češke planinke na Mangartu pred dvema letoma, avgusta 1986. Njegov članek me je spodbudil, da opišem potek dogodkov pred nesrečo, samo nesrečo in razplet po reševanju. Pri nesreči sem bil namreč neposredna priča. To je bilo eno od mojih najmočnejših doživetij v gorah. Res bi bila škoda, da ta izkušnja ostane nezapisana.

SLOVENSKA IN MORAVSKA DRUŽINA

Začelo se je v petek, ob koncu zadnjega delovnega tedna pred mojim in Uršinim dopustom. Pred odhodom na morje sva sklenila, da gremo še enkrat malo bolj »zares« v hribe. Ta »zares« v naši družini pomeni kaj več kot enodnevni izlet v Polhograjsce, Škofjeloško hribovje ali Karavanke, kamor ob koncih tedna vztrajno vodiva najina potomca. Mojca je imela takrat sedem, Rok pa slabih šest let. Izbrali smo Mangart, saj je vrh visok, hoje s sedla pa ne preveč. Oba otroka sta pred leti na njem že bila, vendar vsak po svoje: Mojca je sedela v nahrbtniku, Rok pa še kar v maminem trebuhu.

Pridružila se nam je še Uršina mama Zinka, ki si je tudi zaželela malo »zaresnih« hribov. Tako smo se v petek preko Rateč in Predila pripeljali na Mangartsko planino. Bil je zelo lep večer. Na planini so ravno molzli svojo ovčjo stotnijo. Z Uršo sva od nekdanj zaljubljena v ovčje planine na južni strani Julijcev in prav zato smo za prenočevanje izbrali ravno tisti konec. Nikoli ne bova pozabila srečanja z mlekarjem Kavsom in pastirjem Kopiščarjem pred desetimi leti na planini Za skalo, pa vseh lepih dni, ki smo jih preživeli na že opuščeni planini Zapotok, pa najinih samotnih novembrskih pohodov nad planino Bala... Zato nehote skušava s tem »zastрупiti« tudi svoja otroka.

Potem ko smo skoraj že v mraku postavili šotor, se je na planino pripeljala obložena »škoda« češke registracije; očitno so potniki iskali prostor, kjer bi lahko poceni prenočili. Ko so zagledali naš šotor, je oče, možakar v štiridesetih, stopil k nam in vprašal, če lahko postavijo svojega na ravnino pod nami. Tako smo dobili sosede za čez noč.

Že v temi smo zakurili ogenj, Zinka in Urša pa sta začeli peti slovenske narodne. Povabili smo še sosede. Ob nji-

hovem izvrstnem domačem vinu in naši pesmi smo se sprijateljili. Bili so iz Uherskega Hradišta na Moravskem. Pisali so se Hanak. Oče Josef in mama Eva sta učitelja, sin Pavel, star 16 let, in hčerka Jana, stara 11 let, pa sta bila seveda šolarja. Vračali so se domov; dopust so preživeli na polotoku Pelješcu, za zadnjo dogodivščino v Jugoslaviji pa so hoteli še na Mangart. Čeprav v okolici Uherskega Hradišta ni gora, niso bili videti brez gorniških izkušenj.

Noč je bila prijetna, zjutraj, po pospravljanju šotorov, pa smo se s Hanaki poslovili, saj se kljub skupnemu cilju nismo dogovorili za skupen vzpon.

Zapeljali smo se na Mangartsko sedlo. Že zjutraj smo opazili, da vse ne bo šlo tako gladko, kot je kazalo še prejšnji večer. Kljub večdnevnomu stabilnemu vremenu in ugodni napovedi so visoki oblaki obetali poslabšanje. Gori na sedlu seveda ni bilo nič bolje. Od zahoda je nekaj prihajalo, vendar je bilo še tako daleč, da smo dvomili. Tura ni dolga, dve do tri ure gor, uro do dve dol, torej skupno največ pet ur. Cirusi pa so bili še tako redki, da smo bili prepričani, da vsaj do večera še ne bo resnega poslabšanja. Z Uršo sva tehtala vreme, turo, najina otroka. Na žalost je odtehtala želja po vrhu, ki je vendar bil že tako blizu. Sicer pa, sva rekla, gremo vsaj do tam, kjer se ločita slovenska in italijanska pot. Do tam se bo tudi vreme malo bolj odločilo, kaj misli.

Na sedlu smo spet srečali naše moravske prijatelje. Tudi oni so imeli podobne težave kot mi, ukrepali pa so enako.

NEVIHTA SE BLIŽA

Na razcepu poti se vreme seveda ni še nič spremenilo. Cirusi so bili še vedno redki, kaj hujšega še ni bilo na obzoru. Vrh je bil še bliže, zato smo iz nahrbtnikov potegnili desetmetrski pomožni vrvi in navezali Mojco in Roka. Odločili smo se za slovensko pot. Računali smo, da bomo po njej prej na vrhu. Obe poti sva poznala že od prej in sva vedela, da je slovenska zahtevnejša. Vendar sta najina otroka podobne poti že zmogla, celo laže kot dolgočasno hojo navzgor. Na pomožni vrvi in z dvema vponkama sva ju tudi varovala, tako da naju njuni morebitni spodrsljaji med plezanjem in hojo niso skrbeli. Pri vstopu smo opazili, da naši nočni sosede nadaljujejo po italijanski smeri proti vrhu.

Napredovali smo kar hitro. Mojca in Rok

sta se izvrstno držala; plezanje po zavarovanih poteh imata resnično veliko raje kot pa samo hojo. Pa saj se tudi sam najraje spominjam tur po zavarovanih poteh iz svojega otroštva. Tisto leto pa je bila slovenska pot precej poškodovana, zato smo čez nekaj mest morali biti previdnejši. Povratak po isti poti bi bil težaven.

Na pol poti pa se je vreme premislilo. Cirusi so se zelo hitro spremenili v sive oblake, občasno nas je zavila megla. Spoznali smo, da se bo uresničilo tisto, česar smo se ves čas potihem bali. Drveli smo proti vrhu. Najbolj nas je bilo strah grmenja in strele, vendar k sreči tega še ni bilo. Otroka sta tudi vedela, da gre zares, zato sta neverjetno prisebno sodelovala: skoraj tekla sta.

Kmalu so nas zmočile prve kaplje. Na vrh smo prišli istočasno kot Hanaki z druge strani. Deževalo je vedno močnejše, strele pa še vedno ni bilo. Brez postanka smo odhiteli po italijanski poti navzdol. Tudi Čehi so nam takoj sledili. Dež se je spremenil v sodro. Roka sem držal za roko in še na meter dolgi vrvice, Urša pa je skrbela za Mojca. Drug za drugim smo hiteli po tisti ozki stezici visoko nad Koritnico. Hanaki so nam tudi bili za petami. Vsi štirje so bili obuti v športne copate. Mokri smo bili vsi do kože, vendar me to ni motilo; samo da ni treskalo.

V dežju in sodri smo zgrešili pravo stezico, ki se, tik preden pride nad greben proti Malemu koritniškemu Mangartu, nekoliko spusti navzdol. Na istem mestu sem zašel že pred leti, vendar sem takrat prilezel brez večjih težav čez skrotje navzdol spet na pot. Menda je bila tudi markirana pot pred časom speljana kar tu čez. Zato v tisti sodri nismo hoteli nazaj iskat prave poti, temveč smo kar nadaljevali. Zadnji del skrotja postane nekoliko bolj strm, zato sva z Rokom lezla navzdol kar po zadnji plati. Za nama sta bila oče Josef in sin Pavel, potem Urša in Mojca, pa mama Eva in hči Jana, na koncu pa še naša babi Zinka.

Takrat se je zgodilo. Zagledal sem najbolj grozen prizor v svojem življenju.

EVIN PADEC

Ko sem popolnoma zbran pazil na Roka in nase, je nenadoma komaj dober meter levo od naju brez glasu priletela Eva. Nikoli si nisem znal predstavljati, pa tudi sedaj ne znam dobro opisati, kako grozljivo lahko pada človek po takem ne zelo strmem terenu. Roke je imela dvignjene nad glavo in se je obračala: na noge, na glavo, na noge, na glavo... Brez glasu. Spomnim se, da sem od groze in nemoči zavpil »joj, joj, joj!«. Po nekaj deset metrih kotaljenja smo jo izgubili izpred oči, ker je padla čez rob.

Vedel sem, da nikogar od nas ne sme zgrabiti panika. Josef je začel skoraj teči navzdol, zato sem zavpil za njim, naj pazi. Zinka je bila najbliže Jani in je pazila nanjo. Pavel je bil zadosti priseben, da je nadaljeval sam. Urša in Mojca sta podobno kot jaz in Rok pospešila spuščanje po zadnji plati. Do lažjega terena nas je ločilo le še nekaj deset metrov. Sodra seveda še ni ponehala, vendar k sreči ni treskalo.

Josef je bil prvi na dnu skrotja in je odhitel iskat ženo. Zbrali smo se pod skrotjem. Roka sem predal Urši; tako je imela na vrvi oba otroka. Bili smo pretreseni, vendar nismo izgubili glave. Urša in Zinka sta mi iz svojih nahrbtnikov dali, kar je bilo še nepremočenega, nato pa sta odpeljali otroka in Jano čez tisto zopno prečko nad Mangartskimi jezeri proti avtu. Brez težav so prišli do kočice in sprožili reševalno akcijo. Otroka sta presenetljivo dobro razumela položaj in sta brez panike ubogala in sodelovala pri sestopu.

Medtem sta Josef in Pavel izginila za robom nad potjo, kamor je najverjetneje priletela Eva. Še sam sem odhitel tja. Našli smo jo na snegu pod nekajmetrskim previsom, čez katerega je priletela. Odvalil se nam je kamen od srca, saj je bila živa. Vsi smo dvomili, da bo padec preživela. Bila je v šoku, ni vedela, kaj se z njo dogaja. Josef in Pavel tudi nista vedela, kaj naj storita. Spomnim se, da me je Josef spraševal, kako bi poklicali kakega zdravnika.

Meni pa so po glavi švigale misli: Ali krvavi? Ne! Če ima poškodovano hrbtnico, jo ne smemo premikati. Toda če ostane na tem dežju in snegu, nam umre zaradi podhladitve. Podhladitev, ta je najbolj zahrbtna! Nujno ji moramo za silo ohraniti toploto! Ura je bila sicer šele okrog poldneva, toda kdo ve, kdaj bodo lahko prišli reševalci ponjo. Hitro sem se razgledal naokrog in kakih petnajst metrov nad nami na vrhu snežišča zagledal majhen previs, pod katerim je bil razmeroma suh prostor. Med hrbtnico in podhladitvijo smo morali izbrati manjše zlo. — Kar dobro smo se namučili, preden smo jo previdno dvlekli na tisti suhi prostorček.

Josef in Pavel sta se medtem nekoliko zbrala. Tudi onadva sta spoznala, da moramo Evi predvsem hraniti toploto. Zbral sem vse, kar je bilo za silo suho in jo skušal čimbolj obleči. Ker je bilo nepotrebno, da vsi trije čepimo premočeni pri njej, sem ju dobesedno nagnal, naj odideta še onadva k avtu in v kočico. Naročil sem, naj nekdo prinese gor spalno vrečo, da jo bomo zavili.

Medtem je dež nekoliko ponehal. Odneseš smo jo torej brez strele! Videti je bilo, da je nevihte počasi konec.

Odšla sta.

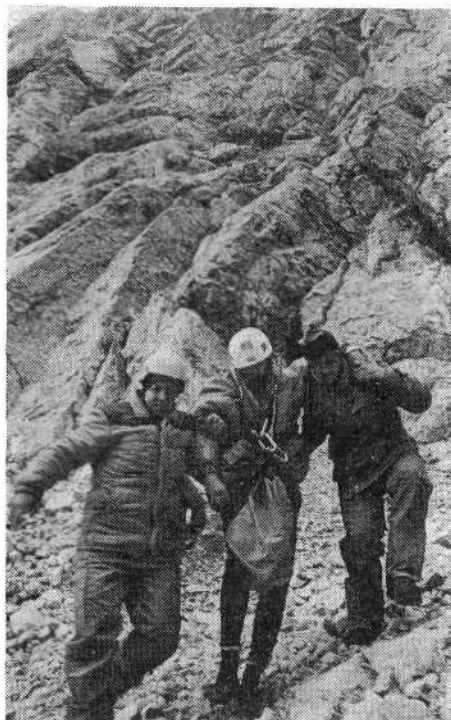

Foto: Mirko Kunšič

Ostal sem sam pri ubogi Evi in ji skušal narediti čim udobnejše ležišče. Sprva je občasno še nekaj govorila in se skušala premikati, tako da sem moral paziti, da se ne skotali z ležišča. Opazil sem, da ima težave z desno nogo. Čez nekaj časa se je umirila. Skrbelo me je, kako so moji in Jana prišli čez prečko nad dolino Mangartskih jezer. Bal sem se, da ni na poti še kakšno snežišče. Bil sem premočen, zato me je že pošteno zeblo.

USPEŠNO REŠEVANJE

Čez dobro uro sem premislil, da je nesmiselno čakati ob speči Evi. Deževati je prenehalo, nesramno me je zeblo, zato sem se odpravil navzdol. Ravno pravi čas! Na koncu zoprne prečke sem srečal Pavla. Vračal se je že s spalno vrečo! Pošteno je bil že zdelan, zato je bilo ravno prav, da sem mu prihranil prečenje. Vzel sem vrečo, zvedel, da je z ostalimi vse v redu in odhitel nazaj k Evi.

Še vedno je mirno ležala pod previsom. S težavo sem jo spravil v suho spalno vrečo. Bil sem pomirjen, saj sem vedel, da ni več nevarnosti podhladitve. Toplo zavita bo počakala reševalce.

Spet sem jo zapustil, tokrat z mirnejšo vestjo. Na poti navzdol pa sem srečal Josefa. V koči se je preoblekel in se prepričal, da je reševalna akcija sprožena, potem pa se je odpravil nazaj k Evi. Pri njej je pričakal reševalce in helikopter.

Tik nad sedlom sem že srečal prva dva reševalca; bila sta predhodnica. Ostale sem pričakal na cesti; poln land rover jih je bilo, med njimi tudi Boris Mlekuž.

Tu se najini zgodbi edinkrat križata.

Razložil sem jim vse podrobnosti, nato pa so odhiteli navzgor.

V koči sem spet srečal družino ter Pavla in Jano. Oskrbnik je velikodušno skrbel za vse, saj je videl, da smo ta dan veliko skusili. Vreme se je med tem bistveno popravilo: fronta, ki se je zjutraj napovedovala, se je očitno izlila v dveurni nevihti. Bilo je skoraj jasno. Kot v posmeh. Samo okoli Mangarta so se še vlekle megle.

Sklenili smo, da ne gremo domov, dokler ne zvemo, kako je s ponesrečenko.

Postavali smo okoli koč in hodili na sedlo gledat, če se kaj dogaja. Slišali smo leteti helikopter, ki pa je bil enkrat nad nami, drugič pa nekje spodaj v dolini Koritnice. Megla pa ni hotela s severne plati vrha. Tolažili smo Pavla in Jano, ki sta vsa zgubljena posedala po koči in okoli nje. Pa bi tudi sami rabili tolažbe, saj je tudi v nas vrtal črv skrbi za njihovo mamo.

Šele ko se je že skoraj znočilo, po osmi uri zvečer, so se reševalci vrnili. Borisa ni bilo med njimi, saj je odletel z Evo. Potolažili so nas, saj smo zvedeli, da je Eva v dolini, na poti v šempetrsko bolnišnico, in da se jim zdi, da njene poškodbe ne bodo usodne.

Hanakom smo dali naš ljubljanski naslov in jim zabičali, da nam morajo sporočiti, kako je z njihovo mamo. Poslovali smo se še od reševalcev in oskrbnika ter se odpeljali v Ljubljano.

DOLGOTRAJNO OKREVANJE

Medtem ko smo se mi prazili na plaži, so Hanaki preživljali drugi, daljši del svoje tragedije. Evo so v šempetrski bolnišnici zadržali le nekaj dni. Ta čas so ostali trije taborili nekje v bližini.

Poškodbe hrbtenice pa so bile tako hude, da so jo prepeljali v Ljubljano. Družina je seveda prišla za njo. Oglasili so se pri nas doma. Ker smo bili na morju, jih je Uršina mama nastanila kar v našem stanovanju.

Eva je morala na operacijsko mizo. Prve dni se seveda še ni vedelo, kdaj bo lahko zapustila bolnišnico, zato so njeni vztrajno čakali. Po dveh tednih pa je bilo že jasno, da bo morala še precej časa ostati v postelji. Bližal se je začetek šolskega leta, zato so bili Hanaki prisiljeni pustiti svojo mamo in se vrniti domov.

Tiste slabe tri mesece, kolikor je Eva ostala v Kliničnem centru v Ljubljani, se je izkazala Zinka. Dvakrat tedensko je hodila na obisk in postala Evina dobra pri-

jateljica. Vsaj malo ji je skušala olajšati osamljenost v tujem kraju. Eva je bila polna optimizma, čeprav je njena noga le počasi okrevala. Potrebna je bila še ena operacija, tokrat kolena.

Šele oktobra so zdravniki zagotovili, da je pripravljena za prevoz domov. Rešilec jo je zapeljal v Zagreb, od tam pa je odletela v domovino.

Z Zinko si še sedaj dopisujeta. Okrevanje napreduje zelo počasi. Nekaj časa je preživela na rehabilitaciji v sanatoriju. Dolgo je bila na berglah. Letos sporoča, da je noga že skoraj normalna. Vabijo nas na obisk, vendar vedno »kaj vmes pride«. Morda nam letos uspe prepričati Uršina starša, da se odpravita na novembrski izlet na Moravsko.

PODUK IZ IZKUŠNJE

Kot sem že na začetku omenil, je bilo to eno od mojih najmočnejših doživetij v gorah. Seveda pa bi mnogo raje videl, da ga nikoli ne bi bilo. Veliko sem premišljeval o dogodku in skušal iz njega potegniti poduk. Ta razmišljanja lahko strnem v naslednje:

— Stritarji smo — čeprav se nam ni nič zgodilo — tvegali odločno preveč. Opremljeni smo bili dobro, kondicijsko dobro pripravljene, izkušnje nam tudi ni manjkalo. V bližajočem se poslabšanju vremena pa nas ne bi smela premamiti želja po vzponu, zlasti ne z otrokoma. Res pa

je, da se je vreme pokvarilo nenavadno hitro.

— Hanaki so bili slabše opremljeni, kondicijsko verjetno tudi nekoliko slabše pripravljene, gotovo pa je bilo usodno pomanjkanje izkušenj. Nihče sicer ni videl neposrednega povoda za Evin padec, vendar po tem, kako je padala, domnevam, da se je v športnih copatah spotaknila. Z boljšo obutvijo in več izkušnjami bi se to teže zgodilo.

— Seveda je bilo v nesreči tudi precej sreče. Če bi padla nekaj deset metrov prej, bi odletela stotine metrov globoko v dolino Koritnice. Če bi padla nekaj deset metrov kasneje, bi odletela čez severno steno Mangarta. Če pod previsom, čez katerega je priletela, ne bi bilo snega, bi padec težko preživela. Srh pa me spreleti, če pomislim, kaj bi se zgodilo, če bi se spotaknila meter ali dva bolj desno, kot se je. Zbila bi nas kot keglje, tako da bi vsi odleteli po tistem skrotju navzdol...

* * *

Upam, da ta zgodba skupaj z Borisovo dobro opisuje gorsko nesrečo, ki sicer za nikogar ni bila usodna, nam, udeležencem, pa je gotovo pomenila izredno življenjsko izkušnjo. Zapisal sem jo, da bi vsaj delček te izkušnje prenesel na druge prijatelje gora.

Morda bo komu nekoč v podobni situaciji koristila.

Varstvo narave v SR Srbiji

V obliki predloga je pripravljen in predložen Skupščini SR Srbije zakon o varstvu narave (zakon o zaščiti prirode), ki bo, ko bo uveljavljen, zamenjal sedaj veljavni zakon o varstvu narave iz leta 1975 z dopolnili iz leta 1981 in 1983.

Na temelju tega predloga zakona so v skupščinsko obravnavo poslani še predlog zakona o narodnem parku Tara, predlog zakona o narodnem parku Kopaonik in predlog zakona o narodnem parku Džerdap.

Vsi trije narodni parki so slovenski planinski javnosti že znani, zato naj se v nadaljevanju dotaknem samo nekaterih zanimivosti v zvezi z njimi.

V predlogih navedenih zakonov gre za pomembno novost, ki spreminja dosedanj način upravljanja z narodnimi parki v SR Srbiji. Predlogi zakonov uveljavljajo posebno delovno organizacijo, ki naj opravlja zaščitne in razvojne funkcije posameznih parkov. Te delovne organizacije bo ustanovila Skupščina SR Srbije v 6 mesecih po uveljavitvi navedenih zakonov.

In kje je vzrok za spremembo? Po besedah predlagatelja zakonov je razlog v dejstvu, da samoupravne interesne skupnosti, ki so do sedaj upravljale z narodnimi parki, s sedanjim načinom upravljanja niso dosegle zaščitnih in razvojnih ciljev parkov.

Javna razprava je pokazala, da večjih nasprotovanj tej novosti ni. Zanimive pa so pripombe nekaterih strokovnih organizacij. V zvezi s predlogom zakona o narodnem parku Tara nekateri (SIS za gozdarstvo, Gospodarska zbornica) menijo, da bi morali 19 200 hektarov velik narodni park Tara zmanjšati, kar pa je predlagatelj zavrnil s argumentom, »da bi bile s tem izpuščene pomembne naravne vrednote«. Podobno so reagirali tudi nekateri v zvezi z narodnim parkom Kopaonik, ki meri 11 800 hektarov.

Pri predlogu zakona o narodnem parku Džerdap, ki meri 63 000 hektarov, pa so bile pripombe tako za zmanjšanje kot za povečanje (16 000 hektarov). Ne enega ne drugega predlagatelj ni sprejel, saj se je ves čas opiral na stališče naravne celote.

A. Čičerov

PO PRSKAČA

DANE JAGODIC

Sobotno jutro v pozni jeseni je bilo hladno, a še bolj hladni so bili prvi sončni žarki, ki so hladno drseli po beli snežini Kočne v nižave. Dolina je spokojno počivala v miru, strme stene Grintovca so bile videti daleč, toda Vadine v njih objemu so vabile. Tja gor sva s Štefanom hitela po gamse.

Po ozki stezici je Štefan stopal molče počasi in z le zaznavnim nasmehom se je včasih zastrmel proti Vadinam. Ves upehan in preznojen s puško na rami ter težkim nahrbtnikom, napolnjenim do polovice s »patroni«, sem hitel za njim, ko mi reče:

»Danes pa po prskača!«

»Po prskača?« pravim med hojo.

»Maš pušo nabito?« vpraša.

»Nabito!« pravim.

»S kuglo?«

»S kuglo!«

Korak za korakom sva se bližala Vadinam, saj so naju gamsi vabili prav pod stene Skute. Kdaj pa kdaj sva se ozrla proti dolini in si z robci brisala oznojena čela, tako da sva kmalu imela tudi robca dobro oznojena. Pot pa naju je vodila vedno in samo navzgor. Da jih le ne bi nikjer bilo! — sem si želel. Hodila sva počasi in previdno, saj sva za vsakim robom pričakovala gamsa. In res, ni jih bilo. Vzpenjala sva se više in više in bila sva na Vadinah. Malo sva se odpočila, pa tudi »žganjčka« je ostalo samo za nekaj požirkov v »ta ploščnati«.

Gamsé sva opazila v neki kotanji. Dvajset, trideset jih je bilo, če ne več. Sedla sva na rob in jih gledala. Nekaj koz je ležalo, mladiči so počasi, a plašno hodili okoli kozá, a ne daleč stran je stal kozel. Previdno se je oziral okoli. Ni bil kaj posebnega, toda goden za odstrel. Nekaj časa sva jih gledala, potem pa sva se jim približala na sto metrov, tako da sva jih v kritju »cretja« nalezla. Legla sva za skalo in spet opazovala gamse.

Štefan gleda skozi daljnogled in pravi: »Tak'alga morš imet kokr jest, d' t' ga čist' bliz' prnese, de mo ohká léta na rog' prešteješ.«

»Bo že tako,« rečem.

»Vid's, tistle bo pa taprav,« kaže na kozla, ki je stal nedaleč od kože.

»A de!«

Zima se je z vso lepoto počasi s skale na skalo čez črno rušo spuščala v dolino.

S puško, pripravljeno na strel, sem pomeril v gamse. Roka se mi je tresla in dihal sem kot kozel tam spodaj.

»Na, mal čokolade pojej in mal žganjčka potegn, pa tole sliko žensk'ga akta poglej, poj pa pomer!« reče.

In storil sem tako. Roka se mi ni tresla in mirno sem dihal ter počasi pomeril s puško v gamsa in sprožil. Puška je »čihnila«. Pok se je porazgubil v stenah, iz puškine cevi pa se je pokazal tak ogenj, da je skoraj meter trave ožgal, pokadilo pa se je tako, da sem v cev lahko dal nov naboj šele takrat, ko je veter malo razgnal meglo, ki pa je še tri dni stala nad Vadinam.

»Kuglica« je gamsa prišla, saj sem ga videl, kako visoko je skočil, z zadnjo nogo brcnil v zrak, padel na hrbet in potem obležal. Peneča se kri je oškropila umirajočo jesensko travo. Trop gamsov se je razbežal med bregove Vadin.

Vejica rušja je bila za gamsovega kozla slovo od Vadin.

Molče in previdno sva se vrnila v dolino in se še enkrat ozrla gor v Vadine, pod zasnežene stene Babe, ki so jih pozlatili jesenski macesni.

(Zbornik PD Jezersko)

SLOVENSKE GORE
V LJUDSKI PRIPOVEDI

POLJANSKA BABA

Nad Poljanami, kjer danes raste trava in grmovje in se prek senožeti vije bela cesta, je bil nekoč črn gozd. Segal je čez vso Mežaklo in dol do Save, pokrival hrib, goro in dolino. Divje zveri so gospodovale v tem gozdu, medvedje, volkovi, risi in divje mačke so prežali na brzonogega jelena. Orel in plešec sta gospodovala v zraku.

V dolini na robu gozda je kmet oral svoja polja, mirno živel, zadovoljen s svojim delom in pridelkom. Hvalil je Boga za prejeti dar. Bil je sam gospodar svoje zemlje, zidal je hiše, postavljaj cerkve, zasadil lipo sredi vasi, kjer je s sovaščani ob nedeljskih popoldnevnih zboroval, a v mraku so tam sinovi vaških očetov zapeli domačo pesem sosedom za lahko noč. Zadovoljno je živel naš ded, dokler se časi niso spremenili.

V deželo so prišli mogočni tuji gospodarji in si sezidali gradove. Kmet jim je moral nositi kamen za zidove teh gradov. Vprežen kot živina se je potil pod bremenom. Gospōda za kmeta ni imela srca, kot človeka ga ni spoštovala. Govoriti s kmetom ni imela navade, a tudi našega jezika ni razumela in ga ni hotela razumeti.

V tistih časih je v gradu nad Belščico živel tuja, mogočna rodovina. Gospodovala je nad vso zemljo daleč naokrog. Kmet ji

Ilustracija: France Kunaver

je bil suženj. Gradil je pota, lomil kame-nje, trebil gozd, oral zemljo, a za vse to delo je moral premnogokrat v temno ječo, ki jo je sam zidal, sam sejal pesek in žgal apno za njene zidove.

Kot kamen je bilo trdo srce velikašev z gradu pod Belščico. Gospod in gospa sta bila trda, nečloveška in neusmiljena. Njuna edina hči, edina dedinja ogromnega bogastva, je po svojih starših podedovala okrutno srce. Veselilo jo je, če je videla kmeta trpeti.

A za svojo krutost je bila kruto kaznovana.

Neke jeseni, na sv. Mihela dan, je bila ohola grajska hči na lovu. Kmetje-gonjači so morali zganjati divjad, po gozdu so bili

postavljeni lovci in čuvaji s psi. Mlada graščakinja je stala vrh strmine na skali, ko je iz gozda planila divja zver in napadla starega kmeta-gonjača. Sluga, ki je stal poleg, je poskušal priskočiti starcu v pomoč, a mlada okrutnica ga je za-držala. Tudi sama je nosila orožje in lahko bi starca rešila smrti, a je le stala in gledala.

Še danes stoji na istem mestu, stoji in gleda, negibna, kamenita. Stoji na skali, okamenela, trda, kot je bilo nekdanj trdo in kamenito njeno srce.

Njena starša sta v grozi zapustila grad in kraj, kjer je ostala njuna hči. Odpotovala sta daleč, daleč, nihče ne ve kam. Zidove njenega gradu je davno prerasel gozd, a skala, ki ji je ljudstvo dalo ime »Poljanska baba«, še danes stoji tam, na istem mestu, in čaka na odrešitev.

Rešenja čaka Baba. Bog vedi, kdaj bo rešena prekletstva.

Še dolgo bo čakala! Devetkrat bodo posekali vse smreke na Mežakli in devetkrat bodo druge zrasle, velike, kot so bile tedaj, ko je na Mežakli še rasel črni gozd. Največja med poslednjimi smrekami bo imela devet vrhov. Od njenega srednjega, najvišjega vrha bo padlo seme in na bregu Save bo zrasla mlada smreka. Iz te smreke bodo urezali deske za zibelko najmlajšega izmed devetih sinov ene matere. Ta fant bo nekega dne rešil Poljansko Babo.

Dušica Kunaver (po Mateju Samostalu) —
Zvon 1879

Kamnita Baba nad Poljanami je eden izmed številnih skalnih samotarjev, ki je zaradi neobičajne, izstopajoče oblike vzbudil pozornost naših prednikov. Kako neki se je tako velika skala znašla sredi strmega pobočja drugače, kot da je okamnel nekdo, ki se je hudo pregrešil! Morda je ob-jestno izzival bogove, preklel sonce ali pa si je kazen prislužil, kot naša gospodična, s krutostjo. Poleg opozorila na spoštovanje moralnih pravil in vrednot pa so skalni samotarji opravljali še eno pomembno nalogo: samotna skala je bila v času brez natančnih zemljevidov in geodetskih meritev dokaj zanesljiva orientacijska točka.

Skalni samotarji nastajajo večinoma zaradi preperevanja kamnin različnih trdnosti. Mehkejše kamnine hitreje razpadajo, ostanejo pa trši deli, pogosto prav nenavadnih oblik. Apneneci, v Sloveniji najbolj pogostni v Alpah in na Krasu, so dokaj občutljivi na delovanje vode in vremenske razmere, zato so skalni samotarji v gorah dokaj pogostni, celo tako, da ne vzbujajo takšne pozornosti, kot bi jo nekje osamljeni v dolini. Kar pomislimo na stolpiče v Martuljkovi skupini, kjer jih zaradi navpično postavljenih skladov kar mrgoli!

Povrnimo se k Poljanski Babi! Pas od-pornejšega dolomitiziranega apnenca je

Alpinist v vesolju

Gre za gruzinskega alpinista Mihaila Hergianija, ki se sicer ni nikoli podal na polet v vesolje, pač pa je bil po smrti počaščen s tem, da so na novo odkrit steroid imenovali po njem. Odkritelj Nikolaj Černih z Astrofizikalnega observatorija na Krimu je namreč poslal ustrezen predlog na ustrezne naslove, njegov predlog pa je Mednarodno planetarno središče sprejelo.

Asteroid je registriran pod številko 3234 in ima premer 12 000 metrov. Njegova srednja oddaljenost od Sonca znaša 465 milijonov kilometrov. Najmanjša oddaljenost od Zemlje znaša letošnje leto 260 milijonov kilometrov. V Hergianijevem muzeju v Mestiji v gruzinski sovjetski socialistični republiki, katerega direktor Burlakov je to novico sporočil sovjetskemu tedniku Nedelja, je bilo mogoče svedeti le ta podatek, menda pa doslej na svetu ni bilo alpinista, ki bi mu pripadla taka čast.

bil vzrok za nastanek zanimivega samotarja. Na nasprotni strani doline je še ena nekoliko manjša samotna skala, o čemer je poročal Proteus 50(1987):43.

Poljanska Baba je bila na prelomu stoletja znana izletniška točka. Danes jo razen domačinov le malokdo obišče.

Kdor pozna njeno lego, jo bo zagledal v vzhodnem pobočju Mežakle že pred Jesenicami, sicer pa je ne moremo zgrešiti, ko se peljemo z Jesenic proti Bledu čez Poljano. Visoko nad vasjo štrli iz zelenila bukovega gozda izrazita skala. Do Babe

vodi pot, ki pa ji zaradi številnih bližnjic nekoliko težje sledimo. Toda če ubiramo pravilno smer, je ne moremo zgrešiti. Povzpemo se lahko prav na vrh »glave«, čez nerodno mesto pa pomagajo klini.

Z Babe je lep razgled, prekletstvo pa je tako trdno, da se nam ni treba prav nič bati, da bi prav v tistem trenutku oživila! Bolj nevarno bi bilo, če bi se v današnjem času nespoštovanje moralnih pravil vse končalo z okamenitvijo. Bi postala Slovenija dežela skalnih samotarjev?

Peter Skoberne

POLETNO VREME NA KREDARICI

Letošnje poletje je bilo na splošno pretoplo. Poletni temperaturni povpreček Kredarice, ki je znašal 5,8^o, je bil za 0,9^o nad dolgoletnim temperaturnim povprečkom. Odklon v pozitivno stran na videz ni velik. Če pa pogledamo mesečne temperaturne povprečke in jih primerjamo z normalnimi vrednostmi (dolgoletnimi povprečki), se slika precej spremeni.

Temperaturni povpreček prvega poletnega meseca, t. j. junija, je znašal samo 2,7^o in je bil potemtakem celo za 0,6^o prehladen. Julij je bil letošnji najtoplejši mesec, saj je njegov temperaturni povpreček znašal 7,4^o in bil kar za 1,8^o pretopen. Zadnji poletni mesec, avgust, je bil domala prav tako topel kot julij, saj je njegov temperaturni povpreček znašal 7,3^o in bil potemtakem za 1,4^o pretopen.

Absolutni temperaturni ekstremi vseh treh mesecev so bili v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov. Najvišjo junijsko temperaturo, 8,8^o, so zabeležili zadnji dan v mesecu. Julijska maksimalna temperatura, ki je znašala 15,7^o (23. 7. 88), pa je bila kar za 5,9^o nižja od dosedanje najvišje julijske temperature Kredarice (21,6^o dne 27. 7. 1983). Avgustovski temperaturni maksimum pa je bil celo za 0,1^o višji od julijskega. Znašal je 15,8^o (dne 2. avgusta 88). Dosedanje najvišjo avgustovsko temperaturo, ki je znašala 18,4^o, so izmerili 27. avgusta 1960.

Najnižje temperature posameznih mesecev so se spustile pod ledišče. Junijski temperaturni minimum -2,9^o so zabeležili 2. junija. To je bila tudi najnižja letošnja poletna temperatura na Kredarici. Julijski temperaturni minimum -2,0^o so zabeležili 15. julija, avgustovski -1,6^o pa 23. avgusta.

Trajanje sončnega sija, oblačnost in padavine so v medsebojni vzročni povezavi. Junijski povpreček oblačnosti (6,8), ki je bil najvišji med poletnimi meseci, je bil samo za 0,3 pod normalno vrednostjo. Sončnih ur je zato heliograf na Kredarici registriral samo 171, kar je samo 36%

od maksimalnega možnega trajanja sončnega sija v tem mesecu. V juniju je v skupno 23 padavinskih dneh (od tega 11 dni s sneženjem) padlo 219 mm padavin, kar je 92% normalne junijske količine. Snežna odeja, ki je ves mesec prekrivala gorski svet v tej nadmorski višini, je bila najdebelejša prva dva junijska dneva, ko je bila 175 cm debela.

Julijski povpreček mesečne oblačnosti (5,6) je bil nižji od dolgoletnega povprečka mesečne oblačnosti (6,4). Število ur sončnega sija se je povečalo na 218, kar je 46% od njegovega maksimalnega možnega trajanja v juliju. V skupno 15 padavinskih dneh (od tega dva s sneženjem) je padlo na Kredarici 298 mm padavin, kar je 139% od julijskega dolgoletnega povprečka. Prvih sedem dni je Kredarico in bližnjo okolico še prekrivala sklenjena snežna odeja, katere največja debelina je merila 40 cm (1., 2. in 3. julija). Ponovno sneženje je 17. julija nasulo 5 cm snega.

Dolgoletni avgustovski povpreček oblačnosti (6,2) je najnižji med poletnimi meseci. Njegov letošnji povpreček (4,8) pa je bil še nižji in istočasno tudi najnižji v letošnjem letu.

Heliograf je avgusta registriral na Kredarici enako število ur sončnega sija kot v juliju. Ker pa so avgustovski dnevi že zaznavno krajši od julijskih, je zato relativno trajanje sončnega sija poraslo na 50% od maksimalnega možnega trajanja.

Avgusta je padlo na Kredarici 256 mm padavin v enajstih padavinskih dneh. Med njimi sta bila dva dneva s sneženjem. Snežna odeja, ki je ležala dva dni, je bila najdebelejša 26. avgusta (4 cm). Čeprav je — zlasti v drugi polovici poletja — vsa Slovenija trpela zaradi suše, je po navedenih podatkih niso zaznali na Kredarici, saj so bile mesečne višine padavin vsekakor visoke. Zadnja dva poletna meseca pa sta bila celo prekomerno namočena.

F. Bernot

odmevi

NEKAM HLADNO JE ZA TA ČAS... (2)

Ne vem, če lahko po novem dva planinca oziroma člana naše organizacije, ki sta, kot kaže, tako različna, sploh še govorita o Jugu in Jančarjevi drami. Nesporazumov je kar cela kopica. Opozoriti pa velja predvsem na to, da o drami na seji glavnega odbora PZS nismo govorili drugače, kot temu sedaj rečejo »informativno«... Marija je vprašala, jaz sem odgovoril, potem pa smo še nekaj rekli, vendar nikakor nismo ocenjevali drame kot forum in vsako primerjanje z Kocbekovim strahom in pogumom ni primerno. To je razvidno tudi iz zapisnika.

Ogenj in žveplo se ne zbirata in se nista zbirala za Staneta Klinarja, strogi kritik ni bil on. Ko že moramo v razpravo pripeljati literarne vzore, naj še jaz opomnim na slavno Zoščenkovo humoresko, ki zadeva vprašanje časopisnih oglasov. Vse je namreč tudi tu zamenjano, ker so se članki na to temo kar vrstili. Največ, kar sem rekel, je to, naj si vsi dramo ogledajo. To, da lahko kdo kaj vpraša tudi na seji glavnega odbora, pa ni prepovedano, vsaj do sedaj ni bilo...

Očitno sem uvrščen med močne ljudi PZS; mogoče velja to za ves glavni odbor. Skrbi me in hladno je tudi meni, ker se tudi tu uporabi metoda, ki jo sedaj poznamo tudi zelo široko: tisto, kar se ni dogovorilo, se uporabi za to, da se naredi čudovito konstrukcijo. Kar naenkrat smo o tem dvigovali roke (to seveda ni res), sprejemali ocene (kar seveda tudi ni res), obsodili naj bi strogega kritika (seveda ni res)... Organizacija naj sama odloči, ali bo razpravljala o drami ali ne. Mislim, da ni potrebno; imamo drugega dela dovolj in še na nevarno področje prihajamo, saj nismo za vse izobraženi. Vprašanje pa vseeno moramo dovoliti in mogoče tudi odgovor.

O okusih ne kaže razpravljati. Tako je lahko meni drama všeč, videl ter razumel sem jo tako, kot sem napisal; Stanko je to razumel drugače, nekdo tretji spet drugače; kar vesel sem, da smo tako različni in neenotni. Zato gledališče je, v dvorano gre do 1000 ljudi — tudi zato, ker so že po naravi različni. Ta različnost je čudovita stvar. Enako misleči bi poslali svojega kloniranega tovariša in sporočilo predstave bi lahko kar pisno prenesli na forume in enako misleče...

Torej ni nobene velike potrebe, da bi morali biti istih misli o drami.

In ker je na koncu Stankovo vprašanje: »Vesel bom, če se ne motim in da ni bilo tako,« mu odgovarjam, da je lahko kar vesel. Zelo se moti in nič hudega ni, da se kdo zmoti. Vprašati pa vseeno velja... Ali bo zaradi najin pisarij kaj več planincev šlo v MGL — bomo videli.

Tomaž Banovec

ODGOVOR GK ZASAVCEM

Dne 18. avgusta letos je bila v Ljubljani druga seja gospodarske komisije pri izvršnem odboru Planinske zveze Slovenije, na kateri so med drugim obravnavali zaključke pogovora predsednika PZS Marjana Oblaka s predsedniki zasavskih planinskih društev in predstavniki družbenopolitičnega življenja ter nekaterih večjih delovnih organizacij v Zasavju 20. junija letos na Kalu. Gospodarska komisija se je posebej omejila na tiste točke iz zapisnika, ki se oziroma ki naj bi se nanašale na delovno območje gospodarske komisije.

Točka 2: Zmogljivosti planinskih postojank so razmeroma skromno zasledene, ker so objekti predimenzionirani v vseh ozirih, posebno še v ekonomskem, kar pa je razumljivo, saj so jih zgradili še v časih, ko je bil denar poceni ali zastoj in je bila sploh ekonomika poslovanja drugotnega pomena. Prihodek iz teh gostinskih obratov tudi ob največjem možnem prizadevanju planincev ne more kriti stroškov enostavne reprodukcije objektov in opreme in še obratovalnih stroškov. Gospodarska komisija smatra, da Planinska zveza Slovenije tega problema — napák preteklosti — ne more razrešiti, lahko pa sodeluje pri razreševanju.

Točka 5: Glede ustanovitve podkomisije gospodarske komisije, ki bi se ukvarjala z urejanjem in opremljanjem okolice domov, verjetno nekakšne »hortikulture« komisije, gospodarska komisija ugotavlja, da za to delo ni strokovno usposobljena. Sicer pa je gospodarska komisija mnenja, da se v vsako turistično ponudbo lahko PZS dovolj uspešno vključi s svojim obstoječim standardom (oskrbovane planinske postojanke v turistični sezoni, planinska pota, vodniki, geografske karte...) in ni nikakršne potrebe, da bi se prilagajali vsem zahtevam turističnega gospodarstva.

Točka 8: Meddruštveni odbor Zasavja je sklenil, da bo podpiral združevanje sredstev za PVP, kar pa so najvišji organi PZS že zdavnaj sklenili. Nekatere obtožbe iz te točke ocenjuje gospodarska komi-

sija kot zelo hude in močno pavšalne. Kršitelji najrazličnejših dogovorov so povsod, v okviru vseh MDO.

Točka 9: Gospodarska komisija podpira predlog, da predsedstvo PZS opravi razgovor na republiški ravni glede »maloprodajnega davka«, ob tem pa opozarja na dejstvo, da je v zvezi s posebnim prometnim davkom zakonodaja precej spremenjena. Nekatera planinska društva kompenzirajo plačila davkov z rabati, ki jim jih glede na obseg preteklih nabav blaga priznavajo grosisti.

Točka 10: Gospodarska komisija je v sodelovanju z Gostinskim šolskim centrom že organizirala tečaj za oskrbnike planinskih postojank. Vsebina tečaja je bila ravno sestava cenovnih, dobrih obrokov. Poskus ni uspel, ker interesentov ni bilo.

GORE BREZ VODNIKOV

Slovenci se radi pohvalimo, da živimo na sončni strani Alp. Kako tudi ne, saj razgibani vršaci Julijcev, Kamniško-Savinjskih Alp, Karavank in nižjega hribovja objemajo velik del naše dežele.

Nikjer drugod po Jugoslaviji nimajo tolikšnega števila planinskih postojank, ki so razsute ob tisoče kilometrov urejenih in označenih poti. Obenem imamo v Sloveniji izjemno razvito planinsko organizacijo, ki prek svojih društev skrbi razen za planinsko gospodarstvo tudi za spodbujanje množičnega izletništva med člani in drugim prebivalstvom.

In vendar naše gorništvu le stežka primerjamo z onim onstran Alp! Pri tem nimamo v mislih delovanja planinske organizacije navznoter, ampak predvsem njeno seganje na področja sorodnih družbenih dejavnosti. Odgovorni v naši Planinski zvezi namreč že dolgo opozarjajo na nujnost povezave s turističnimi delavci in gostinci ter se dogovarjajo o možnostih za organizirano vodenje obiskovalcev po naših gorah.

Žal tudi za sporazumevanje na tej ravni velja značilnost znanega reka, da se je tresla gora in rodila miš. Edina, pred leti rojena poslovalnica za najemanje vodnikov in izposajo gorniške opreme na Bledu je neslavno propadla. Tuji in domači gorniki pa zopet tavajo po slovenskem hribovju, kot vedo in znajo.

Rekel bi, da je to še ena zamujena priložnost za razmah neke dejavnosti! Kaj pomaga, če v Planinski zvezi Slovenije deluje poleg številnih mladinskih tudi petsto planinskih vodnikov in še mala četica gorskih vodnikov zraven, ko pa ne znamo (ali nočemo) njihovega znanja in

spodobnosti temeljito izkoristiti. Mar nas je sram, da so med nami tudi svetovno znani alpinisti, ki bi zmogli (in hoteli) popeljati petičnega gosta za primerno plačilo na katerikoli vrh ali v katerokoli steno naših sončnih Alp?

In še za nekaj gre pri vsej stvari! Če odmislimo ekonomsko privlačnost gorskega vodništva, gotovo ne bi smeli pozabiti varnostne plati. Ne more nam biti vseeno, če se v naših gorah zaradi nevednosti in neizkušenosti ponesreči kar precej naših bratov in sester ter tujcev.

Nikomur ne moremo vsiliti vodnika za pot v gore, kot to počno v nekaterih tujih deželah. Vendar: šele ko bomo zmogli organizirati vodniško službo in jo ponuditi planincem od drugod, bom prepričan, da res živimo na sončni strani Alp. Tedaj bomo izpolnili dolg do prednikov, znamenitih imen od Ojcingerja, Škantarja in Tožbarja do Komaca, ter brez sramu predali popotno palico rodu zanamcev.

Stojan Saje (Glas)

iz planinske literature

Smisel in spoznanje

Zadnja knjiga izredno brane in priljubljene zbirke Domače in tuje gore, ki jo že vrsto let uspešno izdaja mariborska založba Obzorja, ima enigramičen in skoraj hamletovski naslov Smisel in spoznanje. In smo že pri bistvu tega dela. Kakšen smisel in katero spoznanje? To vprašanje se kot rdeča nit vleče skozi vso pripoved dveh alpinističnih odprav na skrajni jug Južne Amerike. Z drugimi besedami bi lahko to imenovali »življenje in smrt«, morda »biti in ne biti« ali še kako drugače.

Avtor tega alpinističnega zapisa je znani slovenski alpinist iz Trbovelj Matevž Lenarčič, opisuje pa svoji odpravi v Patagonijo. Prvič se je tja podal leta 1983 z Borisom Simončičem, ki je še isto leto tragično umrl pri spustu z vrha Les Courtes v Centralnih Alpah. Prav njemu je posvečena ta knjiga. Avtor ob prijateljevih usodi razmišlja o smrti in o prijateljstvu samem. Ob prvem obisku te neverjetne dežele je z nepozabnim tovarišem preplezal Ameriško smer na znamenitem Fitz Royu, ko pa se je drugič vrnil, je skupno s prijateljem Bogdanom Biščakom in Radom Fabianom osvojil tako očak Cerro Torre kot sam Fitz Roy po prvenstveni smeri.

Vendar je to le okvir nekega opisa, ki hoče in gre v globino. V zadnjem obdobju doživlja slovenska alpinistična literatura pravo renesanso tako v kvantiteti kot tudi in predvsem v kvaliteti. V ta okvir, ki ga

je prvi nakazal nepozabni Nejc Zaplotnik, spada tudi Matevž Lenarčič s pričujočo knjigo. Delo dokončno razbija ustaljene literarne okove in kalupe, v katerih je bilo opisovanje lepo preplezanega raztežaja in krasnih jutranjih zarj, ko se ti razneži pogled, važnejše od opisovanja alpinistove notranjosti. Ta je v tem primeru bistvena. Kaj vse se namreč dogaja v človekovi duši, ko je na meji s smrtjo in se torej poigrava s celotno svojo bitnostjo. Kako polna vtisov, divjih, vseobsegajočih, polnih, plodnih, skoraj brezsmrtnih in nadnaravnih ter skoraj nadčutnih je takrat alpinistova duša! Pisatelj mora to opisati. Lenarčič je v svojem Smislu in spoznanju to storil.

Bralec si bo morebiti predstavljal, da bo tu dobil dokončne odgovore na tisto večno neznanko »zakaj plezam«, »zakaj se podajam v nevarnost«, »zakaj silim v limb, kjer je meja med obstojem in uničenjem skoraj zabrisana in zarisana kvečjemu s skoraj nevidno ločnico«. Kaj takega v knjigi ne bo dobil. Lenarčič opisuje vse drugo. Kako jim počasi mineva dan v čakanju na izboljšavo vremena, kako trije prijatelji jedo in so, ne da bi se zavedali, pravi sužnji svojih navad, kako vsak zase razmišlja o svojem majhnem obstoju, ki je spričo veličastnega dogajanja še toliko bolj neznamen. Lenarčič nadalje razmišlja o nesmislu posaditve državne zastave na vrh osvojenе gore, o nesmislu plitve vsakdanjosti, v katero se bodo morali vrniti vsi, tudi alpinisti po koncu odprave. In prav zato je naslov Smisel in spoznanje upravičen. Ker samo s spoznanjem, ki se nam je razkrilo na poti po robu med življenjem in smrtjo, pride do resničnega in pravega smisla.

Dušan Jellnčič
(Primorski dnevnik)

Alp — za nas in o nas

Odlična in bogata (po vsebini, izvedbi in opremi) revija Alp (s podnaslovom Življenje in pustolovščine v gorah) v svoji letošnji 37. številki posveča precej prostora našim plezalcem in podvigom, loteva pa se seveda tudi drugih tem.

V rubriki »Vesti« beremo zgodbo čilske andistke Karin Eitel-Villar iz Santiaga de Chile (Dublè Almeyda 4155, Nunoa, Čile), študentke, stare 23 let, ki jo je novembra lani zaprla Pinochetova tajna policija z obtožbo, da pripada oboroženemu krilu komunistične »Frente Patriótico Manuel Rodríguez«.

Karin je bila članica ženske andinistične odprave na Aconcagua, v čilenskih zaporih pa je prestala vse muke, zapostavljanja, slabo ravnanje, grožnje in ponižanja, ki lahko dolete človeka v tistem delu sveta. Članek nas z vsem tem seznanja dokaj

podrobno, ne pozabi pa naštetih tudi izsledkov Odbora za človekove pravice v Čilu, ki zgovorno pričajo, da Karin ni osamljen primer niti v Čilu, niti drugod po svetu.

Uredništvo Alp na zaključku prispevka izraža prepričanje, da v boju za pravičnost in človeške odnose med ljudmi tudi planinci ne smemo biti brezbržni in da tudi naša beseda nekaj pomeni. Pri tem ne pozablja Helsinške deklaracije o človekovih pravicah.

Na straneh 20 do 23 nam Marco Sclaris posreduje članek Ines Božičeve ter svoje srečanje s Tomom Česnom, ki jih uokvirira pod naslov »Veter z vzhoda« oziroma »Patagonija govori slovensko«.

Božičeva seznanja bralce z izjemnim prvenstvenim vzponom v južni steni Torre Egger, ki ga zaključijo s pregledom bleščečih uspehov Jegliča, Kara, Kozjeka, Podgornika in Svetličiča v patagonskih gorah od leta 1983 naprej in njihovimi prvenstvenimi vzponi.

V obsežnem samostojnem zapisu M. Sclaris predstavi Toma Česna in našteje nekaj njegovih boljših podvigov v Centralnih, Zahodnih in Julijskih Alpah, Himalaji, Karakorumu pa tudi v plezalnih vrtcih Dolžanove soteske in drugod.

Prispevek so pravzaprav razmišljanja Toma Česna o alpinizmu, o mecenih, o načinih, kako ta ali oni znani alpinist posega po najvišjih dosežkih v svetu vertikalne.

M. Sclaris močno ceni Tomovo alpinistično vsestranskost in kulturo ter napovedi za čase, ki prihajajo tudi v stene Alp in Himalaje.

P. Š.

Brošura ob jubileju

Navidez skromna, vendar vsebinsko bogata je brošurica »10 let pobratenja«, ki sta jo ob tej letošnji septembrski obletnici izdala PD Delo iz Ljubljane in PD Grafičar iz Zagreba, uredil uredniški odbor PD Delo, podatke zanjo pa zbral in uredil Jože Gasparič.

»Med značilnostmi, ki označujejo planinstvo kot človeške vezi v gorah, je pobratenje nekaj samo po sebi umevnega, spontanega in človeškega,« je v uvodu zapisal podpredsednik PZS dr. Tone Strojtn. »V pobratenje na gorah vodi ljudi že samo okolje, sproščenost in doživetja, ki se spletajo med ljudmi. Planince v gorah in v planinski organizaciji pa ne združujejo samo človeške vezi, temveč tudi pripadnost k planinski organizaciji, kar pogosto pozabljam. Ne pomislimo, da so bila tudi planinska društva pogosto tista, ki so omogočila srečanja s planinci iz bolj oddaljenih krajev, da so bila prav planinska društva tista, ki so zavestno pospe-

ševala stike med planinskimi društvi in med člani teh društev.«

»Pobratenje ne pozna lokalnih ne človeških meja,« nadaljuje dr. Stroj in v svojem uvodu, »ne pridržkov ali katerihkoli morebitnih predznakov, po katerih se, žal, ločimo po kulturi, razvitosti, standardu ipd. Pobratinstvo premaguje take razlike in poglede, ker je univerzalna človeška vez med ljudmi. Slovenec je zaradi zgodovinskih preizkušenj že po naravi nezaupljiv, zato je pobratenje čudovita pot iz slovenske zaprtosti navzven.«

Brošurica je priložnostna. V njej so v kratkih besedah opisani začetki planinstva v Sloveniji in na Hrvaškem pa zgodovini PD Grafičar in Delo ter natančnejša kronologija srečanj med planinci obeh društev, ki jih je bilo do letošnjega 10-letnega jubileja pobratenja v Tamarju kar 39. V celoti se je teh srečanj udeležilo več kot 1700 planincev obeh društev, kar je vsekakor dovolj zgovoren podatek.

Brošuro so razmnožili v 300 izvodih.

M. R.

Knjiga ob 125-letnici sekcije

Sekcija Uto iz Züricha, ki je članica Švicarskega alpinističnega kluba SAC, tamkajšnje planinske zveze, je ob 125-letnici ustanovitve izdala knjigo Willyja Furterja, v kateri je avtor opisal ter z besedo in sliko natančno predstavil vseh 154 koč in bivakov Švicarske planinske zveze in osem koč švicarskega Akademskega planinskega društva. Vse kočice so v knjigi predstavljene z barvnimi fotografijami, na reliefni pregledni karti pa so narisane njihove lege in najpomembnejši dostopi do njih. Tekstovni del je napisan v različnih uradnih švicarskih jezikih; vsaka kočica je predstavljena v jeziku, ki ga govorijo domačini, na območju katerih stoji kočica. Ogromno podatkov o številu postelj in sedežev, oskrbovanju, preskrbi, možnostih za ture ter z njimi povezanimi vodniki oziroma smučarskimi vodniki dopolnjuje opise.

Jubilejna ustanova Švicarske kreditne banke je podprla realizacijo te knjige, ki je izšla v založbi Orell-Füssli. V knjigarnah jo je mogoče kupiti za 78 švicarskih frankov, člani SAC pa jo lahko dobijo v svojih klubskih prostorih po 66,30 franka.

Ko je že govor o tej »najbolj züriški« od vseh züriških sekcij Švicarske planinske zveze, naj omenimo nekaj zanimivih podatkov o njej. V njej je včlanjenih približno 3000 članov, od tega 300 žensk, oskrbuje pa sedem planinskih koč, od tega tri v Uriju, dve v Wallisu ter po eno v Tessinu in Graubündnu.

Tudi za slovenske razmere je zanimiv podatek, da je glasilo te planinske sekcije

revija »Der Uto«, ki izhaja desetkrat na leto v nakladi 3500 izvodov — pri 3000 članih! Tudi naročnina na društveno glasilo spada tam k znakom pripadnosti organizaciji.

Koča pri Triglavskih jezerih

Planinsko društvo Ljubljana-Matica je ob otvoritvi povečane, pomlajene in prenovljene Koče pri Triglavskih jezerih izdalo brošuro »Koča pri Triglavskih jezerih«, »zahvalno brošuro, namenjeno vsem, ki so prispevali sredstva, delo in moralno podporo za posodobitev postojanke v Dolini Triglavskih jezer«.

V tem delu, za katerega je zbral gradivo in sodeloval pri oblikovanju Gregor Klančnik, je nanizana vrsta podatkov od kratke predstavitve Doline in Koče v njej do natančne kronologije gradnje razširjenega doma. V njej so poleg podrobnih podatkov o sredstvih, ki jih je zahtevala nova gradnja, poimensko naštet tudi vsi največji darovalci tega denarja in materiala za posodobitev kočice, ki je ena od najbolj obiskovanih v slovenskih gorah.

»V osrčju Triglavskega narodnega parka, znameniti Dolini Sedmerih triglavskih jezer, so v 18. stoletju prvo stran zgodovine napisali botaniki, v 19. stoletju so tam Slovenci začutili svoje korenine, v 20. stoletju so prav tam planinstvo razvili v gibanje, na pragu prelomnice tisočletja pa so Kočo pri Dvojnem jezeru posodobili in ji vdihnili privlačnost,« je napisano v tej brošuri, za katero sta fotografije prispevala Joco Žnidaršič in Igor Maher.

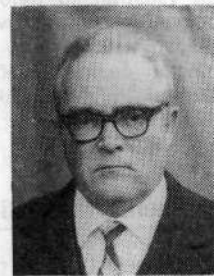
M. R.

društvene novice

In memoriam: Jože Polc-Zepi

V naše življenjsko okolje in čas je usoda zarezala novo bol in trpko resnico: 20. junija letos smo se morali za vedno posloviti od Jožeta Polca, planinskega veterana, ki je spadal v tisto planinsko generacijo, prek katere je rastla in se razraščala planinska ideja v tem našem slovenskem gorskem prostoru.

Ko sedaj obujamo spomine na njegov planinski svet življenja in dela, se s hvaležnostjo zavedamo njegovih najrazličnej-

ših prispevkov za naše planinstvo, ki so bogatili njegov in naš čas življenja okoli Zagorja ob Savi, v celotnem Zasavju in širšem slovenskem planinskem prostoru.

Ob sklenitvi njegove 72-letne življenjske poti je prav, da na kratko pregledamo njegov delež v PD Zagorje. Dobro nam je znano, da je njegovo delo močno vtakno v več kot 40-letno obdobje bogate planinske dejavnosti od osvoboditve do danes. Jože je že prva povojna leta na svojem delovnem mestu izstopal kot uspešen delavec-trgovec in aktivist. Zagorsko planinstvo je potrebovalo takšnih ljudi, saj je društvu vojna vihra vzela vse imetje. Že leta 1946 je bil izvoljen v prvi upravni odbor društva in je v njem kot zelo delaven ostal vse do svoje smrti. Njegove sposobnosti so prišle do izraza v gospodarskem odseku, kjer je bil najbolj potreben. Tako je prevzel že leta 1955 posle gospodarja kočarja na Čemšeniški planini, ki jih je zelo uspešno opravljal do leta 1982, ko mu bolezen tega ni več dopustila. Njegov osebni delež je bil vgrajen že v prvi planinski dom na Zasavski gori, postavljen leta 1949. Kasneje so se vrstili objekti na Čemšeniški planini: lesena montažna kočarja, depandansa in sedanji novi planinski dom dr. F. Goloba. Z veliko zavzetostjo je prevzel zaupane mu naloge vse od začetka gradnje do končne otvoritve, ki se je je neizmerno veselil.

Toda čas neusmiljeno hiti: ko smo se poslovili od njega, smo proslavili že 15-letnico tega društvenega dogodka.

Med člani UO je bilo v vsem obdobju vedno nekaj aktivnih pevcev, med katere je spadal tudi Jože, zato ni naključje, da se je veliko delovnih akcij zaključilo z ubrano slovensko zborovsko pesmijo. Pesem, ta redna spremljevalka planincev, je bila skoraj vedno navzoča tudi po zaključku številnih sej UO, posebno do leta 1981, zato nam bo njegova intonacija z žametnim basom ostala v trajnem spominu.

Za vsestransko delo, ki mu je praktično posvetil vse svoje življenje, je prejel poleg državnih odlikovanj tudi vsa možna planinska častna odličja: zlati znak ZPD, srebrni in zlati znak PZS ter srebrni in zlati znak PZJ.

Alojz Sajovic

In memoriam: Silvo Cerjak

Le malo je ljudi, ki gredo iz uhojenih poti in sledijo svojemu hrepenenju.

V Tanzaniji, ki je za večino ljudi le ena od afriških držav, je ostal Silvo Cerjak. Ostal je na enem od svojih pettisočakov, kjer ga je višina presenetila na najbolj krut način.

Če morje odplavi grudo prsti, je zemlje manj. Ob smrti vsakega prijatelja je mene manj!

Kar naenkrat smo onemeli in med močnimi skladi večnega ledu afriškega Kilimandžara smo se morali soočiti z najbolj krutim dejstvom, da te ni več in da se bomo morali domov vrniti brez tebe. Ko bi morali skupaj najbolj doživljati vse čudovitosti Kilimandžara in sveta pod njim, ki smo si ga tako želeli in garali zanj, smo prazni nemo strmeli vate, ko smo te skozi nasade banan in eksotičnega cvetja vozili proti bolnišnici v dolini, da tam potrdijo neizbrisno dejstvo, da te ni več.

Želel sem si lahko le, da ta vožnja ne bi nikoli imela konca.

Silvo je veliko svojega dela in življenja podredil alpinizmu. Zato so bile njegovo življenje v veliki meri gore, prepadne stene, snežni viharji, plazovi, mrzle noči brez spanja, strah, pogum, veselje in žalost, tudi treningi in garanje brez počitka, poležavanje v savnah, topel dom, avanture, nevarnosti — in še bi lahko našteval.

Le kdo bi znal prešteti, kolikokrat smo se skupaj potešeni vračali z gora.

In ker je tega za večino ljudi nekoristnega sveta veliko, smo vedno znova tudi odhajali.

Tudi to je čar uročenega športa, ki človeka vedno znova odtrga od toplega domačega ognjišča, da gre na novo pot.

Kako prijetne ali pa tragične so vrnitve s takih poti, vedo le izbranci, ki to doživijo.

Ker smo se vedno vračali, sem imel občutek, da se nam ne more nič zgoditi. Toda žal v gorah tudi za tiste, ki jim veliko pomenijo, obstaja cona smrti, meja, ki je ne zna določiti noben strokovnjak, ki je napisana v zvezdah.

Tolikokrat smo skupaj pomagali drugim, ki jih je kakorkoli doletela nesreča v gorah.

Zgodilo pa se je, da tebi, Silvo, nismo mogli pomagati.

Tako je pod vročim Kilimandžarom med cvetočimi rododendroni, evkaliptusi, bananami in kokosi zagorel velik ogenj, ki se je videl daleč na goro.

Silvo, oprusti, ker odhajamo naprej brez tebe. Toliko ciljev, ki smo jih skupaj načrtovali, je še pred nami, da ni počitka. Nekako pa boš vedno ostal z nami. Nosili te bomo s seboj, kot smo te nosili tudi iz Afrike.

In če nobena stena, noben kamen, plaz ali nobena razpoka nikjer na svetu ne čaka na nas, da nam prekine pot, po kateri hodimo, se bomo nekoč umirili tu nekje blizu tebe, med gozdovi in polji, po katerih smo skupaj tolikokrat nabirali moči za nove cilje.

Silvo, zato samo na svidenje!

Ivč Kotnik

Planinski tabor Saturnusa

V Saturnuškem domu v Kranjski gori je bil v začetku letošnjega julija planinski tabor Saturnusa. Udeležilo se ga je 16 otrok v starosti od 10 do 15 let, vodilo pa ga je pet planinskih vodnikov — članov PD Saturnusa in vodja tabora.

Tabor je potekal po prej pripravljenem programu; zaradi dežja je sicer prvi dan odpadel izlet v dolino Pišnice, zato pa sta toliko bolj uspela izleta na Mojstrovko in Prisojnik, ki sta bila vsekakor najzanimivejši del tabora.

Otroke smo popeljali najprej po Hanzovi poti na Mojstrovko (2366 m), nato pa še po grebenski poti na Prisojnik (2547 m). Oba vzpona sta zahtevna ter potekata po zavarovanih plezalnih poteh in deloma tudi prek snežišča. Oba vzpona sta ob dobrem varovanju naših vodnikov potekala brez težav.

Na vzpone pa otroci seveda niso šli nepripravljeni, temveč so naši vodniki vsak dan v večernih urah imeli predavanja o hoji in varnosti v gorah, prvi pomoči v gorah, vezavi vozlov in plezanju. Pridobljeno znanje so otroci lahko tudi praktično preizkusili v dolini Krnice, in sicer s spustom z vrvo preko 20-metrške stene. Poleg teh dveh gorskih izletov smo opravili tudi nekaj izletov v okolico Kranjske gore. Tako smo šli v Planico in se povzpeli na vrh naše smučarske velikanke, ogledala pa smo si tudi dolino Krnice in

slapove v Martuljku. Tudi ti izleti so bili poučni; otroke smo seznanjali z rastlinskimi in živalskimi svetom.

Tabor je vsekakor zanimiva zamisel saturnuškega PD, kako mladini približati gore; mladi bodo nadaljevali našo bogato planinsko tradicijo.

Končni vtis je, da je tabor uspel, zato ga velja nadaljevati tudi v prihodnje. Pomembno je tudi to, da nihče izmed otrok ni bil poškodovan, za kar so predvsem zaslužni naši vodniki.

Vodja tabora:
Marina Jeras

»Tu je stala Tinetova koča«

V PD Zagorje ob Savi smo že nekaj let premišljevali o postavitvi spominskega obeležja na Čemšeniški planini na kraju, kjer je stala znana Tinetova koča.

Društvo je v nedeljo, 26. junija letos, skromno praznovalo 15-letnico izgradnje novega planinskega doma dr. F. Goloba, ob tej priložnosti pa je odkrilo spominsko obeležje, ki naj mimoideče planince spominja na Tinetovo kočo.

Odkritja se je udeležilo precej članov društva, praporščaki iz PD Zasavja in zastopstvo PZS. V kratkem kulturnem sporedu so sodelovali rudarski pevski moški zbor Loški glas, pionirji z recitacijami in harmonikar Nande s svojima vnukoma, vsi navzoči pa so najprej z enominutnim molkom počastili spomin v tistih dneh preminulega dolgoletnega gospodarja doma Jožeta Polca. Nato je predsednik društva Franc Fajfar povedal zbranim naslednje:

»V tem tednu naše društvo skromno praznuje 15-letnico izgradnje novega planinskega doma in več kot 50-letnico prvega zavetišča tu na Čemšeniški planini. Društvo si je že leta 1927 uredilo prvo planinsko zavetišče na Sv. planini (danes Partizanski vrh) in v istem času drugo zavetišče v prostorih mežnarije na Zasavski gori, leta 1931 pa je tu že stala znana Tomazinova koča. Leta 1932 so mladi, zagnani planinci-študentje — člani smučarske sekcije društva zgradili prvo planinsko zavetišče tu na Čemšeniški planini. Zanimanje za planinstvo je v tistem času naraščalo tudi med mladimi rudarji. Zelo vnet pristaša planinstva med temi mladimi je bil Čoparjev Tine. Njegova je zamisel o postavitvi zavetišča-koče tu na Čemšeniški planini. Za idejo je navdušil svoje somišljenike iz Lok in Kisovca pri Zagorju: brata Lojzeta, Karla Dolinška, Ivana Kobilška, Karla Škrabarja, Darka Kolenca in Karla Pušnika, ki mu je bil kot izučen mizar prava desna roka.

Postavitev ni bila preprosta, saj takrat ni bilo nobene od današnjih poti. Ves material so ročno z malim vozičkom prepekljali iz Lok do vasi Jesenovo, od tam pa

na ramah po strmem pobočju planine znosili do tega kraja. Večjih zapletov z ureditvijo zemljišča ni bilo, ker ga je podaril Tinetov stric Ivan Drnovšek iz Jesenovega. Po nekaj letih težkega in napornega dela so leta 1936 objekt odprli in predali namenu ter ga poimenovali Tinetova koča. Tako sta oba objekta dajala številnim mladim planincem prijetno zasilno bivališče.

Tine Čopar se je kasneje z bratom Lojzatom in drugimi aktivno vključil v NOB. Zaradi rahlega zdravlja ni dočakal svobode; zaradi bolezni je 20. marca 1945 umrl v Metliki kot član preskrbovalne partizanske enote.

Vsi društveni objekti na Zasavski gori in tu na Čemšeniški planini so bili med vojno požgani, zato je bilo treba vse začeti znova.

Predsednik je še povedal, da je avtor tega obeležja akademski slikar Franc Ko-

Karel Pušnik je odkril spominsko obeležje

Foto: Jože Dobnik

pitari, ki kot planinec vedno zna prisluhniti in ustreči našim željam. V imenu vseh se mu je iskreno zahvalil za pomoč, zahvalil pa se je tudi DO SGD Beton in Deloza, ki sta po svojih močeh prispevala k ureditvi tega načrta.

Nato je najožji Tinetov sodelavec — naš dolgoletni markacist in član gospodarskega odseka Karel Pušnik odkril spominsko obeležje.

Alojz Sajovic

Planinski dom na Risnjaku

Dne 1. oktobra letos so svečano odprli na novo preurejeni planinski dom »Dr. Josip Schlosser« (1418 m) pod 1528 metrov visokim Risnjakom, ki ga štejejo med najlepše hribe na Hrvaškem. Zato ni nenaavadno, da je prav tam narodni park Risnjak, kamor prihajajo poleg planincev tudi številni botaniki, naravoslovci, alpinisti, jamarji in drugi prijatelji narave. V domu je zdaj sto ležišč in je to pravzaprav zdaj hotel B kategorije.

Najprimernejši dostop za motorizirane obiskovalce je z Vilje ob cesti Gornje Jelenje—Lazac, kjer je dva kilometra dalje križišče za smeri proti Snježniku in Platku, medtem ko je za pešce-planince najprimernejša pot s Snježnika oziroma Plataka ali pa Gornjega Jelenja. V domu je kontrolna točka Po gorah Hrvaške, Reške transverzale, Poti Ivana Gorana Kovačiča, Poti Končarevcev, Višinske transverzale in še nekaterih.

Zdaj lahko dom hkrati obišče več obiskovalcev kot prej pa tudi prenočuje jih lahko več v njem. Oskrbovan je stalno, za oskrbovanje doma pa skrbi narodni park Risnjak iz Crnega Luga. Glede na ugodne prometne zveze tako z vlakom kot po cesti bi se ljudje kmalu lahko bolj začeli zanimati za ta dom, vendar bi bilo treba za motorizirane turiste nekoliko popraviti cesto iz Gornjega Jelenja, kjer so ponekod že asfaltirani odseki. Povsod asfalta ne bi bilo treba, pokrpati pa bi bilo treba makadam, da bi v ta predel Gorskega Kotarja prišlo še več turistov.

Otvoritvi na novo preurejenega doma je prisostvovalo nekaj sto planincev iz celotne Hrvaške in nekaj tudi iz Slovenije.

Josip Sakoman

Tržičani pri Korošcih

V okviru vsestranskega sodelovanja med postajo GRS Tržič in postajo avstrijske GRS iz Borovelj so se tržiški reševalci v soboto, 1. oktobra, udeležili vaje boroveljskih reševalcev. Vajo so izvedli v severni steni Košutnikovega Turna v Karavankah. Prikazali so zahtevno stensko reševanje ponesrečenca z vravno reševalno tehniko in uporabo reševalne vreče, ki jo vse pogosteje uporabljajo tudi reševalci v naših gorah.

Po vaji, v kateri so aktivno sodelovali tudi tržiški reševalci, je bilo podanih mnogo pobud za nove oblike sodelovanja. Med drugim je bilo govora tudi o organizaciji skupne reševalne vaje v Karavankah na obeh straneh meje. Ob obisku pa so se utrdile tudi prijateljske vezi, ki so prav gotovo pogoj za dobro sodelovanje gorskih reševalcev v Karavankah.

J. K.

Mladi Mehičani na Stolu

Dvajset mladih ljubiteljev narave in gorskega sveta — učencev šole za tuje jezike v mehiškem mestu Cuernavaca se je odločilo preživeti svoje letošnje poletne počitnice v Evropi. Sklenili so potovati po Jugoslaviji, Italiji, Franciji, Avstriji, Madžarski in Moskvi v Sovjetski zvezi.

V Jugoslaviji so največ časa preživeli v Medjimurju na Hrvaškem, kjer so bili pravzaprav tudi gostje. S skupino svojih medjimurskih vrstnikov so prehodili lansko leto urejeno in odprto Medjimursko planinsko pot, in sicer njen najlepši del od zanimivega kraja Štrigove pri Ljutomeru čisto blizu slovensko-hrvaške meje do rekreacijskega središča Vukanovec.

Celotna skupina je bila nekajkrat na izletih tudi v Sloveniji, del te skupine pod vodstvom tukajšnjega izkušenega planinca Marijana Mihokovića pa je obiskal Karavanke. Udeleženci te skupine so se na svojem planinskem izletu ustavili v Valvasorjevem domu in Prešernovi koči ter se od tod povzpeli na vrh Stola, kjer so se srečali s pravim gorskim podnebjem in močnim vetrom, kakršnega večina do takrat še ni doživela.

Ni izključeno, da je bila to prva skupina Mehičanov, ki je priplezala na Stol; toda če že niso bili prvi na tej gori, sodijo vsekakor med redke svoje rojake, ki so že bili kdaj na najvišjem vrhu Karavank, kar daje temu pohodu vsekakor oznako nenavadnosti in posebnosti.

Ti mladi ljudje, ki so se v svoji domovini na oni strani velikega oceana vsi brez iz-

Mladi Mehičani pri Prešernovi koči na Stolu

jeme že povzpeli na vrh Tlamacas (3950 m) na območju narodnega parka Popocatepetl, so bili navdušeni nad našimi Alpami. Obljubili so, da se bodo čez nekaj let vsekakor ponovno vrnili v Evropo in ob tej priložnosti nedvomno splezali na Triglav.

Franjo Marcuš

Planinski tabor PD »Dolga pot«

Letošnji, že 5. planinski tabor naše TS pod vodstvom dr. Janeza Ruglja, je bil v Domu na Planini pri Jezeru, in sicer od 27. do 31. avgusta letos.

Kraj je bil zelo primeren zaradi lažjega dostopa in najrazličnejših možnosti za ture na okoliške vrhove, kot so Tičarica, Zelnarica, Mišeljski vrh ter seveda Triglav in številni okoliški vršaci in planine.

Zbrala se nas je skupina 49 planincev, od tega precej otrok vseh starosti. Prav za njih je bil ta kraj kot nalašč in gorsko jezero v neposredni bližini koč je dajalo našim dnevom, preživetim v naravi, še poseben čar.

Tabor je bil kot vedno odprtega tipa; lahko se je priključil vsak, ki zdravo živi, nekadilec in nealkoholik.

V treh dnevih bivanja v tem čudovitem in mirnem okolju smo spoznali in na novo prehodili številne poti in vrhove; obiskali smo tudi prelepa Triglavsko jezera. Pač glede na želje in sposobnosti posameznikov, saj so se skupine prosto oblikovale in se je vsak odločal po svoje. Prav ta

način izbire smeri in zahtevnosti ture je bil za vse prijetno in sproščeno doživetje. Seveda pa so skupine vodili izkušeni planinci, ki so pazili na varnost.

Po celodnevni turi smo se zbrali v posebni sobi in poslušali zanimivosti o Triglavskem narodnem parku, tako o geološki sestavi tal kot o rastlinstvu in živalskem svetu na tem območju. Predavanje so nam pripravili naši člani TS; bilo je izredno poučno in zanimivo, le otrokom so od utrujenosti lezle oči skupaj in so jo drug za drugim počasi pobirali spat. Tako z dobro izbranimi turami kot s celotno organizacijo planinskega tabora smo bili vsi zadovoljni in je tabor v celoti uspel.

Milena Peče

Mali oglas

Tržiški gorski reševalci so v Storžičevem »Petem žrelu« našli manjši zelen nahrbtnik. Lastnik ga lahko dobi pri gospodarju postaje GRS Tržič Petru Rožiču, tel. (064) 50-167.

10-letnica pobratenja grafikov

Prijateljske vezi, ki so se stkale med člani planinskih društev Grafičar iz Zagreba in Delo iz Ljubljane na skupnih izletih po Velebitu in Julijcih ter na rednih srečanjih na Medvednici, v Zasavju in na Rašici, so ustvarile pogoje za še tesnejše sodelovanje. Tako sta predsednika obeh društev pred 10 leti podpisala listino o pobratenuju: da bi utrjevali bratstvo med narodi Jugoslavije tudi na področju planinske dejavnosti ter si pomagali pri odkrivanju lepote gorā naše lepe domovine. Listino so podpisali v jeseni 1978. leta na Govejku, letos, ob 10-letnici pobratenuja, pa so jo znova potrdili na 40. srečanju v dolini pod Poncami — v Tamarju. Za to priložnost so izdali zanimivo kroniko vseh srečanj s podatki o razvoju in delovanju obeh društev, iz katere je razvidna pestra meddruštvena planinska dejavnost.

Desetletnice pobratenja so se v Domu v Tamarju udeležili tudi predstavniki obeh republik in mest. Predsednik Planinske zveze Slovenije Marjan Oblak je v uvodu naglasil pomembnost sodelovanja planincev-grafikov obeh mest, Zagreba in Ljubljane, ter navedel nekaj zgledov celo s tujino (Wiesbaden), predsednik MDO PD Ljubljana Peter Lavrič pa je pohvalil organizacijo izletov v planine drugih republik ter zaželel sodelovanje še drugih mest in republik. S strani Planinske zveze Hrvaške in PS Zagreba je srečanje pozdravil alpinist in bivši olimpijec Zdravko

Ceraj, ki je obema društvoma izročil spominski diplomi in darili. Predsednika obeh pobratenih društev Vladimir Sor (PD »Grafičar« Zagreb) in Janez Porenta (PD »Delo« Ljubljana) pa sta ob izmenjavi priznanj in daril zaželela vsem udeležencem srečanja prijeten družabni večer in skupni izlet. Po razdelitvi spominskih plaket najzaslužnejšim članom so tamburaši iz hrvaškega Zagorja zaigrali, udeleženci (80 po številu) pa zapeli himni obeh društev.

Ganljivost je dosegla višek, ko je plaketo prejel veteran zagrebških planincev, 80-letni Dragutin Rodman. Izročil mu jo je vodnik Jože, veteran ljubljanskih grafikov, ki ga je bil popoldne spremljal do izvira Nadiže. Spominska knjižna darila obema društvoma sta izročila tudi zastopnika PD »Drago Bregar« (Lj. pravica), mladinke »Grafičarja« pa so izročile vsem udeležencem simbolične spominke. Ob skupnem petju znanih zagorskih in planinskih pesmi ter rajanju ob poskočnih polkah zagorskih tamburašev so se sklenila nova prijateljstva in utrdile že stare vezi med grafiki-planinci.

V nedeljo so se udeleženci srečanja nameravali povzpeti čez Sleme na Vršič, vendar jih je na novo zapadli sneg odvrnil od vzpona. Zato so se odpravili na izlet k Bohinjskemu jezeru, kjer so na tradicionalnem Kravjem balu zaključili srečanje.

»Ni lepšega, kot se sprehajati po naši lepi domovini v prijetni družini enako čutečih in enako mislečih prijateljev. V 10-letni pobratimski dobi in na 40 srečanjih smo doživeli toliko prisrčnih gostoljubnosti na izletih po drugih gorah ter toliko tovariških gest in doživetij po planinah Slovenije, da so ta pričanja le skromen izraz naše hvaležnosti. Zato skušamo s pričujočim zapisom prikazati srčnost, tovarštvo in bratsko sožitje poklicnih sodelavcev tudi na izletih v naravi; da bodo tudi naši zanamci znali ceniti in gojiti bratska čustva med planinci-grafičarji,« je v kroniko zapisal njen kronist.

Jože Gasparič

Po Čičarji na Učko

V čast 45-letnice objave zgodovinskega »Pazinskega proglasa« z dne 13. septembra 1943 o priključitvi Istre matični domovini, ki ga je potrdil ZAVNOH na drugem zasedanju v Plaškem, AVNOJ pa sprejel sklep o priključitvi Istre, Slovenskega primorja, Reke, Zadra in otokov k matični domovini SFRJ, je planinsko društvo Kamenjak z Reke organiziralo šesti pohod planincev na vrh Učke, najvišje gore Istre. Ob tej priložnosti je PD Željezničar iz Zagreba organiziral pohod po Čičarji na vrh Učke, njegovi gostje pa so bili tudi planinci PD Železna gora iz Čakovca, ki

so bili lani na petem pohodu. Ta skupina je iz Postojne najprej obiskala Predjamski grad in nato Tumovo kočo na Slavniku (1028 m). Zatem je ena skupina pešačila prek Slavnika, Kojnika (802 m) in Zbevnice (1014 m) do Trstenika, druga od Počekaja prek Sluma (kjer je najstarejša pošta na Hrvaškem), Klenovščaka in Pečića do Račje vasi, tretja skupina pa iz Buzeta na Vrh in skozi Lupoglav do Račje vasi. Tam so se zbrali vsi skupaj v večernih urah in skupaj z domačini proslavili dan Istre.

Naslednji dan so se napatili po istrski strani in se z Male Učke povzpeli na vrh Učke, kjer so prisostvovali proslavi in poslušali govor Marjana Rožiča, člana predsedstva SZDL Jugoslavije. Udeleženci pohoda so dobili značke (za dvakratno sodelovanje bronasto, štirikratno srebrno in šestkratno zlato, ki simbolizirajo Istro). Po svečanosti so odšli do Skrada ter od tod hrvaški udeleženci proti Zagrebu.

Omeniti velja, da je bil med udeleženci Stipe Marinić, ki je bil že leta 1916 prvič na vrhu Učke, kar dovolj zgovorno priča o najstarejšem udeležencu. Poudariti je treba, da so bili ta dan na Učki planinci iz vse Jugoslavije, bilo pa jih je nekaj tisoč.

Josip Sakoman

35 let PD Luče

V nedeljo, 25. septembra letos, je bila prisrčna, prava planinska proslava ob 35-letnici PD Luče, ob 10. obletnici nove koče na Loki pod Raduho in dnevu planincev na tem območju. Zbralo se je kar lepo število ljubiteljev gora, saj je bilo vreme lepo, le vrh je pozneje zakrila nizka oblačnost.

O delu društva je med kulturnim programom spregovoril predsednik France Jezernik. Program se je začel z domačima godcema in moškim pevskim zborom Raduha, ki je zapel »V hribih se dela dan«,

domačo pesem, posvečeno tej gori, »Raduha«, in »Skalaško«. Mladi planinki Tadeja in Polona sta prijetno zaigrali in Tadeja je še deklamirala pesem Planinka.

Osrednji del je bil govor dr. Toneta Žuntarja v imenu Ekološkega društva Zgornje Savinjske doline. Med drugim je dejal: »Prejšnji teden smo lahko v dnevnem časopisju prebrali, da je v Zg. Savinjski dolini predvidenih kar pet možnih lokacij za nevarne odpadke, med njimi tudi območje Raduhe in Smrekovca. To, da so lokacijo s solčavskih prestavili v lučke in ljubenske hribe, razumemo kot najbolj grob cinizem in posmeh našim prizadevanjem za čistejši in srečnejši svet. Ponižali so nas na nivo drobiža, s katerim bi nekateri radi odplačevali svoje zavezane investicije.« In dalje: »Ne smemo dovoliti, da bo zopet (kot že tolikokrat doslej) plačalo nevedno ljudstvo. Če že prisegamo na Slovenijo — mojo deželo, potem se moramo zavedati, da njenih zakladov nismo dobili od dedov v dar; v varstvo so nam jih zaupali vnuki! Zato pozivam vse dobro misleče ljudi, da si podamo roke in se skupaj upremo grozeči ekološki katastrofi ter s tem dokažemo, da na sončni strani Alp ne živi narod hlapcev, ki bi bil ravnodušen nad usodo svoje domovine, ampak hoče to usodo končno vzeti v svoje roke.« — Tako je končal svoja razmišljanja ta gorski reševalec.

Nad nami je zaplaval padalec, ki se je spustil precej nad kočo. K besedi, pozdravom in dobrim željam so se oglasili še Tone Ikoč (PD Solčava), Martin Aubrecht (ObTKS Mozirje) in Drago Kozole (predstavniki PZS). Ob koncu so podelili za dolgoletno delo v planinskem društvu priznanji Petru Ježu in Leopoldu Supinu. Ob prigrizku v veliki sobi pa je tekla nevezana beseda o spominih na čas obnove koče (lani so jo na novo prekrili), o načrtih, delu in težavah tega predela našega planinskega prostora.

B. J.

V korist Planinskega vestnika so odstopili avtorski honorar:

Mihajlo Bojkič, Ljubljana, 3000 dinarjev
 Dr. Jože Četina, Celje, 4000 dinarjev
 Andrej Brvar, Ljubljana, 6000 dinarjev
 Marta Bobnar, Ljubljana, 8000 dinarjev
 Matjaž Žaucer, Ljubljana, 8000 dinarjev
 Matjaž Čuk, Ljubljana, 22 000 dinarjev
 Leopold Petauer, Ljubljana, 18 000 dinarjev
 Verena Mencinger, Bled, 6000 dinarjev
 Drago Karolin, Ilirska Bistrica, 10 000 dinarjev
 Erna Meško, Lakovci-Ivanjkovci, 10 000 dinarjev
 Rudi Travinič, Zagreb, 18 000 dinarjev.

Prispevek za Alešev sklad:

Tomaž Banovec, Ljubljana, 12 000 dinarjev
 Darinka Banovec, Ljubljana, 10 000 dinarjev.

Vsem imenovanim darovalcem in vsem drugim, ki kot darovalci nočejo biti imenovani, se uredništvo in uprava Planinskega vestnika lepo zahvaljujeta.

SEZNAM PLANINSKIH EDICIJ

Zemljevidi	din
Julijske Alpe — Bohinj — 1 : 20 000	7 000
Julijske Alpe — Triglav — 1 : 20 000	7 000
Grintovci — 1 : 25 000	7 000
Julijske Alpe — vzhodni del — 1 : 50 000	v tisku
Julijske Alpe — zahodni del — 1 : 50 000	7 000
Triglavski narodni park — 1 : 50 000	v tisku
Karavanke — 1 : 50 000	v tisku
Kamniške in Savinjske Alpe z Obirjem in Peco — 1 : 50 000	v tisku
Pohorje — vzhodni del — 1 : 50 000	7 000
Pohorje — zahodni del — 1 : 50 000	7 000
Okolica Ljubljane — 1 : 50 000	v tisku
Posavsko hribovje — 1 : 100 000	7 000
Skofjeloško hribovje — 1 : 40 000	7 000
E-6 — 1 : 50 000	
Panoramska karta Gorenjske	
Bovec — 1 : 25 000	
Bjelašnica—Igman — 1 : 50 000	7 000
Vodniki	
Kamniške in Savinjske Alpe	v tisku
Julijske Alpe (1984)	15 000
Karavanke (1983)	15 000
Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	15 000
Po gorah SV Slovenije (1980)	15 000
Turni smuki (1985)	15 000
Bil sem na Triglavu (1983)	4 000
Triglavski narodni park	
Planine Hrvatske	
Zaščitena območja treh dežel (1981)	15 000
Vodniki in dnevniki po veznih poteh	
Vodnik po Slovenski planinski poti (1988)	15 000
Dnevnik po Slovenski planinski poti	4 000
Ciglarjeva pot od Drave do Jadrana E-6 YU	
Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOB Slovenije	
Dnevnik po transverzali kurirjev in vezistov NOB Slovenije	
Loška planinska pot	
Ljubljanska mladinska pot	
Vodnik po poti spominov NOB občine Domžale	
Vodnik Šaleške planinske poti	
Kranjski vrhovi	
Pot prijateljstva Treh dežel	4 000
Kamniška planinska pot	
Vodnik po planinski poti XIV. divizije	1 000
Dnevnik po planinski poti XIV. divizije	500
Vodnik in dnevnik Trdinove poti	4 000
E-7 Od Sotle do Soče	
Alpinistični in drugi vodniki	
Naš alpinizem	15 000
Logarska dolina, Matkov kot, Peči	5 000
Kamniška Bistrica	10 000
Lučka Bela, Robanov kot	5 000
Martuljek	5 000
Ivanka Komprej: Trikotnik	5 000
Naša alpinistična misel	12 000
Vodniki v tujih jezikih	
Die Slowenische Berg-Transverzale	10 000
Triglav — ein kurzer Führer	5 000
How to climb Triglav	5 000
Ravenska Kočna — Kletterführer	8 000
Zaščitena območja — Naturschutzgebiete — Zone Protette	10 000
Slovarček za planince — Wörterbuch für Bergsteiger —	
Vocabolario per Alpinisti	5 000

Vzgojna literatura	din
Planinska šola	3 000
Igre	3 000
Oris zgodovine planinstva	3 000
Sneg, led in plazovi	8 000
Nevarnosti v gorah	8 000
Prehrana v gorah	v tisku
Vremenoslovje za planince	3 000
Dnevnik ciciban planinec	1 000
Dnevnik pionir planinec	1 000
Planinski dnevnik (s častnim kodeksom)	2 000
Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti	2 000
Hoja in plezanje	10 000
Narava ob gorskem svetu	6 000
Planinski vodnik	8 000
Zavarovane rastline	v tisku

Druge edicije

Tone Škarja: Jalung Kang	16 000
Razgled s Triglava	3 000
Razglednice s Triglava	1 000
Trije Tominški planinci	3 000
Dr. Henrik Tuma	3 000
Pozor, plaz	500
E. Torkar: Od tod do Kajmačkalana	5 000
Alpinistični razgledi	4 500
Pesmarica — Le pojd' mo v gore	ponatis
Brošura TNP	
M. Derganc: Osnove prve pomoči za vsakogar	5 000

Znaki in našitki

Planinska zveza Slovenije — našitek	
Planinska zveza Slovenije — nalepka	200
GS — našitek	200

Značke

PSJ	
Planinska zveza Slovenije	
PZS — 90 let SPD	500
PD Ljubljana matica — 90 let	500
Savinjska podružnica SPD — 90 let	500
Gorska straža	1 000
Obeski za ključce Lotse	500

Drugo blago

Vpisna knjiga za vrhove	10 000
Vpisna knjiga za planinske postojanke	30 000
Članske izkaznice	v tisku
Izkaznice GS	
Članska kartoteka	
Nakaznica za prenočišče	500
Zastava PZS — velika	65 000
Ruta — prva pomoč	3 000
Članski kartoni	

Popust ob nakupu:

- pri planinskih edicijah, ki jih je izdala Planinska založba ali odkupila po lastni ceni: 15 % ob nakupu od 5 in več,
- pri blagu, ki smo ga nabavili (odkupili) od društev, nudimo 10 % popusta ob nakupu 5 izvodov ene edicije.

Kupovanje ali naročanje več kot pet izvodov je možno v pisarni PZS Ljubljana, Dvoržakova 9, vsak delovnik od 8. do 15. ure.

Maloprodaja pa je v pisarni Planinskega društva Ljubljana-matica, Miklošičeva 17, v večjih knjigarnah, na sedežih planinskih društev in v planinskih kočah po vsej Sloveniji, kjer je možno nabaviti tudi drugo gradivo o posameznih gorskih območjih.

Informacije:

Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvoržakova 9, telefon: (061) 312 553 ali 315 493, založba.

KOLEDAR »NAŠE GORE 1989«

Za prihodnje leto izdaja PZS stenski planinski koledar s posnetki iz Julijskih, Kamniških in Savinjskih Alp, pa tudi iz drugih predelov Jugoslavije (Velebit, Durmitor, Prokletije, Korab itd.). Ob teh glavnih posnetkih je še 25 manjših posnetkov alpskega cvetja. Na podložnem kartonu je zemljevid Jugoslavije s pomembnejšimi gorskimi skupinami ter spremni tekst v slovenskem, srbohrvaškem in angleškem jeziku.

Tehnična izvedba: obseg 13 listov 38 × 40 cm, podložni karton 38 × 40 + 5 cm za dotisk firme, obešanje na špiralo, pakiranje v vrečki.

Koledar je lep, obenem pa tudi poučen in zelo primeren za prijatelje, poslovne partnerje, sodelavce, znance itd. Cena koledarja je 9000 din, za pošiljke po povzetju pa 10 000 din.

Koledar lahko kupite v pisarni planinskega društva Ljubljana matica, Miklošičeva 17, v večjih knjigarnah in v Planinski zvezi Slovenije, Dvoržakova 9, Ljubljana. Pri večjem naročilu bodo imela planinska društva in alpinistični odseki ugoden knjigotrški popust, akviziterji in prodajalci pa provizijo. Za vse podrobnosti se lahko obrnete na Franja Zupančiča, telefon (061) 315 493 ali 312 553.

X X X

KOLEDARJA VERTIKALE 1989 ne bomo izdali.

X X X

**KOLEDAR Planinske akcije za leto 1989 bo v prodaji
od 1. decembra 1988.**

Južna Ape - Ravna (855 m), Rt. Kozarica • Junij Merko

Ščitenik spina • Turin Škara
Edelweiss var. • Tomaz Janina

89/6

	4	11	18	25	Nedelja
	5	12	19	26	Ponedjeljak
	6	13	20	27	Četvrtak
	7	14	21	28	Petak
1	8	15	22	29	Subota
2	9	16	23	30	Nedelja
3	10	17	24		Ponedjeljak

Naše gore 1989

Naše planine
Mountains of Yugoslavia

Prav krasno vroče!

Prosti čas & športna moda za ljudi, ki hočejo biti to zimo modno pri stvari

Northlandova kvalitetna puhovka zagotavlja: »Vroči« nastopi – tudi pri najnižjih temperaturah

KUPON

Za Northlandov
gratis katalog 88/89
Ime .....

Naslov .....

Izpolnite, prosimo, in pošljite na naslov:
Northland Sport Import
Elisabethiner
Gasse 22
A-8010 Graz

PUHOVKA

IZ NORTHLANDA